NICOLAE BĂCIUȚ
VAMĂ PE VALOAREA ADĂUGATĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂCIUȚ, NICOLAE
VAMĂ PE VALOAREA ADĂUGATĂ/ Nicolae Băciuț.
- Târgu-Mureş: Editura Nico, 2010

I.S.B.N. 978-606-546-114-7
821.135.1.09

Coperta aparține autorului

EDITURA NICO
Str. Ilie Munteanu nr. 29
540390 Târgu-Mureş
Apărut 2010

Culegere Sergiu Paul Băciuț
Format 16/61x86, coli tipo 7,75

Tiparul executat la INTERMEDIA GROUP
Târgu-Mureş, Str. Cuza Vodă nr. 57
ROMÂNIA

NICOLAE BĂCIUȚ

VAMĂ
PE VALOAREA
ADĂUGATĂ

EDITURA NICO

În atenția difuzorilor de carte:
Timbrul literar se virează la
Uniunea Scriitorilor din România,
cont RO 44 RNCB 510100000 171 0001 BCR, Unirea

Nicolae Băciuț:
„Omul anului 2010 trebuie să se dezvețe de tot ceea ce înseamnă manelizare în cultură (...) Improvizația şi nonvaloarea fac mult rău”

Reporter: Cum va fi activitatea culturală în județul Mureş în 2010, având în vedere previziunile care arată un an plin de probleme financiare şi sociale?

Nicolae Băciuț: Suntem căliți, pentru că din 2005, Direcția Județeană pentru Cultură şi Patrimoniul Național Mureş şi nu numai ea, ci toate Direcțiile de Cultură din țară, au bugetul de 0 lei pentru proiecte şi programe culturale. Am învățat să facem gesturi culturale fără bani, cu bani foarte puțini sau cu parteneriate care să nu lase nimănui sentimentul improvizației, sentimentul bifării. Atunci când găsim parteneri pentru un proiect cultural, îl facem, iar în ultimii ani am avut astfel de acțiuni de anvergură, de substanță, şi spun cu certitudine că au însemnat ceva şi vor rămâne în memoria culturală a județului. Şi în acest an avem deja o linie de orizont în care am aşezat acțiuni culturale de continuitate, fiindcă, din 2001, de când sunt conducătorul acestei instituții, am inițiat acțiuni pe termen lung. Mi-am făcut o strategie pe termen lung, pentru că astfel poți câştiga prestigiu. Aşa am inițiat primul concurs de poezie religioasă din țară, „Credo” , care se va derula şi în acest an, apoi Festivalul de Poezie şi Proză „Romulus Guga”, Festivalul

de Poezie şi Eseu pentru Elevi şi Studenţi „Serafim Duicu". Toate aceste trei festivaluri mari vor merge mai departe, iar pe lângă ele sunt acţiunile mai tinere, cele care au vizat în anii precedenţi punerea în valoare şi promovarea Patrimoniului Cultural. Am creat o mişcare artistică de mare prestanţă, este vorba de pictori de icoane cu care am organizat două ediţii de tabere de pictură, una la Lăpuşna, „Icoana din fereastră" şi cea de la Topliţa, de la Mănăstirea Domnului, cu tema „Crucea din fereastră", tabere în care s-au realizat lucrări care au ajuns să fie expuse în mari centre culturale din ţară.

Am obţinut un spaţiu expoziţional la Palatul Culturii, în care se vor organiza lunar expoziţii de pictură realizate de autori din judeţul Mureş, dar şi din ţară, precum şi întâlniri literare, prezentări de carte şi recitaluri muzicale. Acestea sunt câteva dintre cele 40 de proiecte pe care ni le-am propus în acest an. Unul dintre proiecte este încă proaspăt în memoria noastră, şi anume, la Chişinău, am organizat o acţiune de amploare, iniţiată de Radio Târgu-Mureş, idee a poetului Valentin Marica, în parteneriat cu Biblioteca Judeţeană. A fost o întâlnire de o mare ţinută zilele trecute, am redeschis ceea ce noi am numit podul de cărţi şi vom dezvolta în continuare acţiuni cu ei.

Un alt proiect, care vine din ceea ce numim întâmplările vieţii, ţine de dispariţia lui Grigore Vieru, care este un simbol pentru Târgu-Mureş. El a trecut adesea prin Tîrgu-Mureş, singur sau cu Doina şi Ion Aldea Teodorovici, a scris la Tîrgu-Mureş şi a pus pe muzică acel memorabil cântec despre Transilvania, imnul Transilvaniei. Dorim să-l menţinem pe Grigore Vieru în conştiinţa publică mureşeană. Astfel, am gândit un proiect din mai multe componente. Una din aceste componente a fost deja consumată pentru că s-a inaugurat Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru". Ne-am propus ca, în apropierea Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru", să amenajăm un ansamblu de monumente, busturi, în memoria

unor oameni de cultură mureşeni. L-am adoptat pe Grigore Vieru pentru că legătura lui cu oraşul nostru este una de durată şi de consistență şi sperăm că vom putea finaliza cât mai curând amenajarea unui “Cenaculum”, în care se vor reuni personalitățile culturale mureşene care nu mai sunt, alături de Grigore Vieru. Este vorba de Romulus Guga, Serafim Duicu, Vasile Netea, Ion Vlasiu şi actorul Ion Fiscuteanu. Astfel de oameni, care au trudit pentru cultura românească, merită recunoaşterea, restituirea lor pentru posteritate şi pentru eternitate, pentru că amplasarea unor busturi într-un spațiu public va însemna eternitatea acestor oameni de cultură.

Ne vom descurca şi în 2010 ca şi până acum, vom găsi surse de finanțare şi putem spune că lăsăm ceva în urma noastră, nu doar acele evenimente menționate, cât ceea ce înseamnă impactul formării şi modelării unor conştiințe în acest spațiu. Vrem să ridicăm exigențele şi pretențiile culturale pentru mureşeni.

Rep.: În calitate de director al Direcției Județene pentru Cultură şi Patrimoniul Național Mureş, ce sfat dați oamenilor de cultură, pentru a trece mai uşor peste această perioadă?

N.B.: Să nu-şi piardă nădejdea, să aibă încredere în ei şi să nu se despartă de beneficiarul actului de cultură. Există o specie umană pe cale de dispariție, şi anume animatorii culturali. Le doresc celor care mai sunt în sistemul cultural să rămână ceea ce au fost până acum, adică buni animatori culturali, voluntari, generoşi, plini de inițiative şi idei. Vor veni şi banii. Nu cred că trăim la capătul unui tunel care nu are nicio luminiță, dar nu putem să punem între paranteze un timp al existenței noastre doar pentru că nu avem resurse financiare.

Rep.: Care vor fi sectoarele cele mai afectate de criza economică?

N.B.: Cel mai greu este pentru instituțiile de mare ținută. Mă refer aici la Teatrul Național şi la Filarmonică. Sunt

instituții care au o istorie în spatele lor, iar ceea ce fac ele înseamnă cheltuieli financiare foarte mari. Nu poți pune în scenă un spectacol cu bani puțini decât făcând compromisuri. Nici Filarmonicii nu îi este uşor să reziste în astfel de condiții, pentru că are mulți angajați. Directorul Vasile Cazan a demonstrat că ştie să se mențină în formă, oricare ar fi impedimentele economico-financiare. Celelalte instituții care gestionează fenomenul cultural, şi mă gândesc aici la muzeele județene, bibliotecile, casele de cultură, sper că vor găsi înțelegere, prin puterea lor de convingere, că e nevoie de cultură acum, poate mai mult ca niciodată. Omul anului 2010 trebuie să se dezvețe de tot ceea ce înseamnă manelizare în cultură, fie că e vorba de muzică sau de alt gen artistic. Improvizația şi nonvaloarea fac mult rău. Eu cred că putem câştiga publicul larg pentru cultură, dar depinde de fiecare instituție în parte. Nu mai există un centru care să impună repertorii, programe, iar fiecare trebuie să găsească pentru acest moment economic, social sau politic, formulele prin care cultura să redevină ceea ce a fost, ba chiar mai mult, ca să parafrazez o afirmație celebră.

Rep.: Sunteți optimist?

N.B.: E banal spus, dar speranța moare ultima. Sunt extraordinar de optimist şi sunt în permanență în contact cu categorii diverse de consumatori de cultură. Există peste tot nuclee care adună oameni, care cred că doar prin cultură se vor salva şi doar prin cultură se vor mântui.

ALEXANDRA JINGA

***24 ore mureşene*, martie 2010**

Dialog epistolar

Luxul lecturii, azi

Stimate Nicolae Băciuț,

Consider că dialogul pe care vi-l propun și pe care îl inaugurez prin rândurile de față este unul necesar, la care, chiar fără a dramatiza, ar trebui să ne simțim obligați să participăm. Și nu doar noi, ci și mulți alții, care-mi împărtășesc sau nu părerile pe care voi încerca să le supun atenției celor care (mai) cred că lectura are dreptul la existență în Cetatea pe care se pare că o locuim tot mai somnambulic.

Se vorbește, dragă prietene, mereu mai des și mai apăsat, despre modernizarea și despre reforma Statului, iar poligonul de încercare este, o vedem cu toții, limpede, Școala românească. Din această pricină mă adresez ție. Ești, evident, un important om de cultură: poet de anvergură, editor, jurnalist, intervievator prestigios și, prin asta, apropiat al valorilor culturale ale timpului nostru, dar și înalt reprezentant al statului, pentru județul Mureș, în domeniul pe care-l aduc în discuție. Dar, înainte de orice, ești un avizat și pasionat cititior de literatură, format și rezistând întru viciul lecturii (singurul, se zice, nepedepsit, dintre toate viciile cunoscute ca atare).

Mă adresez ție din postura unuia care se simte, chiar dacă îndeletnicirea de moment nu i-o mai permite, dascăl de limbă și literatură română. Aș dori să deslușim, împreună,

câteva dintre sensurile traseului pe care urmează a-l parcurge tânăra generație, pentru care cred ar trebui să ne simțim responsabili.

Am a-ți adresa, așadar, câteva întrebări punctuale, nu înainte de a-mi preciza propriu-mi punct de vedere, spre a nu părea, altfel, ipocrit.

Întâi de toate, cum vezi tu, astăzi, copilăria micilor români? Nu știu, dar chiar m-ar interesa să aflu cât mai multe amănunte despre cum ți-ai petrecut copilăria. În ceea ce mă privește, am trăit din plin această perioadă, socotindu-mă, ca atare, un privilegiat; în măsura în care toți cei de-o vârstă cu mine și apropiați mie au avut aproape aceleași experiențe.

Am copilărit la Giurgiu, într-o familie de condiție medie, lipsit de prezența tatălui. Un fel de domnul Goe – o spun fără pic de (auto) ironie –, crescut de mama, mătușa și bunica maternă. Femei care, fără a fi cunoscătoare de literatură, ci, doar, ocazional, degustătoare, m-au condus pe un drum anume, sesizându-mi, mai curând instinctual decât rațional, înclinațiile spre artă. Am citit încă de pe la patru ani, am făcut pian de la cinci, am fost dus la filme și, mai ales, mi s-a povestit mult. Am fost, altfel zis, dăruit ficțiunii (și chiar abandonat ei) de la o vârstă fragedă. Prietenii mei, de pe aceeași stradă, aveau parte de un tratament similar, chiar dacă nu erau decât fiii unor oameni absolut obișnuiți, muncitori – cei mai mulți. Jucam șah sau țintar și vorbeam adeseori despre cărțile pe care le citeam: Dumas, Jules Verne, Agatha Christie, Paul Feval, Doyle, dar și Ionel Teodoreanu, Drumeș ori Vladimir Colin.

Prietenele femeilor din preajma mea – funcționare, în majoritate – îmi dăruiau, la rându-le cărți. O anume tanti Bibi mi-a oferit un volum frumos al călătoriei lui Nils Holgerson

prin Suedia, al Selmei Lagerlof, alta – Gina – m-a făcut părtaș la pătimirile lui David Copperfield, tanti Vica mi-a adus Dickens, iar Doina – Defoe. Ascultam, dimineața, *Legendele Olimpului*, istorisite de Alexandru Mitru, duminica – Teatru la microfon pentru copii, iar, în timpul săptămânii, *Vreau să știu* (emisiune pentru tinerii ascultători), *Tică și Rică în dezacord cu știința* ori *Bună seara, copii!*

Unde s-or fi dus toate acestea și, mai ales, de ce? Ai un răspuns, stimate Nicolae Băciuț? Erau, recunoaște, făptuiri simple, realizate cu minim efort. Sigur, nu mai avem o voce precum aceea a Silviei Chicoș, nu-i mai avem pe Căpitanul Val-Vârtej, nici pe Paganel, nici pe Profesorul Știe-Tot, ne-au părăsit mulți actori mari și devotați vocației lor, dar chiar așa de singuri cum ne simțim acum era greu să ne imaginăm că vom ajunge.

Copiii noștri nu mai au nici reviste ca *Luminița*, nici ca *Arici-Pogonici*. Au jocuri războinice pe calculator, au alte reviste pline de bătălii și de durități. Îmi amintesc, dragă Nicolae Băciuț, de o ediție a unui almanah pentru copii în care poetul (numit de mulți, cu dreaptă măsură, în parte) protetcultist, Victor Tulbure, scria - și, iată, îmi amintesc și azi, după aproape patru decenii: Acum o carte veche răsfoiesc, / Mă doare amintirea când citesc:/ O filă, altă filă, un desen/ E cartea nordicului Anndersen.// Copil, cititind-o, îmi uitam de prânz/ Și noaptea-n somn aveam obrazul plâns./ Povestea-i tristă și adevărată/ Și nu începe cu a fost odată...// Zăpada albă scârțâia sub pași./ Era orașul alb.Ningea-n oraș...

Unde și de ce au plecat toate astea, iubite Nicolae Băciuț? Cu ce câștig pentru copiii noștri? Nu melancolizez, te asigur, nu vreau ca urmașii noștri să trăiască severul coșmar pe

care noi doi l-am traversat până în 1989, dar nici nu-mi doresc alături tineri agramați, pasionați doar de manele, de sex facil, de droguri sau de lux cu orice preț. Până să ajungă la școală, ce traseu urmează copiii noștri? Unde le mai sunt poveștile bătrânești, unde Zmeii, Făt-Frumoșii sau Ilenele Cosânzene? Se vor fi demonetizat cu toții? Ne vom fi demonizat cu toții?

Profesor de română fiind, încercam să relativizez, spre fascinația puștilor pe care-i avem în față, arhetipul basmului tradițonal. Îl prezentam pe Zmeu ca pe un familist convins, îndrăgostit de Ileana și trudind spre a o lipsi de orice grijă materială, fapt pentru care era mereu plecat de-acasă, vânând prin pădurile propriului domeniu. Mai mult, mi se părea și un tip extrem de manierat, care își trimitea buzduganul (în absența telefonului mobil de azi) spre a-și anunța venirea în castelul unde era propietar. Făt-Frumos, în schimb, mi se părea un vânător de avere, fără a ști cum arăta de fapt, Ileana, dar repezindu-se, atunci când era în joc o jumătate (nota bene: nu întragă!) de împărăție, să atace buna conviețuire a celor doi, care trăiau într-un castel, spre deosebire de el, care nu se știe de unde venea și ce așezământ va fi având deasupra capului. Ileana, la rându-i, pare o ființă frivolă, gata oricând să renunțe la siguranța conjugală oferită de un Zmeu îndrăgostit și fidel pentru o aventură oarecare.

Se mai vorbește, astăzi, despre toate acestea? Mai este fabulosul (categorie estetică ce permite ca zmeii, făt-frumoșii și cosânzenele să fie, așa incredibili cum sunt, parte a veții noastre firești) felie de viață acceptabilă pentru cei mici, pregătindu-i pentru decisiva întâlnire cu imaginarul acceptabil /veridic, dar și verosimil, incontesabil, al Marii Literaturi?

Copilăria de azi respinge povestea, impunând realismul frust. E înlăturată emoția. Sentimentele sunt prigonite. E o

primă fază a unei alienări ce se va definitiva în timp. Ce gândești, dragă Nicolae Băciuț, despre toate acestea?

Ianuarie 2010

DAN MUCENIC

UNDE EŞTI, COPILĂRIE?

Dragă Dan Mucenic,

Constat, cu surprindere şi bucurie, că ne frământă aceleaşi lucruri. Înainte de a-mi face propunerea acestui dialog epistolar, pe care eu l-aş dori masă rotundă, la care să participe toţi cei interesaţi – părinţi, copii, dascăli etc. -, eu am lansat o anchetă care vizează tocmai soarta literaturii pentru copii, condiția lecturii la această vârstă, creația copiilor.

Iată întrebările pe care le-am trimis unor scriitori, autori de literatură pentru copii, unor dascăli, dar nu vreau să limitez în vreun fel dreptul la opinie, pentru că aşteptăm puncte de vedere de la oricine are ceva de spus. Nu mai putem să ne prefacem că suntem prea ocupaţi, că singuri copiii îşi pot găsi cum să-şi umple timpul liber, că nu ne pasă dacă, în acest timp şi nu numai, nu mai citesc, iar dacă citesc, e treaba lor ce citesc, cât citesc, cum citesc...

Aşadar, iată câteva întrebări, la care aştept răspunsuri până în 30 aprilie, pentru a fi incluse în numărul 6 din *Vatra veche,* care va fi dedicat literaturii pentru copii:

1. Ce credeți că ar mai dori să citească azi copiii?

2. Ce şanse mai are literatura cu care am crescut noi, de la "Scufița roşie", la "Capra cu trei iezi", de la "Harap alb" la "Din marile legende ale lumii", de Alexandriu Mitru, de la "Amintiri din copilărie" la "Zdreanță".... De la Eminescu la Nichita Stănescu, de la Topârceanu la Marin Sorescu, de la Elena Farago la Ana Blandiana?

3.Cum vedeți creația literară a copiilor? Dar precocitatea literară?

4.Cum credeți că va arăta literatura pentru copii, atât într-o perspectivă apropiată, cât şi... pe termen lung?

Lectura la vârsta copiilor are de trecut acum mai multe obstacole ca niciodată, mai multe şi mai stricte vămi decât în copilăria noastră, a celor de dinaintea noastră.

Degeaba aşteptăm cine ştie ce instituții, factori de decizie să evalueze starea de lucruri, să găsească soluții pentru a-i întoarce pe copii la lectură. Lectura stă la temelia învățământului. Dac-ar fi după mine, aş mai subția din programele şcolare şi aş introduce cât mai devreme posibil, cursuri de teoria lecturii, iar „Citiți, citiți, citiți" să fie imperativul numărul unu în şcoli.

Nu doar îndrumarea lecturilor e necesară, ci şi arta lecturii ar trebui să fie însuşită, asumată.

Copilăria noastră e greu de comparat cu copilăria... copiilor de acum. Sociologi, psihologi ar trebui să evalueze care sunt lecturile cu care ar putea să rezoneze copiii de azi, care trăiesc într-o lume cu parametri care încă nu şi-au verificat impactul pe termen lung. Ce consecințe vor avea înlocuirea paginii de carte cu monitorul calculatorului, creionul/pixul cu tastatura acestuia?

În ce măsură „Capra cu trei iezi", „Pupăza din tei", „Punguța cu doi bani" ş.a.m.d. satisfac aşteptările copiilor de acum? Ce lecturi ar fi cele mai potrivite?

E foarte posibil ca acele cărți care ne-au fost nouă de căpătâi să fie primite cu nedumerire de nişte copii ale căror jocuri dezvoltă mai degrabă agresivități, violențe... Ofertele calculatorului pot confisca alte orizonturi ale copilăriei, care să fie respinse/refuzate, tocmai pentru că ele nu mai corespund nevoilor emoționale, de cunoaştere ale copiilor de azi.

Eu sunt un prost exemplu, pentru că eu mi-am făcut din lectură a doua mea natură.

Pasiunea mea pentru citit era de nestăvilit, nu am resimțit niciodată lectura ca pe o obligație, ci ca pe o nevoie interioară.

În loc să mi se ceară să citesc, mi se spunea adesea „Da’ mai lasă şi tu cărţile alea şi du-te şi te mai joacă!”

„Joaca” mea preferată era cititul şi nu m-am putut niciodată dezvăţa de acest joc. Am citit şi sub plapumă, la lumina lanternei!

Iar lecturile, dincolo de cele „obligatorii”, s-a găsit de fiecare dată cineva potrivit ca să mi le recomande, până când am putut singur să decid ce să citesc.

Dar azi, cine mai poate spune ce ar trebui citit cu prioritate? Familia? În ce familii se mai citeşte azi? Şcoala? Ce dascăli mai îndrăznesc să le ceară copiilor să citească, atâta vreme cât tot felul de instanţe strigă să se scadă numărul de ore, să nu se mai dea teme acasă, să nu se mai ceară lecturi de vacanţă...

E clar că bagheta magică se află în mâinile dascălilor şi că de ei depinde dacă vor citi copiii, dacă vor citi de plăcere sau dacă va fi lectura o pedeapsă?!

Eu nu mi-am pierdut speranţa. Mă întâlnesc cu copii, nu doar cu cei care au şi porniri creative, care însăilează versuri ori scriu compuneri literare, ci şi cu copii în casele cărora cărţile au fost aruncate în debarale, fiindcă adună praf.

Au sensibilităţile lor, care încă se mai pot hrăni de la aceleaşi lecturi de la care s-au hrănit numeroase generaţii. Fiindcă tehnicismul nu poate omorî de tot emoţia, nu poate şterge lacrimi, nu poate alunga bucuria, tristeţea... tot ceea ce ţine de dicţionarul fundamental de sentimente. Copiii se pregătesc să fie oameni, nu roboţi.

Aceasta mai dă o şansă lecturii.

NICOLAE BĂCIUŢ

NICOLAE BĂCIUȚ

“Anotimpurile copilăriei sunt pline de poezie”

- De ce considerați că e importantă literatura pentru copii? Considerați că este o parte importantă a literaturii noastre!? De ce?

-E de neimaginat educație fără literatură, iar educația începe cu cei “şapte ani de acasă”, în care modele existențiale din familie trebuie completate cu cele din literatură. Câți dintre noi nu ne-am identificat în copilărie cu eroii cărților pe care le-am citit? De aceea e important ce anume citesc copiii, cum citesc, pentru că ei sunt cruzi, deschişi spre a-şi asuma modelele care li se oferă. Dicționarul fundamental de sentimente – cu iubirea, milostenia, respectul, curajul ş.a.m.d. – se învăță începând din copilărie, iar cărțile oferă cele mai bune exemple. Oricât de agresivă ar fi concurența altor medii de informare, cu televiziunea şi Internetul pe prim plan, cartea, cartea adevărată, cu literatură valoroasă pentru copii, poate avea întâietate.

Copiii din România au crescut cu “Capra cu trei iezi”, cu “Scufița Roşie”, dar şi cu “Amintiri din copilărie” a lui Ion Creangă. Dar nu s-au limitat la această literatură. Fascinația miturilor vine din copilărie şi cartea “Din marile legende ale lumii”, a lui Alexandru Mitru, ne-a deschis nouă orizonturi noi, ca şi poveştile despre Baronul Münchausen.

La noi, au scris mare literatură pentru copii scriitori fundamentali pentru cultura română, de la Vasile Alecsandri, Eminescu, Coşbuc, la Arghezi, Nichita Stănescu, Marin

Sorescu, Ana Blandiana, Grigore Vieru, dar şi scriitori de mâna a doua, ca Otilia Cazimir, George Topârceanu, Emil Gârleanu, Nina Casian, cu rezultate peste nivelul general al literaturii lor.

Literatura pentru copii nu înseamnă doar lărgirea universului de cunoaştere a lumii, ci şi îmbogățirea vocabularului. Să luăm în calcul doar la cât de puține cuvinte recurge un film pentru copii şi cât de bogat e vocabularul unei poveşti pentru copii.

Literatura pentru copii trebuie să ia în calcul evoluția mentaliților, nivelul şi capacitățile intelectuale ale noilor generații de copii, pentru a nu se crea lumi paralele între ei şi cei care educă. Literautura pentru copii trebuie să rămână mereu şi cunoaştere şi încântare, trebuie să deschidă şi să întrețină interesul pentru lectură. O carte bună intinde punte spre o altă carte, o carte proastă ține la distanță de lectură pe copii.

- *În ce situație este azi literatura pentru copii în România şi cum a evolua ea? Ați putea face o descriere a fenomenului luând in considerare dubla dvs. experiență, de scriitor şi de editor?*

-S-a scris, se scrie literatură pentru copii în România. Scriu şi autori consacrați, dar scriu şi autori care provin din mediul didactic, educatori, învățători, profesori, care încearcă să intre în rezonanță cu ceea ce constată în universul de preocupări şi interes al copiilor cu care lucrează.

Fiecare vârstă îşi are lecturile ei. Oricât au evoluat mentalitățile, există nişte trepte care urcă din universul familiei. Acolo se spun primele poveşti, nu doar de către părinți, ci şi de bunici şi, cu siguranță, aceştia vor spune poveştile copilăriei lor, care, până la un loc îşi fac efectul. Dar nevoia de cunoaştere a copiilor nu se opreşte aici. Eu am spus poveşti copiilor mei, am scris cărți de poeme pentru copii, avându-i pe ei ca primi destinatari.

Când spuneam “Capra cu trei iezi”, la final eram întrebat sec: “Ş-apoi”. Iar de la acest “Ş-apoi” am început să inventez întâmplări până când adormeam ori eu, ori copilul.

Omul sfinţeşte locul – o ştim cu toţii. La Târnăveni, în judeţul Mureş, s-a declanşat acum doi ani un adevărat fenomen. Cei 19 elevi ai unei clase scriau toţi – deşi erau doar în clasa a IV-a, iar într-un an, 11 dintre ei au publicat câte un volum de versuri, după ce cu un an înainte, publicaseră o antologie. Acum sunt în clasa a VI-a şi trei dintre ei sunt la a doua carte, iar alţii au în lucru cărţi noi. Eu le-am fost tuturora editor şi a fost o experienţă unică.

Totul se datorează învăţătoarei lor, Lucia Lupşa, care a creat o atmosferă propice creativităţii. Chiar dacă vor fi puţini dintre ei cei care vor urma trasee literare, cu siguranţă însă că toţi vor şti să preţuiască literatură, să înţeleagă altfel rosturile lumii având în biografia lor momente de creaţie literară.

-Ce părere aveţi despre titlurile alese din literatura română şi propuse în concursul Estroverso ?

- Românii sunt mari traducători din literaturile importante ale lumii. Fenomenul n-a fost reciproc şi nu doar din vina altora, ci chiar din vina noastră. N-a existat o strategie coerentă pe termen lung în politica traducerilor, n-au fost cultivaţi traducători şi n-au fost antrenate edituri prestigioase în promovarea şi susţinerea traducerilor. Alegerea lui Sadoveanu este fericită pentru promovarea literaturii pentru copii în italiană, în măsura în care calitatea traducerilor nu coboară nivelul estetic al originalului. O traducere proastă, nefericită, neinspirată face deservicii şi autorului şi literaturii române şi nu ajunge la sufletul copiilor italieni, al cititorilor de limbă italiană.

Concursul a ales din ceea ce i s-a oferit. N-a fost precedat în România de o campanie mai agresivă, de antrenare a mai multor traducători, pentru ca baza de selecţie să fie mai extinsă, să se poată alege acele titluri, acei autori care spunând

ceva copiilor români se pot adresa copilului universal, inclusiv celui italian.

Eu aş acorda o atenţie sporită unor autori care sunt mai aproape de universul imaginar contemporan al copiilor. Cred că traducând pe Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana – am fi mai bine percepuţi în dimensiunea specificului acestei literaturi, dar şi în cea estetică, modernitatea venind şi din ludic şi din perspectiva temei.

Alegerea autorilor, cărţilor pentru tradus nu se poate face la întâmplare. Cei doi poli care vor să se întâlnească la ecuator, trebuie să aducă în rezonanţă două mentalităţi, să le aducă la numitorul comun al recunoaşterii şi acceptării. Cel care oferă ştie ce loc ocupă o operă în literatura sa, cel care traduce ştie care poate fi impactul în limba sa, care poate diferi până la radical de cel din spaţiul originar.

-Ne-aţi putea vorbi despre creaţia literară a copiilor din Romania şi cum e promovată ea ?

-Copilăria este ea însăşi creatoare. Anotimpurile copilăriei sunt pline de poezie. Imaginaţia copiilor, fantezia lor pot fi valorificate literar. Nu există o politică de descoperire şi promovare a valorilor literare la nivel naţional, creaţia literară a copiilor este lăsată la voia întâmplării. Pe vremea noastră, a copilăriei noastre, Concursul naţional "Tinere condeie" aduna în vadurile sale toate energiile creatoare ale copiilor. Tudor Opriş, amfitrionul acestui teritoriu al creaţiei, ar trebui clonat. Acum există doar entuziaşti la nivel local, care încearcă să întreţină focul creaţiei la vârsta inocenţei. Că există potenţial extraordinar de mare o poate demonstra un singur exemplu. În 2009, am fost preşedintele juriului la Concursul Naţional de Creaţie Literară "Ion Creangă", desfăşurat la Brăila. Au sosit la concurs... 2500 plicuri cu creaţii ale elevilor de şcoală primară şi gimnaziu. E o cifră dezarmantă, în sensul bun al cuvântului: 2500?!? Vă daţi seama cât entuziasm creativ, câte elanuri creatoare, câtă dorinţă de afirmare? Doar 25 dintre ei dacă vor

deveni scriitori şi tot a meritat efortul acestui concurs care, din păcate, ca la mai toate concursurile literare de la noi, nu a acordat drept premii decât... diplome.

La 1 martie, 2010, Brăila va fi din nou gazda acestui concurs şi voi prezida, din nou, juriul. Sunt curios dacă s-a mai stins entuziasmul copiilor.

Sunt şcoli care au publicații proprii, care găzduiesc şi creații literare ale elevilor. E adevărat, se publică mai ales fără discernământ critic, cu generozitate, cu garda exigenței foarte jos lăsată. Se acordă tuturor şanse de afirmare şi cred că e mai bine aşa, pentru că selecția se face, din păcate, cu pierderi mari, la nivelul liceului numărul celor care mai au preocupări literare scade dramatic, sunt puține cenacluri literare, puțini dascăli dispuşi să se pună în slujba celor care mai rămân fideli creației. Tot, mai puțini frecventează bibliotecile, într-un raport invers proporțional cu cei care frecventează discotecile şi barurile.

Rolul şcolii e decisiv. Dacă în anii copilăriei copiii nu devin “prieteni ai cărții”, cum eram noi, e greu să credem că ei vor deveni şi robi ai creației, fiindcă scrisul e robie, scriitorul e rob, dacă ar fi să-l credem pe Arghezi.

-Ce calități trebuie sa aibă un adult pentru a scrie literatură pentru copii?

-Trebuie să aibă puterea să se copilărească, să nu aibă prejudecăți legate de literatura pentru copii, să n-o considere un gen facil, unul cu puține şanse de a crea mari opere.

Sunt atâtea cazuri de notorietate literară adusă de literatura pentru copii, de la Daniel Defoe la Saint Exupery, de la Ion Creangă la Constantin Chiriță, de la George Coşbuc la Grigore Vieru.

Scriitorii mari nu se joacă nici cu literatura pentru copii, iar pentru unii, literatura pentru copii a fost cea care le-a adus celebritate.

Se scrie literatură pentru copii în România de azi. În fel şi chip, de către autori titrați dar şi de grafomani, nu mai există

nicio cenzură. Doar proasta difuzare a cărții şi tirajele mici fac ca literatura pentru copii de proastă calitate să nu aibă un impact negativ.

Scriitorul de literatură pentru copii, astăzi, trebuie să ia în calcul că universul copilăriei lui nu mai e identic cu cel al copiilor de azi, ba chiar există o prăpastie între ele. De aceea, el trebuie să nu rămână prăfuit, să intre în rezonanță cu spiritul copilăriei de acum, cu preocupările copiilor de acum. Sunt copii care n-au văzut decât la televizor capre şi pupeze, iar "dumbrava (lor) minunată" e populată de alte vietăți.

Scriitorul de literatură pentru copii nu poate să rămână depăşit de realitatea contemporană. Altfel, rămâne fără cititori.

-Ce proiecte scriitoriceşti aveți şi mă refer în mod particular la literatura pentru cei mici?

-Am scris poezie pentru copii, am publicat două cărți. Prima, *Jocuri încrucişate*, s-a dorit a fi un "Abecedar liric" pentru fiul meu Sergiu, înainte de a începe şcoala. Cealaltă, *Lina lumina,* este o carte a mirării descoperirii lumii prin ochii copilăriei.

Cu siguranță, de va fi să fiu bunic, nepoții mei vor avea parte de un Alfabet liric, carte pe care o am în lucru şi pe care nu o scriu în grabă, pentru că nici cei doi băieți ai mei nu se grăbesc să devină tați.

În schimb, mă întâlnesc foarte des cu copiii, discutăm despre creația literară, organizez pentru ei două concursuri literare, "Romulus Guga" şi "Serafim Duicu", le public cărți scrise de ei.

Continui să cred că încă nu mi-am pierdut copilăria, că o duc cu mine ca pe o rază de lumină şi căldură.

PROF. MIRELA CORINA CHINDEA

*

Estroverso sau literatura română pentru copii în italiană

La invitația prof. Mirela Corina Chindea, am participat la o videodezbatere internațională având ca temă literatura pentru copii, dezbatere care a urmat festivității de premiere la Concursul Estroverso, ajuns la ediția a III-a,(preşedintele Juriului prof. Livio Sossi) care a inclus şi participare românească. Din România, am avut onoarea de a fi fost invitat la dezbateri subsemnatul, alături de scriitori din Rusia şi Serbia şi, fireşte, Italia. Dincolo de discuțiile tematice, am găsit de cuviință să aducem mai multă lumină asupra unei inițiative merituoase, care ar putea fi preluată şi de noi. Mai ales că printre cei antrenați, ca membru în juriu, s-a aflat şi profesoara Mirela Corina Chindea, care predă în Italia. Mirela Corina Chindea este redactor-şef al revistei Millennium*, inițiativă a Asociației Naționale "Europa" de la Udine (Italia), o publicație bilingvă cu caracter cultural şi cu apariție bilunară.* Millennium *e un ziar apolitic de 16 pagini, editat în 25.000 de exemplare şi distribuit gratuit (în prezent) doar în Italia şi în Spania.*

Au fost premiate următoarele traduceri: Aventurile iepuraşului Țup*, de Marin Traian (traducere realizată de un trio de absolvente italience ale Universității din Torino, secția română, prof. de limba şi literatura română Roberto Merlo - fost student şi al Facultății de Litere din Cluj-Napoca, şi-a facut stagiul pe lângă Marian Papahagi, vorbeşte româneşte ca orice român - cele trei fete se numesc : Adele Tarditi, Alessia Reinero, Sussanna Peirano),* Dumbrava minunată*, de Mihail Sadoveanu (traducere realizată de Davide Arrigoni, fost student al lector univ. Valentina Megritescu – Universitatea din Milano). Mențiuni:* Povestea celor trei mustăți de fier*, de Ion Pachia Tatomirescu (traducători Patricia Bălăreanu şi Giulio Zanette),* Poveştile bunicuței

Nana, poveştile copiilor, cu, pentru şi despre ei *(Andreea Iulia Rădoi),* Aventurile iepuraşului Ţup*, de Marin Traian (Lucia Miruna Beianu).*

*

- Mirela Corina Chindea, cum a apărut ESTROVERSO **şi ce înseamnă el pentru literatura pentru copii din Italia, atât cea originală, cât şi cea tradusă?**

-Estroverso reprezintă concretizarea unui proiect inițiat acum trei ani de primarul unei localități de lângă Udine, Tavagancco, în asociere cu Universitatea de Studii din Udine. La definirea proiectului au mai participat : asesorul pentru politici sociale şi imigrație, Gianfraco Balzano, şi doi profesori universitari, dl. M. Sossi şi dna. Katalin Kiss. Concursul propune traducerea din limbile vorbite în estul Europei a unor cărți pentru copii - în italiană şi în friulană (în încercarea de-a o conserva). Lucrările premiate sunt propuse spre publicare unor edituri din Italia. Fiind la a treia ediție, au fost premiate deja un numar de 7-8 cărți traduse din limbile albaneză, maghiară, rusă, sârbă, croată, poloneză şi acum din limba română. Literatura pentru copii în Italia este un punct nevralgic, întrucât apar multe cărți, dar în general ca reeditări ale celor vechi. Nu se traduc sau se traduc foarte puține cărți din literaturile mai puțin cunoscute, motivul invocat fiind lipsa unui public țintă interesat. Copiii de astăzi sunt foarte diferiți de cei din trecut şi e de remarcat faptul că nici părinții nu îşi încurajează odraslele, cum se întâmpla în copilăria noastră. Oricum, țin să accentuez faptul că literatura din estul

Europei este foarte puţin cunoscută în Occident, sunt aceleaşi titluri pe care le ştiam şi noi, aceiaşi scriitori citiţi în copilăria noastră, nimic mai mult.

-Cum a fost primită literatura română pentru copii la această ediţie a concursului Estroverso?

-Cărţile propuse anul acesta au inclus pentru prima dată şi titluri din literatura română, iar numărul concurentilor a fost mare, ei provenind atât din Italia cât şi din România. Deşi este singurul concurs internaţional organizat în Italia cu acest obiectiv, traduceri pentru copii, **Estroverso** nu beneficiază de suficientă publicitate, administraţiile publice din celelalte regiuni preiau cu greu informaţiile şi le difuzează şi mai greu, de aceea a fost pentru mine, ca membru al juriului, o provocare să îl fac cunoscut în mediile de limba româna (universitati din Italia, centre culturale, asociaţii, misiuni diplomatice) şi în cele din România. Am colaborat foarte bine cu profesori universitari români care predau în Italia, la fel cu oameni de cultură stabiliţi aici, cărora le-am suscitat interesul, astfel încât, la rândul lor, au promovat concursul în alte locuri din peninsulă.

-Cum e receptată literatura română în Italia, în mediile în care vă manifestaţi? Ce ştiu, ce nu ştiu italienii despre literatura română?

-În Italia, sunt cunoscuţi, în general, scriitorii trăitori în diaspora: Ionescu, Eliade, Cioran, de curând Herta Müller, dar niciunul nu e perceput ca român. Sunt profesor de limba şi literatura română, lucrez în Italia în această calitate de trei ani, dar nici măcar tinerii noştri, de origine română, nu-şi cunosc propriile valori, propria cultura, mulţi nu au auzit nici măcar de Eminescu, de ce ne-am mira că nu suntem cunoscuţi de publicul larg italian? Sigur că în mediile intelectuale, şi mă refer aici la oamenii de cultură italieni, sunt cunoscute câteva personalităţi ale literaturii noastre, fiindcă traduceri s-au mai făcut (Eminescu, Arghezi, Bacovia etc.), dar nu există

continuitate şi acţiuni programate, concertate în acest sens, astfel că literatura recentă este aproape în totalitate necunoscută, iar cea pentru copii, deloc. Literatura noastră nu suscită interes datorită lipsei de acţiuni, de programe în principal ale statului român. Centrele culturale româneşti în Italia sunt foarte puţine şi oricât de multe activităţi ar organiza, rămân în afara percepţiei publicului larg. Apoi trebuie spus că fondul de carte românească din biliotecile italiene este foarte redus, inactual, nepromovat, aşa că nici studentilor nu li se dau multe posibilităţi să se apropie de cultura noastră.

-Cum aţi vedea o politică eficientă a traducerilor din literatura română în Italiană?

-Cred că totul pleacă de la politicile Statului român în domeniul culturii. Dacă Statul nostru nu e interesat, nici traduceri nu se pot face. Cred că Ministerul Culturii din România trebuie să realizeze proiecte în acest sens, **există şi fonduri europene care pot fi activate**. Se pot folosi traducatorii formaţi în universităţile româneşti, iar alegerea titlurilor cred că trebuie să fie corelată cu reprezentativitatea operei în peisajul literar (românesc). Dacă traducătorii ar fi stimulaţi, asigurându-li-se un salariu pentru o asemenea activitate, cred că traducerile ar putea fi propuse ulterior unor edituri din ţările de destinaţie. Sunt convinsă că multe ar putea vedea lumina tiparului în aceste ţări. Acestea sunt însă utopii şi noi visăm...

-Ce-i apropie şi ce-i desparte pe români şi italieni în teritoriile literaturii? Au vreo influenţă manipulările de tot felul legate de românii din Italia?

-Literatura este creaţie şi creatorii adevăraţi sunt mai presus de manipulări, de mizeriile mediatice, de atitudini xenofobe şi de extremism. Ceea ce prezintă jurnaliştii, deformările, exagerările nu au nimic de-a face cu domeniul despre care vorbim. Dacă e să vorbim despre noi, pot spune că suntem încă prea cantonaţi, prea legaţi de trecut. Nu am

evoluat. Programele şcolare şi obiectivele din şcoala românească nu țin cont de realitate, aşa că nici textele propuse elevilor nu țin pasul cu lumea în care trăim. Formația pe care o realizăm noi în şcoli, e, în opinia mea, foarte puțin liberală, foarte puțin inovativă (doar declarativ, nu în mod real), îşi lasă definitiv amprenta pe stilul adolescenților şi al tinerilor. Suntem încă prăfuiți în mentalitate, puțin deschişi adevăratelor reforme...

În Italia, şcoala urmăreşte să formeze tinerii, să-i învețe să facă ceva cu informația pe care o primesc, să aplice cunoştinte. Noi încă nu am ajuns acolo. Nu elogiez sistemul de învățământ italian, fiindcă nu e performant, cum este cel norvegian, doar sesizez diferențele.

Noi, cei ce trăim în Italia, provenim din medii româneşti diferite, avem principii diferite, nu suntem o simplă masă de manevră. Contează, în opinia mea, valorile în care ne-am format şi pe care le promovăm. Nu suntem "aceeaşi Marie cu o altă pălărie", ci entități, personalități cu perspective şi cu abordări foarte diferite ale realității în care trăim. Cred că ține de personalitatea fiecăruia felul în care este perceput aici şi mai cred că mesajul transmis individual e mai important decât cel colectiv. Şi mai e ceva: Italia e doar teoretic o națiune, în fapt e vorba de un summum de colectivități regionale, unde mentalitățile diferă foarte mult. La fel şi atitudinile.

Oricum, bibliotecarul cu care mă întâlnesc săptămânal pentru că-mi reține cărți, spune că cei mai avizi cititori ai săi sunt în ultimii doi ani românii. Şi asta vorbeşte de la sine.

-Mulțumesc pentru că ați acceptat să întindem această punte între români şi italieni.

-Şi eu vă mulțumesc.

NICOLAE BĂCIUȚ

Noi taifasuri în bibliotecă

Vatra veche dialog cu poetul NICOLAE BĂCIUȚ

-Stimate Nicolae Băciuț, încep prin a vă mulțumi pentru că ați acceptat invitația de a participa la ediția a doua a unui dialog inițiat şi continuat în bibliotecă, acolo unde sălăşuiesc mii de cărți, acolo unde frământările interogative se nasc firesc şi pornesc dintr-o nestăvilită curiozitate referitoare la personalitatea, creația, frământările literare şi existențiale specifice omului de litere şi jurnalistului Nicolae Băciuț.

-Iată o ipostază inedită, aceea de a răspunde la aceleaşi întrebări la care a mai răspuns un alt scriitor, Valentin Marica. Nu e vorba de o anchetă, ci de un interviu, dar cu aceeaşi partitură a interogațiilor. Într-un loc în care, dacă ar fi să urmăm gândul unui scriitor care-şi imagina paradisul ca pe o imensă bibliotecă, ar trebui să ne simțim măcar ca într-un mic Paradis, protejați şi binecuvântați de cărți. Întrebându-ne cine mai citeşte, de ce citeşte, cum citeşte, când şi cât citeşte? Eu cred în carte, oricâtă supremație ar avea alte tentații, cred în Bibliotecă, oricât de rob sunt al laptopului. Nu ştiu ce se va întâmpla cu alte generații, dar generația noastră, generațiile care au peste douăzeci de ani, vor apune sub steaua cărții, vor simți şi în ultima clipă a (pe)trecerii lor prin lume, foşnetul misterios al paginii de carte.

-Pentru cei care nu au aflat cine este Nicolae Băciuț, vă rog încercați să realizați o scurtă autodefinire, insistând asupra

raportului dintre cele două importante preocupări pe care le aveți, meseria de poet şi cea de publicist.

-În date seci, Nicolae Băciuț e un ins care şi-a făcut de cap, a îndrăznit să citească inimaginabil de mult şi şi-a dat seama că a citit atât de puțin încât şi-ar lua cărți cu el şi pe lumea cealaltă, a îndrăznit să viseze atât de mult, încât, ca să-şi implinească visele, ar trebui să-i fie îngăduită încă o viață, dacă nu îmi voi lua visele cu mine "dincolo". A îndrăznit să creadă că prin scrisul său ar putea face lumea mai bună măcar cu o lacrimă, a tipărit multe cărți, ale lui şi ale altora, a făcut reviste, a pus la cale proiecte şi acțiuni culturale neobişnuite, ca să-i trezească din amorțire până şi pe cei care au condamnat cultura la moarte prin ardere pe rug.

Am făcut cât am putut, punând la bătaie timpul şi puterile mele, talanții care mi-au fost dați, iritând pe mulți prin neostoirea mea, prin neodihna mea, cu o grabă care mă pune pe gânduri. Oare nu cumva timpul e grăbit cu mine şi mă pune la lucru, mai ales după ce am trecut o dată la un pas de moarte?

Nicolae Băciuț e un incurabil bolnav de poezie, respiră prin porii ei cu atâta nesaț că plămânii îi sunt prea mici pentru cât ar vrea s-o simtă în cele mai mici cotloane ale sale.

Nicolae Băciuț e un om fericit, fiindcă i-a fost dat să călătorească prin lume atât cât să-i înțeleagă mai bine rosturile, că a găsit cuvântul care să-l mântuie.

Nicolae Băciuț e un om nefericit, pentru că n-a reuşit mereu să se facă înțeles, că au dat cu pietre în el cei în care a dat cu pâine, că l-au trădat cei pe care i-a ajutat să nu rătăcească.

Cât despre raporturile poeziei cu jurnalistica – ele s-au împă-cat bine, au pactizat. Jurnalistul a fost un generos, l-a purtat pe poet peste tot unde există taine ale vieții, iar poetul l-a răsplătit, dându-i mereu idei şi metafore ca să facă din publicistică nu o efemerită, ci un document de viață fără termen de expirare, cum se-ntâmplă, de obicei, cu cea mai mare parte a publicisticii de toate zilele.

-Desigur, atât exercitarea vocației poetice cât şi valorificarea tentațiilor jurnalistice se realizează cu eforturi

creatoare. Ce loc deține creația în viața dumneavoastră? Este creația rezultatul unui încrâncenat efort creator sau este rezultatul unui moment inspirațional unic şi de nerepetat?

-Eu cred în inspirație, cred în cuvântul care vine de la Dumnezeu. Nu cred în făcături de niciun fel. Fără credință, poetul nu ajunge niciodată pe drumul său, oricât de entuziast ar fi de ceea ce-i iese în cale. Scrisul nu poate veni decât din trăire adevărată. Oricât de bine ai mima trăiri autentice, când aduni cenuşa, aceasta nu-i decât cenuşa unui foc de paie. Ați comparat cenuşa lemnului de brad cu a celui de fag? Dar cu cea a unor uscături?

Diferența e fundamentală şi vine nu doar din intensitatea cu care are loc arderea, ci şi din strălucirea jarului încins. Creația, oricât vi s-ar părea de prețios spus, e însăşi viața mea. Scriu zilnic, lucrez cu toate ustensilele, cu bucurie, cu uimire, cu emoție, cu sinceritate. Scrisul e ca o rugăciune, trebuie să aibă în fiecare zi loc în viața ta. Poți să nu te rogi într-o zi, fiindcă nu ai timp sau fiindcă Dumnezeu te-a cam neglijat?

Nu sunt nici încrâncenat, nici "ambetat" la masa de scris. N-am scris niciodată în aburii alcolului. Scrisul e luciditate, până şi atunci când el vine de la sine, iar tu, biet scrib, nu faci decât să-i materializezi în cuvinte unduirile.

De aceea s-ar putea părea că am scris mult. Zeci de cărți – poezie, publicistică, jurnale (inclusiv de călătorie), într-un continuu dialog cu lumea. Eu nu scriu pentru altcândva. Eu scriu pentru acum. Dacă scrisul meu va trece şi granița timpului cu care am fost contemporan, va însemna că el n-a fost "conjunctural", că nu s-a îndatorat prea mult clipei efemere, că şi-a luat şi o... fărâmă de eternitate.

Poezia are un statut aparte. E un gen privilegiat.. Îți dă o stare de spirit inegalabilă. Atunci când îți vine, pur şi simplu, să scrii, fără niciun fel de constrângere. Nu o poți compara cu nimic. Cu siguranță, doar Dumnezeu, atunci când a făcut lumea, a avut astfel de trăiri. Pentru că trebuie să admitem că noi suntem făcuți după chipul şi asemănarea sa.

-În răstimpul evoluției dumneavoastră artistice, a trecerii de la un volum de poezie sau proză la altul, ați cunoscut momente de poticniri creatoare, posibile trădări ale destinului creator?

-Când scrii poezie, nu scrii cărți. Scrisul "programatic" e un nonsens pentru poezie. Cum să spui: "Lucrez la o carte de poezie?" Adică, ce faci, te apuci şi scrii, poem după poem, la comandă, ca să aduni de-o carte? Te poți poticni între un poem şi altul, poți avea gestații mai lungi, ideile pot arde mocnit până se transformă în flacără poetică. Poemele, dacă au valoare, pot trece dintr-o carte în alta. Fiecare poem e o carte. E o lume.

O carte de poeme e mai mult dimensiunea temporală a scrisului. Poetul revine asupra unei idei, a unei stări, a unei emoții sau revin ele şi-l copleşesc în alte reverberații lirice.

Pentru mine, asumându-mi condiția scrisului ca mod de a fi în lume, nu există... pauze. Schimb doar genul. Dacă mănânci în fiecare zi friptură, la un moment dat de saturi de friptură, nu mai vrei. Aşa umplu şi eu "golurile" în care nu mă vizitează poezia. Scriu altceva, dar nu părăsesc teritoriile literaturii.

Sigur, nu poți scrie mereu texte la înălțimea la care visezi. Sunt zile mai faste, mai puțin faste, cu mai multă sau mai puțină inspirație. Nu suntem alcătuiți din mecanisme care să funcționeze mereu, în aceiaşi parametri, în felii de 24 de ore. De aici fascinația vieții, minunea scrisului.

Nu te poți poticni câtă vreme crezi în scrisul tău, oricâte fireşti îndoieli şi nemulțumiri ai avea. Dar acestea sunt binefăcătoare, sunt provocatoare, îți impun să intri în competiție cu tine. Din îndoială se pot naşte lucruri noi. Îndoiala şi încrederea trebuie să fie mereu în balans, în talgerele creației. Îngâmfarea, încrederea nețărmurită în propria operă sunt periculoase, suspecte. Un scriitor care se declară pe deplin mulțumit de ceea ce a scris e un scriitor terminat.

-Pornind de la principiul lui Miquel de Unamuno care scria: "pentru a vorbi cu alții suntem obligați a vorbi mai întâi cu noi înşine". Vă întreb dacă există un izvor universal şi nesecat al

creației? Un demiurg inspirațional care răstoarnă idei şi cuvinte potrivite peste oameni aleşi?

-Izvoare nesecate ale creației suntem fiecare în parte. Fiecare suntem un univers, mic, dacă vreți, dar la fel de necuprinzător ca şi universul mare. E firesc ca înainte de a-i descoperi pe alții să ne descoperim pe noi înşine. Să vorbim cu noi înşine. E un dialog obligatoriu, altfel vom fi izvoare tulburi, care nu-şi vor găsi niciodată limpezimea. Trebuie să te cunoşti bine pe tine că să-i poți cunoaşte pe ceilalți. Trebuie să ne punem nouă întrebări, să găsim răspunsuri care să poată fi bune şi altora.

Dar cât de greu e să ne dăm seama cine suntem, de unde venim şi unde mergem? Cât de greu e să ne definim, să ne rostuim pentru a ne putea rosti! Ca să fim noi înşine, nu nişte închipuiri ale noastre, nici minciuna altora. Şi, Doamne, cât de uşor putem cădea în păcatele lumeşti ale trufiei, mândriei...

Nu împarte nimeni harul decât bunul Dumnezeu. Ne dă cu carul, cu paharul..., cum spune un vechi cântec. Putem risipi carul şi drămui paharul. Dincolo de toate, e o trudă fără seamăn. Nu abandonezi scrisul doar pentru că tocmai ai impresia că ai scris o capodoperă sau ai scris mai multe capodopere şi te poți culca pe o ureche. Scrisul nu-ți dă tihnă şi nici odihnă.

Câtă vreme simți că ai ceva de spus, e obligatoriu să nu te dedai leneviei.

Scriitorul nu are timp liber. Are doar libertatea timpului care i s-a dat!

-Mă îndeamnă gândul, să deschid un subiect fierbinte din domeniul antropologiei literare. Cercetătorii antropologiei literare discută despre existența a două tipuri de deontologii: o dentologie a producerii textelor literare şi o deontologie a lecturării lor. Credeți că avem nevoie de o etică a scrierii şi o etică a citirii operelor literare?

-Ar trebui să fim înconjurați de deontologii. Să înmulțim binele şi să facem doar lucruri utile. Să convenim la acea morală, la acele norme care să nu ne facă nici nouă, nici altora rău. Fireşte,

trebuie să credem în deontologia scrisului şi să acceptăm o deontologie a cititului. Deşi nu stau pe aceeaşi treaptă. Unui scriitor moral – mă refer la operă – ar trebui să-i corespundă un cititor moral, unui scriitor inspirat, un cititor inspirat. Dar responsabilitatea primă, obligatorie, e a celui care scrie. Lectura, oricâtă deontologie ar presupune, oricâte coduri, reguli, rețete, are şi toate libertățile. Pentru că niciun cititor nu seamănă cu celălalt. Opera e aceeaşi pentru toți, cititorii sunt diferiți, mai tineri sai mai în vârstă, mai pasionați sau mai plictisiți, mai educați sau mai săraci cu duhul, mai motivați sau nu...

Dar e aberant ca un poem, de pildă, să fie citit ca o formulă trigonometrică. Să însemne pentru toată lumea acelaşi lucru. O astfel de operă literară e săracă, nici nu merită prea multă atenție. Cititorii pot înnobila sau întina prin capacitatea lor de a recepta o operă.

Fiecare găseşte ceva pentru sine, se regăseşte în ceva, nu toți în acelaşi lucru. Emoția cititorului nu e un element chimic care să se combine standardizat cu un text.

Un text literar, din orice gen, nu trebuie să-şi epuizeze înțelesurile. Aşa au apărut operele nemuritoare, nepieritoare.

-Scenariul discuției noastre întâlneşte o temă delicată legată de rolul modelelor în viața unui scriitor de succes. Au nevoie marile genii de modele umane inspiraționale? Există vreo personalitate a literaturii şi culturii naționale sau universale care v-a îndemnat să purcedeți pe tărâmul artei scriitoriceşti?

-Trăind în provincie, fatalmente, modelele sunt cele din preajma noastră. Modelele literare au un regim aparte. Pentru că nu poți avea modele, în sens strict, decât cu măsură şi cu precauție, pentru a evita să devii, lucru foarte grav, epigon al unui model, indiferent care ar fi acesta.

Eu n-am avut modele literare, am avut mai degrabă modele morale. Pe traseul existenței mele s-au aflat câțiva oameni la care m-am raportat şi care mi-au influențat modul de gândire, lecturile,

gustul literar, judecata critică, arta de a fi în lume, ca om, ca scriitor.

Poate sunt mai mulți, dar lista lui Băciuț îi are, în ordine, pe Virgil Rațiu, la Bistrița, pe Ion Vlad, Ion Pop, Ioana M. Petrescu, Liviu Petrescu, în Filologia clujeană, pe Romulus Guga, la "Vatra" şi pe N. Steinhardt, din clipa în care l-am cunoscut şi până acum. El mi-a dat forță şi credință să nu rătăcesc.

De la fiecare am luat câte ceva, de la fiecare am învățat multe, i-am avut ca repere ale formării şi devenirii mele literare.

Alături de ei sunt foarte multe nume care mi-au îngăduit să mă mişc în mediile literare din cele trei oraşe – Bistrița, Cluj-Napoca şi Târgu-Mureş – în care am încercat să dau rost şi sens elanurilor mele literare.

Nu cred că "marile genii" au nevoie de modele. Ele fiind genii, au precocitatea lor, de cele mai multe ori, devenind ele însşile modele.

Nu m-a îndemnat nimeni să scriu. A fost un impuls concurențional, pe care l-am resimțit atunci când fratele meu mai mare, Grigore Băciuț, acum medic, prorector la Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca, a început să scrie. Am vrut să-mi dovedesc, el fiind mai bun decât mine în toate, că şi eu sunt în stare să scriu versuri. Din păcate sau din fericire, el s-a lăsat de scris repede şi eu nu m-am mai putut opri din scris.

De încurajat m-au încurajat mulți care au scris despre cărțile mele, care au făcut observații pe marginea acestora. M-a încurajat sinceritatea celor din preajma mea, eu nefiind chiar lipsit de judecată critică încât să nu-mi dau seama de locul meu într-ale scrisului. Nu m-am îmbătat niciodată cu apă!

Spre deosebire de alți confrați cu care am pornit la drum în literatură, eu am rămas singur maratonist. Unii au abandonat, alții au lăsat-o mai încet. Am avut parte şi de câteva circumstanțe favorizante: am ucenicit la "Echinox", la "Vatra", am avut o bursă în SUA, în 1990, când de-abia ieşisem din calvarul ideologiei roşii, am descoperit fascinația televiziunii, cu care am cunoscut în

fiecare zi altă lume. Ca scriitor, televiziunea a fost o experienţă decisivă.

Mi-au fost aproape Î.P.S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, prin care am reuşit să păşesc în cele mai importante locuri sfinte de pe pământ. Şi să călătoresc altfel spre mine însumi!

M-am bucurat, la Târgu-Mureş, de amici cu vocaţia prieteniei – protopopul Nicolae Gheorghe Şincan, Mihai Sin, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, Mariana Cristescu, Răzvan Ducan.

Am devenit eu însumi un fel de “model” pentru cei care doreau să-şi încerce puterile pe tărâmul culturii – în literatură, pictură în primul rând, creându-le condiţii de afirmare, de manifestare, de confruntare cu publicul.

-Care este părerea dumneavoastră despre generaţia contemporană de scriitori români? Se află tinerii autori în miezul unor frământări creatoare menite să dea naştere unei literaturi valoroase?

-Trăim vremuri contradictorii. Deruta a devenit normă, neîncrederea – în politică, în promisiuni, în amici, în noi înşine – patologică.

S-au schimbat radical parametrii în care ne găseam echilibru, cu toate dezechilibrele ideologice. Bătrânii, venerabilii scriitori de-abia se pot susţine pe ei înşişi, ca să mai poată face loc celor tineri, care trebuie să se ajute singuri. Nu mai sunt publicaţii, edituri “de Stat”, nu există o politică coerentă de susţinere a culturii, a literaturii, a celor mai tineri artişti, scriitori.

S-au schimbat şi terenurile de manifestare – dacă o carte se publică în câteva zeci de exemplare şi ajunge necitită în rafturile cunoştinţelor şi rudelor, rămâne ca Internetul să fie şi bibliotecă şi sală de curs şi club de distracţii.

Dacă e să ne luăm după numele care circulă pe diverse site-uri, se scrie foarte mult în România, sunt foarte mulţi scriitori, inclusiv sau mai ales tineri. Dar vocile sunt scăzute, imperceptibile pentru publicul larg, chiar şi pentru publicul specializat, calificat, educat. Nu se scrie rău, se scrie... corect, dar încă n-am simţit o

stare poetică nouă, una care să atragă atenția că s-a schimbat ceva, că nişte autori au reuşit să revoluționeze limbajul poetic, nu prin vulgarități, nu prin exibarea sexului, ci prin coduri noi de receptare şi lectură a lumii.

-Ce loc trebuie să ocupe lectura în procesul de formare a noilor talente literare? Credeți că un ridicat apetit spre lectură poate fi o condiție esențială în procesul formării unor scriitori valoroşi ?

-Lectura trebuie să ocupe primul loc, să le ocupe tot timpul. Celor care doresc să devină nu doar cititori, ci şi autori de carte. E de neconceput un scriitor adevărat, de valoare, fără cultură. Fără cultură, deci şi fără lectură, talentul se ofileşte, oricât de strălucitor e el la întânirea cu literatura. Un scriitor ignorant e un nonsens. Dacă e ignorant nu e scriitor. Poate fi grafoman, poate câştiga chiar oareşce notorietate, dar nu va însemna, finalmente, nimic pentru literatură, decât un episod trist, pentru că un scriitor ratat, din orice motive, inclusiv din cauza culturii sale precare, e un lucru trist. Un strungar ratat e un strungar ratat şi atât. Găseşte o altă meserie şi îşi găseşte un loc în viață. Dar o operă literară, un destin literar ratat ne umplu de mâhnire. Puteau să mai coloreze universul cu ceva, scriitor şi operă, ținându-se de mână. Mai puteau îmbogăți dicționarul de sentimente cu nişte cuvinte noi, pentru că orice operă literară este un unicat.

Setea de lectură e contagioasă, în preajma ei, foarte aproape stă setea de scris. Citind, poți să descoperi în tine miracolul de a înțelege lumea cu adevărat, miracolul de a putea, la rândul tău, să fii creator de lumi.

Citind, câştigi discernământ, îți limpezeşti apele, poți distinge mai uşor binele de rău, urâtul de frumos, poți să-ți modelezi fraza proprie, poți să-ți găseşti propria voce.

Oricât de fascinantă ar fi biografia cuiva, ea rămâne o biografie şi atât, dacă nu există educație, pe lângă talent, ca să pună în operă această biografie.

„Ce viață de roman am avut”, mai exclamă unii. Aşa o fi, dar simpla experiență de viață, fără instrumentele scriiturii, nu devine literatură.

-Descrieți, în câteva cuvinte, relația, scriitorului, jurnalistului şi omului de cultură, Nicolae Băciuț cu bibliotecile în general şi cu Biblioteca Județeană Mureş, în special.

- Bibliotecile sunt pentru mine biserici. Intri în ele, găseşti o carte sfântă şi te rogi. Cititul e rugăciune pentru a fi mai bun, mai frumos, pentru a putea trăi la înălțimea darului primit – să nu uităm că suntem făcuți după chipul şi asemănarea creatorului!

Mi-am avut bibliotecile mele – începând cu biblioteca din casă, în care am adunat singur, carte cu carte, urmată de biblioteca şcolii, cu cea a oraşului adolescenței, unde atrăsesem atenția prin ambiția mea de a citit toată biblioteca, apucându-mă dintr-un colț şi luând cărți cu metrul! Biblioteca din Universitate m-a protejat, mi-a asigurat un loc, rezervat, unde nu întârziam niciodată la întâlnirile cu cărțile.

La Târgu-Mureş, în județul Mureş, bibliotecile mi-au devenit partener, împreună transformându-ne în agenți de promovare a cărții, a cititului.

Ca o disperare a celui căruia nu-i mai ajunge timpul pentru citit, în biblioteca sa fiind cozi lungi de cărți care aşteaptă să fie cititite, pe lângă cele peste o mie de cărți pe care le-am citit şi de câte trei ori, pentru a le pregăti pentru tipar.

Acum, biblioteca de acasă a ajuns neîncăpătoare. Am deschis o filială în pivniță, sub protecția colecției de vinuri pe care o am, şi o filială în garaj.

Visez, de voi mai apuca, în casa mea natală să transfer o parte din cărți pentru că, odată, odată ca niciodată, poate se gândeşte cineva să amenajeze acolo o casă memorială. Orice-ar fi, rămân fruntaş în locul meu natal, nu mai e un poet ca mine, nu am altul să mă întreacă, pentru că sunt singurul scriitor din istoria localității Chintelnic, pe lângă venerabilul Grigore Pletosu, teolog, dar şi promotor al lui George Coşbuc în anii formării sale.

Luați-o cum vreți, chiar şi ca o glumă, dar de ce să n-am dreptul să visez? Oricum, nu voi vinde niciodată casa părintească şi sper ca nici urmaşii mei să n-o facă. Şi, cum nici eu nu sunt veşnic, trebuie măcar să aspir la un licăr de veşnicie într-o casă care să mărturisească despre un scriitor al locului, în care să descopere lucruri care tot mai rar vor fi putea fi etalate într-o casă memorială, câtă vreme, computerul adună aproape tot zbuciumul unei vieți de scriitor, fără însă a aduce cu el şi imaginea trudei, a râvnei, a speranței şi disperării în căutarea cuvântului ce exprimă adevărul.

Mai e ceva ce trebuie spus, legat de relația mea cu bibliotecile – eu nu doar iau cărți din raft, ci şi aşez cărți în raft, cărți pe care-mi pun cu emoție şi speranță numele, în aşteptarea unui cititor.

LILIANA MOLDOVAN

Nicolae Băciuț:
"Rămâne în urma mea o bibliotecă. Se vor găsi cititori şi pentru ea"

(*Foto*: Scriitori, oameni de cultură bistrițeni, la fondarea "Boemei", 8 ianuarie 2010)

-Ce este litera pentru Nicolae Băciuț?

- Mă gândeam, inițial, că ar fi o greşeală şi ați vrut să mă întrebați ce este literatura pentru mine şi a rămas cuvântul pe jumătate: litera-tura. În aceste condiții, literatura n-ar fi fost decât Tura/turnul literei. Dar ce înseamnă pentru mine litera?! Ei, chiar o astfel de întrebare nu mi-am pus, pentru că am deprins literele la fel cum am deprins respirația, adică am perceput literele ca pe o respirație a minții, care dă oxigen inimii. Aş putea să tatonez un posibil răspuns la o astfel de

întrebare, ludică, jucăuşă, în aparenţa ei, dar gravă, până la urmă, fiindcă ea este, la rândul ei, definiţia vieţii.

Imaginaţi-vă o lume fără litere, care s-ar fi exprimat prin altceva, prin gesturi, că am fi fost cu toţii muţi, că ar fi existat un limbaj gestual, că ne-am fi înţeles prin semne... Puteţi duce absurdul până în extremele sale! E de neimaginat ceea ce suntem fără... litere, fără magia împreunării lor, pentru a ne face capabili să ne exprimăm bucuriile, tristeţile, suferinţa. Cu ce ne-am fi deosebit noi de suratele patrupede?

Dar cred că nu mă vei acuza că mi-am pierdut simţul umorului, nerăspunzându-ţi serios, grav, la aşa întrebare. Vine în ajutorul nostru Grigore Vieru, cântat de Doina şi Ion Aldea Teodorovici: „Dragu mi-i a te cânta/ Scrisule venit din stele/ Orice literă a ta/ ca pe ochii maicii mele/ Dornic o sărut.”

-Este cuvântul sacru?

-Nu, cuvântul nu e sacru, dacă nu îl încărcăm noi de sacralitate. Rămâne sunet articulat şi nimic altceva. El, prin natura lui, cu tot miracolul său, rămâne sărac dacă nu capătă aura rostirii rostuite cu rost!

Nu există o exclusivitate a rânduirii cuvintelor, cum nu există nicio scară a sacralităţii cuvintelor, chiar dacă obişnuim să cernem dicţionarul şi să alegem un fond sacru de cuvinte. Sunt atâtea cuvinte banale care pot căpăta sacralitate, cum sunt atâtea cuvinte sacre demonizate. Demonetizate. Cuvintele sunt ca şi noi, de toate felurile, şi ar fi trist dacă toate cuvintele ar fi sacre, dacă am fi privaţi de simplitate, de firesc.

Eu mă mulţumesc cu starea pură a cuvintelor. Ele sunt ca diamantele. Pot fi şlefuite, pot căpăta strălucire, pot însemna nepreţuită bogăţie. Dar câţi dintre noi nu preferă starea naturală, profană a cuvântului. Pentru că, dacă situăm cuvântul în orizontul sacralităţii, ce ar trebui să fie în partea opusă?

-Vă mai amintiţi de primul text personal pe care l-aţi considerat a fi literatură?

-În naivitatea frumoasă a copilăriei cuvintelor mele pe care le împreunam meşteşugit, n-am avut percepţia literarului. Compunerile mele plăceau învăţătorilor mei, unor colegi le făceam temele la "română", alţii mi le copiau. Îmi era mai uşor decât colegilor să mânuiesc cuvintele, să învăţ pe dinafară poezii, să recit... Pasiunea mea pentru lectură a fost descurajantă, contrariantă pentru mulţi. Citeam în orice răgaz, rareori mergeam undeva fără să am o carte cu mine, ascunsă la spate, după curea, ori în buzunarul de la piept, cărţile... de buzunar. Cititul e contagios, te face să simţi nevoia scrisului, ai sentimentul că şi tu deţii monopolul unei lumi căreia să-i dai relevanţă literară. Am scris din primele clase gimnaziale, mai păstrez unele din caietele mele de poezii, sunt undeva în babilonia bibliotecii şi manuscriselor mele. Mai păstrez şi o carte într-un singur exemplar, de prin 1975, pe care mi-am confecţionat-o artizanal. Doream să devin scriitor, doream să scriu cărţi. Nu aveam conştiinţă literară, judecata mea critică îşi avea limitele vârstei, dar copilul care eram, compunând poezii, chiar credea că ceea ce face el e literatură.

Primul catren pe care mi-l amintesc că l-am scris îl credeam literatură. Dacă nu aş fi avut această credinţă nu ştiu dacă merita să continui să scriu. Copilul şi adolescentul Nicolae Băciuţ visa să ajungă scriitor, iar Bistriţa i-a fost pat bun pentru astfel de vise.

-S-au adunat cărţile. Un număr impresionant. Vreau să ştiu dacă le mai ştiţi la toate numele, fiind peste 80.

-Nu sunt chiar atât de multe dar, oricum, sunt multe, impresionat de multe pentru unii, iritant pentru alţii, dispreţuitor pentru neputincioşi.

Credeţi că dacă aţi avea o droaie de copii, le-aţi încurca sau le-aţi uita numele. Fiecare carte e o parte din viaţa mea, nu pot uita nimic din ea, nu vreau să uit nimic. Toată viaţa e a mea, cu bune, cu rele, nu am paranteze despre care n-aş vrea să mai ştiu.

Eu, spre deosebire de alții, mi-am asumat scrisul ca mod al meu de a fi, ca artă de a fi, de a trăi, de a dăinui, de a continua să dialoghez cu lumea şi atunci când mă voi afla pe alte tărâmuri. Pentru că eu cred în scrisul ca dialog, nu accept monologurile...

Nu voi înceta să scriu atâta vreme cât voi simți că am ceva de spus, că e cineva care să mă asculte, că e cineva care să-mi răspundă. O vreme, eram foarte interesat de reacțiile criticii, până când am descoperit că în spatele ei se află o maşină infernală a manipulării, a intereselor meschine, mărunte... Nu mi-a luat Dumnezeu mințile, mi-a lăsat capacitatea de a mă evalua fără să mă îmbăt cu apă rece. Ştiu bine unde mi-e locul, cine sunt, şi zâmbesc cu înțelegere şi la laude excesive şi la acreli critice. Chiar dacă nu acestea îmi dau de gândit, cât judecățile prin omisiune, şi ele arme perfide ale fariseismului critic, ale limitelor circulației cărților...

Câtă vreme se scriu cronici despre cărți răsfoite sau se premiază cărți necitite, sunt liniştit. Mai am o şansă, îl mai aştept pe cititorul răbdător, sincer... Chiar dacă el s-ar putea să nu mai vină niciodată. În aşteptarea lui, te poți mobiliza însă, mai poți crede că scrisul tău nu e zadarnic, nu e furtună în pustiu.

-Se spune că fiecare carte este un copil pentru autor, Dumneavoastră aveți o întreagă şcoală.

- Aceşti copii au crescut unii, alții sunt în faşă, unii au urmat şcoli înalte, alții au rămas pe-acasă, să-mi țină de urât, să-mi fie de ajutor. Suntem o familie unită, ținem unii la alții, buni şi mai puțin buni, frumoşi şi mai puțin frumoşi, suntem toți de-un sânge, suntem de-un neam.

N-aş vrea să-i mai nasc o dată pe niciunul.

Nici nu-mi rescriu cărțile. Le recitesc din când în când, cu nostalgie, cu surprindere, dar rezist tentației de a pune farduri, de a cosmetiza ceea ce are frumusețea vârstei la care cărțile au fost scrise. Nu recurg la remake-uri, prefer să scriu

ceva nou decât să-mi rescriu cărțile. *Pasărea din colivie* e o antologie a cărților mele de poezie. N-am schimbat nimic. Am îndreptat, cel mult, erorile de corectură, scăpările tipografice... *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri* adună interviuri din aproape trei decenii de dialog literar. N-am schimbat nimic, fiecare autor a rămas cu vocea pe care a cântat la un moment dat al biografiei lui literare.

-Care este scriitorul care v-a marcat existența din generația înaintată?

- Sunt mulți şi înspre ei se îndreaptă toată recunoştința mea. Sunt ceea ce sunt şi datorită lor, indiferent de poziția lor în tabelul mendeleevic al literaturii române. Fiecare a apărut la locul potrivit, în momentul potrivit. De la George Roş la Virgil Rațiu, de la Ion Pop la Ion Vlad, de la Ioana M. Petrescu la Liviu Petrescu, de la Romulus Guga la Mihai Sin, de la Nichita Stănescu la N. Steinhardt... Am avut şansa de a cunoaşte oameni minunați, de la a căror flacără m-am încălzit, a căror flacără am încercat s-o mențin vie. Am ars împreună cu ei, m-am mistuit împreună cu ei.

Dar sunt scriitori care mi-au marcat existența prin scrisul lor, de la Giovani Papini la Lev Tolstoi, de la Cehov la Dostoievski, de la Eminescu la Bacovia... Nu vreau să fac paradă de lecturi, eu, care am avut ani minunați, în care citeam o carte pe zi.

Nicolae Labiş e cel pe care l-am perceput într-un mod cu totul particular – m-am născut în noaptea,în luna în anul în care el a avut cumplitul accident, învăluit în taine pe care nu cred că ni le va mai putea limpezi nimeni. Am avut eu, fără ipocrizie, acest sentiment că trebuie să-l continui pe Labiş, că mi-a transmis acest mesaj...

-Pe ce drum este scrisul în secolul XXI?

- Pe drumul lui. Cel care va trebui să ducă fiecare la destinație, la cititorul său. E treaba sociologilor, a statisticienilor să evalueze cum stăm cu scrisul, cantitativ, pe

categorii de vârstă etc. Nu cred că se scrie mai puţin ca altădată şi nici mai prost. Nici cititorii nu rămân aceiaşi. Canonul literar are nevoie de timp de dospit, clasicizarea nu se face peste noapte, valorile nu sunt (a)creditate la apelul de seară.

Facilităţile comunicării vor antrena tot mai mulţi într-ale scrisului, care vor constata, deprinzând arta electronicii, că scrisul e o îndeletnicire facilă, că uşor vorbăria poate deveni text literar, că tehnicile postmoderne pot reinventa literatura. Dacă vor găsi şi cititori pe măsură, s-ar putea chiar să reuşească să aibă iluzia intrării în pielea scriitorului.

Literatură adevărată vor scrie însă scriitorii adevăraţi, cei care nu se lasă prinşi în vârtejurile modelor literare, care ştiu care e greutatea scrisului, şi la propriu şi la figurat,

Scrisul secolului XXI nu se va deosebi fundamental de cel din secolul I. Tot despre valorile fundamentale ale fiinţei se va vorbi, oricâte mutaţii vor suferi acestea.

- *Director al Direcţiei pentru Cultură, director al Editurii Nico, redactor-şef al revistei* Vatra Veche. *Şi acum preşedintele Clubului Internaţional de Cultură "Boema". Cât timp vă ocupă fiecare din aceste funcţii? Când mai aveţi răgazul de a scrie? Care e cea mai epuizantă activitate dintre toate?*

- Toate acestea îmi ocupă tot timpul. Şi pe lângă ele mai sunt multe. Spun, mai în glumă sau mai în serios, că mi-e mai uşor să spun ceea ce nu fac, decât ceea ce fac. Eu am un secret – nimic din ceea ce fac nu fac din silă, cu scârbă, la comandă. Tot ceea ce fac fac cu drag, cu pasiune, cu scrupulozitate, cu efor, cu sacrificiu. Dar pentru că fac de plăcere ceea ce fac, nu simt nici uzură, nici oboseală, ba aş zice că fiecare lucru bine făcut îmi dă putere să merg mai departe. Am reuşit de fiecare dată să-mi găsec cei mai potriviţi însoţitori în ceea ce am făcut. Şi nici nu mi-am asumat ceva ce n-aş fi fost în stare să fac. N-am făcut ceva de dragul de a mă afla în treabă, de a mai bifa ceva. Am făcut cu rost ceea ce am făcut, ca, plăcânu-mi mie, să

placă şi altora. Sigur, nu toată lumea e încântată de ceea ce fac. De fapt, când faci ceva, deranjezi pe foarte mulți. Dacă nu faci nimic, eşti un "scump". Nu deranjezi pe nimeni, nu poți greşi.

Eu mi-am asumat şi greşelile şi am încercat să învăț din ele.

Mai e ceva – lucrurile pe care le fac se intersectează, se susțin unele pe altele, se completează. Sunt consubstanțiale.

E ca într-o echipă aflată pe teren, în plină competiție – toți joacă pe tot terenul, tuturor le e creată şansa de a înscrie. Important e să joci, dar e de preferat şi să câştigi.

- De ce Boema? Ce proiecte aveți cu cu acest nou club? Cu ce este diferit față de celelalte cenacluri?

- « Boema » nu este ideea mea. E ideea scriitoarei Melania Cuc, un joc pe care l-am acceptat sub rezerva implicării întregii echipe. Cenaclurile clasice sunt într-o perioadă de tranziție, fiecare încearcă să se adapteze la noile realități. Poate că şi "Boema" e o încercare de adaptare la realitate. Ne vom adapta sau nu, rămâne de văzut. Ca orice întreprindere transfrontalieră, şi aceasta îşi are problemele ei. Chiar şi de comunicare. Între membri ei, în primul rând, apoi cu lumea largă. Entuziasmul a trecut. Am cerut fondatorilor idei, propuneri, sugestii. Am avertizat de la bun început că implicarea formală nu duce nicăieri. Am redactat un Statut, m-aş fi aşteptat ca el să treacă prin vămile administrative şi "Boema" să capete legitimitate administrativă. Lucrurile trenează, ceea ce nu e semn bun. Suntem împrăştiați pe multe meridiane, înăuntrul şi înafara granițelor naționale, a celor de limbă.

Eu mi-am asumat, ca prin fapt concret al "Boemei", să public o antologie a membrilor fondatori,. Această antologie e în lucru, va deveni carte până la Ziua Internațională a Poeziei, va fi unul dintre documentele care încearcă să legitimeze această mişcare browniană a literaților. Pentru mai departe, nu ajunge entuzismul individual. Un Cenaclu este o sumă de

aspirații comune, de energii reunite. Altfel, totul nu va fi decât un vis frumos.

- *Cum reuşiţi să impuneţi* Vatra veche *pe piaţă în aceste vremuri de criză, in timp ce reviste cunoscute din ţară au pierdut ritmul apariţiilor?*

- *Vatra veche* e o cruce pe care mi-am pus-o singur în cârcă. Nu mi-a cerut nimeni s-o fac, nu mă sprijină financiar nimeni. E o revistă pe cont propriu, pentru care sunt şef şi subaltern – eu comand, eu execut. Eu concep sumarele, adun materialele, tehnoredactez, fac corectura, difuzez revista. Sunt un angajat neplătit care nu lipseşte de la serviciu, nu amână munca, nu întârzie apariţia fiecărui număr. Fiindcă nu depind de nimeni, înafară de mine.

Am avut însă parte de un sprijin entuziast al foarte multor scriitori, cunoscuţi şi necunoscuţi. Am primit foarte multe materiale, aş putea să concep încă trei – patrru numere din materialele adunate în portofoliu. Am anunţat deja teme şi am contactat colaboratori inclusiv pentru numărul 6, din iunie.

Cred că lumea a simţit gândul bun, curat al acestui demers, lipsa de prejudecăţi, refuzul jocurilor de politică literară, deschiderea spre autori condamnaţi de alţii la tăcere, stigmatizaţi. Nu accept că există scriitori care trebuie ţinuţi pe margine, la încălzire, fără a-i lăsa să joace niciodată. Multe reviste şi-au închis uşile, accesul se face doar pe bază de cartelă, legitimaţie de gaşcă literară. De aceea unii au ajuns, cel mult, să se citească ei între ei.

Vatra veche a crescut cu fiecare număr. S-a stabilizat şi la un număr de pagini, 88, o cifră frumoasă prin ea însăşi, cu un soi de misticism al ei, care să facă revista, şi în varianta tipărită, una de ţinută.

Revista este ceea ce este datorită colaboratorilor. Mă cred un antrenor inspirat, care trimite în teren, de fiecare dată, pe cei mai în formă jucători, dar nu-şi refuză dreptul de a trimite să joace şi pe cei mai puţin titraţi, ca să câştige

experiență, să se responsabilizeze, să simtă exigențele jocului, obligația de a se ridica ei la înălțimea celor buni, nu de a-i trage pe aceştia mai jos, la nivelul lor.

Cred că am demonstrat cât de importantă este deschiderea, lipsa de prejudecăți în a pune în ecuație un demers de grup.

Nu ştiu cât voi avea suficiente resurse să fac ceea ce fac cu *Vatra veche*. Alții au redacții pentru astfel de reviste, li se asigură lefuri, li se plătesc cheltuielile materiale, de tipărire etc.

Eu cheltuiesc deocamdată doar entuziasmul meu şi am cont deschis în băncile entuziasmului. Sper să nu ajung niciodată la faliment şi să găsesc pe cineva care să-mi moştenească entuziasmul, pentru că, din păcate sau din fericire, nu suntem nici veşnici, nici mereu tineri.

“Chiar crezi că citeşte cineva revistele noastre? Dacă crezi, te înşeli amarnic. Cel mult, revistele sunt răsfoite / fie şi pe suport electronic, pentru te miri ce chichiță. Noi le publicăm pentru ca să nu ne pierdem exercițiul şi pentru că nu prea ştim să facem altceva” – iată ce îmi scria un amic implicat în editarea unei reviste. Cu o astfel de mentalitate e limpede ce revistă poate ieşi. Una pe care, eventual, o citeşte cel care îi face corectura!

Eu nu fac Vatra veche fiindcă nu ştiu să fac altceva mai bine! Şi nici nu o fac pentru arhivă. Eu mai cred în cititori, iar “Curierul” revistei e grăitor pentru interesul pe care îl stârneşte revista.

- La ce număr de volume a ajuns Editura Nico? Aveți o strategie anume de promovare?

- La peste 300, în puțin peste trei ani de la înființare. Dacă mai adaug şi ce am tipărit la Tipomur, care a funcționat din 1991 până în 2005, se adună la peste 1500 titluri, scriitori de toate calibrele, de toate vârstele şi de pe toate meridianele.

Nici Editura Nico nu diferă de *Vatra veche.* Tot eu centrez, tot eu dau cu capul, tot eu antrenez, arbitrez, fac masaj jucătorilor.

Ca editor, eşti nevoit adesea să faci compromisuri, să nu ții mereu sus ştacheta valorii. Nu cred că am făcut compromisuri grave, cu consecințe nefaste. Am fost conştient şi când am tipărit autori de 18 ani, pentru că am crezut în talentul lor, iar unii au ajuns membri ai Uniunii Scriitorilor, au primit premii pentru cărțile tipărite la Nico. Alții şi-au satisfăcut nişte orgolii personale, şi-au îngropat între coperți nişte iluzii, nişte frustrări. Dar ei nu au dăunat literaturii române. Tirajele mici, confidențiale, destinația cărților – bibliotecile prietenilor – au făcut ca astfel de exerciții editoriale să nu dăuneze grav sănătății literaturii române.

E greu să faci, ca editură de autor, strategii pompoase. Eu fac doar eforturi, cred, adesea, supraomeneşti, pentru a întreține un climat literar, preocupări literare, interesul cititorilor, pentru a antrena cât mai multă lume în angrenajul cărților, în toate compartimentele sale.

N-aş putea să nu recunosc că nu regret energiile pe care le-am antrenat, timpul pe care l-am dedicat activității editoriale.

Rămâne în urma mea o bibliotecă. Se vor găsi cititori şi pentru ea. Timpul pe care toate cărțile pe care le-am tipărit îl mărturisesc nu va putea fi evaluat fără ele. Ele fac parte din istoria devenirii noastre într-un spațiu geografic şi spiritual nu tocmai confortabil, în care nu ai dreptul să fii altfel decât apărător al limbii române, în toate formele ei de manifestare.

-Care este rețeta energiei dvs? Proiecte multe, toate duse la izbandă, fără a pierde ritmicitatea!

- V-am spus: plăcerea de a face tot ceea ce fac. Aşa sunt excluse rutina, prin diversitatea abordărilor, plictisul, formalitatea....

Trăiesc din plin fiecare activitate în care mă implic, nu mă formalizez, mă mențin în formă prin antrenament continuu,

susținut. Nu simt uzura, nu-mi pierd timpul fără rost, nu mă las uşor bătut. Transform eventualele înfrângeri în victorii pe alte planuri.

Mai am o sursă a energiei mele. M-am învățat să îmi dorm puțin din viața ce mi-a fost dată. Nopțile mele se limitează la 3-4 ore de somn, şi acelea populate adesea de vise, de o a doua viață. Dar o să îmbătrânesc şi eu odată, nu? O să obosesc şi eu cândva. Dar până atunci, nimic nu-mi poate sta în cale.

Târgu-Mureş, 21 februarie 2010

MENUȚ MAXIMINIAN

NICOLAE BĂCIUȚ:
“Ministerul Culturii nu a avut niciodată în frunte pe ministrul finanțelor”

***(Foto:* mureşeni la Biblioteca “Târgu-Mureş”, Chişinău, în 17 februarie 2010*)**

-Scrisoare imaginară dlui Blaga menționa că toți avem nevoie de un asemenea loc pe care nu-l judecăm niciodată, care nu e nici rău, nici bun, căci există de-asupra greşelilor şi-l iubim fără obiecții referindu-se la locul în care mai putem auzi paşii copilăriei, unde ne duce gândul de multe ori şi ne cuprinde melancolia, căci şi ea poate fi o formă a dragostei după cum afirmă acelaşi autor. Pentru D-voastră, dle Nicolae Băciuț, de unde porneşte izvorul acestui sentiment şi când s-a produs?

-Sunt legat, tainic, de locul în care m-am născut, pentru că este locul marilor mele uimiri. Nicăieri în lume nu mi s-a părut ceva mai fascinat decât descoperirea sensului existenţial, în cuvintele desprinse de pe buzele mamei, şi atunci când ea, deşi nu aveam 14 ani, ne-a lăsat să murmurăm silabele repetate ale numelui care ne-a dat viaţă.

Chintelnicul meu natal este inegalabil. Acolo, în cei 14 ani, până când am primit identitate într-un act la purtător, până când am simţit aripa protectoare a mamei, s-au petrecut lucrurile fundamentale, din care mă hrănesc în continuare şi al căror flux vine înspre mine continuu, cu o forţă de nestăvilit.

Am rămas legat precum cu un cordon ombilical de acel loc. Nici nu trebuie să-l vizitez. Închid ochii şi totul se derulează în faţa ochilor mei, de parcă aş trăi în acel timp prezent. De fapt, îmi refuz adesea întâlnirea reală cu acel loc, fiindcă cel de azi este altul, pe care nu-l mai pot developa cu aceleaşi substanţe. Poate că nu s-au schimbat radical uliţele, casele, deşi nici aici timpul nu a stat pe loc. Dar s-au schimbat oamenii, nu mai sunt acei pe care eu i-am avut însoţitori. „Bătrânii" de altădată s-au retras în cimitirul din capătul satului, de lângă linia ferată, unde poate ascultă glasul roţilor de tren, cei din generaţia mea s-au risipit prin lume, nu cred că a mai rămas vreunul acasă, iar cei care sunt azi mi-e greu să le ghicesc chipurile în trăsăturile părinţilor sau bunicilor, pe care i-am cunoscut. E straniu să te întorci acasă, iar în acest acasă să nu găseşti decât amintiri.

Când trec pe acasă, nu stau prea mult prin sat, vizitez locurile copilăriei, de la dealurile Bunguriului, la cele de „Su'coastă", merg în lungul apei, pe malurile pe care îmi făceam cândva veacul, pasionat de pescuit, de scaldă, de nisipul fierbinte, de aburul cânepii topite toamna, de luciul gheţii, care se întindea pe lungime nesfârşite, în iernile copilăriei, care erau ierni, patru luni pe an, cu zăpezi în care îmi săpam tunele. Din acest punct de vedere, am rămas copil, nu

mă sfiesc să fac lucruri care ar putea fi taxate cu nedumerire. Dar cum să înțelegi o copilărie care a întrecut orice ficțiune beletristică. Nică a trăit în mine înzecit, „amintirile” sale sunt sărace față de ale mele. Diferența e că el a avut geniu!

Blaga avea dreptate. Nu-i găsesc niciun cusur acelui spațiu matriceal, acelui axis mundi pentru existența mea

-Sunt sigură că ați debutat în perioada şcolară, lucru firesc pentru majoritatea oamenilor de creație, mai ales dacă ei au fost încurajați de profesori de elită. Care sunt etapele ulterioare.

-Carnețelele, caietele copilăriei mele, pe care le-am mai păstrat din multele avute, stau mărturie a unei efervescențe creative, după un reflex al orgoliului de prâslea. Nu doar că l-am depăşit pe fratele meu, care era mai bun decât mine în toate. El şi-a văzut de medicina lui, a abandonat literatura, cred c-ar fi devenit un scriitor important, asumându-şi să facă terapia trupurilor, lăsându-mi mie sufletele.

Am avut profesori de toate felurile. Mai buni, mai puțin buni. Dar de cei care mi-au fost dragi m-am apropiat cu respect şi dându-le ascultare. Paradoxal, am avut dascăli mai buni înafara şcolii decât la şcoală. Poate şi pentru că şcoala nu face scriitori, iar dascăli, inclusiv cei de limba şi literatura română, au alte grile de asumare a literaturii. Eu nu aveam însă foarte mare nevoie de stimuli, ci mai degrabă trebuia să fiu potolit în elanurile mele de a face lecturi. Mi-a prins însă bine tot ceea ce am învățat şi istorie şi geografie şi biologie şi chimie şi limbi străine. La muzică stăteam prost. La un test pentru cor, cred chiar în clasa întâi, mi-am încercat calitățile vocale pe o binecunoscvută melodie a lui Achim Nica: „Frunză verde ca mărarul/ Patru boi leagănă carul”. Parcă aud şi acum muzica aceea. Ascultându-mă, învățătoarea mea, Maria Rusu, mi-a spus fără echivoc: „Băciuț, tu la fotbal”.

N-am ajuns acolo, oricâte antrenamente făceam pe toate râturile din jurul satului. Mi se lipiseră cărțile de mână. De suflet. Poate că şi în somn citeam cărți imaginare.

În liceu, m-am lăsat antrenat în mişcarea cenaclistă a şcolii (Liceul Teoretic „Liviu Rebreanu”, din Bistrița), a oraşului, la cenaclul „George Coşbuc”, ba mai târziu am înființat eu însumi un cenaclu, la Clubul Tineretului, împreună cu Alexandru Cristian Miloş. Plini de elanuri, n-am găsit un alt generic mai potrivit pentru acest cenaclu decât „Virtus Romana Rediviva”.

Coşbuc câştigase teren prin amploarea pe care au atins-o manifestările centenarului naşterii sale, din 1966. Continui să cred că a fost cea mai mare desfăşurare de forțe – s-a imaginat o imensă „Nuntă a Zamfirei” – pentru a sărbători un scriitor.

Fireşte, am debutat în revista liceului „Zări senine”, care avea drept coordonator o colegă de clasă, Domnița Petri, o fată care avea toate calitățile: era frumoasă, deşteaptă, talentată şi, în plus, am simțit din partea ei o anume afectivitate... maternă.

Din acei ani, am rămas nu doar cu o colecție de poeme... de dragoste, patetice, naive, absolute etc., dar şi cu prima mea carte, „Cădere în vârstă”, confecționată manual, într-un singur exemplar.

Îmi plăcea să fac cărți, mă fascina ideea, iar după ’90, am recuperat toate frustrările. Am tipărit peste 70 cărți, iar în sertar mai sunt destule, vechi sau noi.

Plus cele aproape 1500 de cărți editate la „Tipomur” şi „Nico”, cele mai multe ale unor autori mureşeni, dar şi ale unora din Anglia, Franța, Basarabia...

Am trăit imperativul şi imperialismul editorial, cu un elan de neoprit.

Mă nasc cu fiecare carte pe care o tipăresc.

Am, deja, sentimentul că am avut şapte vieți în bietul meu piept!

-Ați fost mulți ani reporter de actualități mass-media. Din practică ştiu că nu este tocmai o activitate care să stimuleze cariera scriitoricească, cum ați reuşit să conduceți atâta timp, e valabil mi se pare şi pentru perioada actuală, carul cu două proțapuri, or, Seneca ar fi spus de ce li se întâmplă oamenilor buni unele neajunsuri, cu toate că există providența.

- Gazetăria nu stimulează activitatea scriitoricească, dacă jurnalistul n-are şi talent de scriitor. Dacă eşti scriitor, gazetăria este una din profesiunile cele mai profitabile. Îți dă şansa ca în fiecare să să trăieşti o altă zi. Nu doar că te fereşte de rutină, dar te şi îmbogățeşte din experiențele pe care îți este dat să le trăieşti în fluxul cotidianului. Ca „ştirist”, în fiecare zi întâlneşti alte destine, cunoşti alte poveşti de viață. Ce şansă extraordinară să fii mereu în priză. S-ar putea ca pentru gazetărie să foloseşti puțin din astfel de experiențe cotidiene. Ca reporter de televiziune, trebuia să concentrez „povestea” unui eveniment în niciun minut şi jumătate, ori să aleg detalii semnificative din această poveste. Toată experiența de jurnalist e experiență „cu rest”. Din ceea ce foloseşti pentru materialele de presă rămâne foarte mult înafară, uneori poate chiar esențialul. Toate acestea se acumulează şi dau scriitorului un preaplin din care se nasc pagini de literatură. Viața e inepuizabilă ca sursă pentru creație. Unii bagatelizează importanța realului şi spun că, cel mai uşor, cărțile se scriu din cărți. O teoremă cu două tăişuri. Prefer să sângerez pe partea care înseamnă viață trăită, experiențe din viața cea de toate zilele.

Nu doar jurnalistul l-a sprijinit pe scriitor, ci şi scriitorul pe jurnalist.

Există o uşurință a scrisului pentru gazetarul care e şi scriitor. Câte materiale de presă scrise de jurnalişti, care sunt doar jurnalişti, nu par încrâncenate, uneori constipate, alteori searbede, alteori stângace. Mulți gazetari se complac să rezolve o ecuație din câteva întrebări stas: unde, când, cum, cine, de

ce?! Astfel de texte nu presupun talent, cât o anume abilitate de a croşeta nişte date din care să iasă un text care, ca orice produs contrafăcut, nu doar că înşeală cumpărătorul/cititorul, dar are termenul de valabilitate/garanţie de cel mult o zi.

Chiar şi atunci când am făcut presă de uzură, am încercat să respect cuvântul care zideşte.

Ştiţi şi dv. că meseria de scriitor nu există. Scrisul e o condiţie, o stare. Ea îţi dă un statut în lume, dar nu îţi asigură existenţa. Cel puţin în spaţiul românesc, scrisul e activitate în afara programului de serviciu. Cei mai mulţi scriitori lucrează cu contract pe unde apucă, uneori chnuitor, aşteptând să ajungă acasă, la masa de lucru. Ce profesie ar trebui să îmbrăţişeze un scriitor pentru a-i mai rămâne nu doar timp, ci şi energie pentru scris?

Scrisul presupune sacrificiu, renunţări. Nimeni nu scrie în locul tău şi orice amânare e o pierdere. Fiindcă fiecare clipă îşi are ecourile ei. Ceea ce nu ai scris azi nu se mai întoarce. Ce vei scrie mâine nu va mai semăna cu ce ai fi scris ieri. Nu există stări gemene. Eu, care cred în inspiraţie, nu ratez nicio întâlnire cu aceasta. Iar dacă nu vine prea des, inspiraţia poate fi chemată. Sunt atâtea reţete pentru a o convinge să te caute.

Gazetarul care e scriitor preţuieşte altfel cuvântul. Mari gazetari care nu au fost şi scriitori?! Parcă sună a nonsens!

-Apropo, aţi crezut din start în steaua D-voastră călăuzitoare, aşa precum Mircea Eliade, de exemplu?

-Sincer, nu m-am gândit vreodată la steaua mea călăuzitoare. Dar cred că ea există, există pentru că eu mi-am îndreptat privirile spre un loc unde ar fi putut fi ea. Steaua mea călăuzitoare a fost credinţa mea, poate că e o viziune naivă, că prin ceea ce fac pot să sporesc strălucirea corolei de minuni a lumii. Nu trebuie să ne ferim de cuvinte mari şi nici să sufocăm din faşă nişte idealuri, spunându-ne că e peste putinţa noastră să le împlinim.

Dar dacă nici nu încercăm, împăcându-ne, fatalist, cu o existență de uzură, atunci ne merităm soarta.

Ca scriitor, nu ai ce reproşa nimănui nimic, nici măcar stelei călăuzitoare, dacă nu te aşterni la drum, dacă nu-ți impui să străbați un teritoriu de timp şi spațiu, dacă nu vrei să cunoşti şi să împărtăşeşti şi altora din ceea ce ți-a fost dat să trăieşti.

Scrisul, spunea N. Steinhardt, e boierie. E o boierie care îți dă şansa nu doar să-i cunoşti pe cei cu care te-ai însoțit la drum, ci să te cunoşti pe tine, astfel încât la capătul drumului, steaua ta călăuzitoare să nu cadă, să-şi păstreze strălucirea care să lumineze şi căile altora. Poate că sunt puțin patetic, dar la o întrebare atât de gravă, riscul de a nu cădea în ridicol e foarte mare.

-Am citit cu interes O istorie a literaturii române contemporane în interviuri. *Vă admir că ați reuşit să păstrați aceste dialoguri, căci munca de reporter e atât de antrenantă că te face să uiți de casă şi de masă, mereu fiind în criză de timp, dacă ținem cont că nu totdeauna ați avut şi calculatorul la dispoziție cu mapele sale electronice. La noi, la actualități Radio TV, banda era demagnetizată chiar şi după două ore de difuzare în eter, din lipsa acesteia.*

Ati preferat interviul altor genuri pentru că v-a apropiat de lumea scriitorilor sau din alte motive? Descifrați acel şi nu numai din În loc de prefață *din cartea amintită mai sus, din volumul I.*

-O istorie a literaturii române contemporane în interviuri e o carte salvată, un document salvat. Ea adună mărturii care n-ar fi existat dacă n-ar fi fost curiozitatea mea, nevoia mea de dialog, inistența, perseveranța. Pentru că dialogul literar nu a fost un exercițiu facil, nu a fost "sarcină de serviciu", nici când eram la *Echinox*, nici când eram la *Vatra* şi nici după aceea. Şi când au fost comenzi redacționale, acestea s-au întâlnit cu opțiunile mele.

Am recurs la toate mijloacele tehnice pentru a realiza dialoguri literare. Am scris şcolăreşte, după dictare, ceea ce mi se răspundea la întrebări, am trimis întrebări în plic şi am primit răspunsuri, am înregistrat pe bandă magnetică, pe peliculă video. M-am adaptat de fiecare dată situației. Mi-am respectat interlocutorii, nu am fost adversarul, ci partenerul lor, chiar şi atunci când, şi s-a întâmplat adesea, convingerile noastre să fie contrare. Nu mi-am hărțuit interlocutorii, dialogurile mele literare au fost exerciții de admirație. Multe dintre ele memorabile, care mi-au marcat destinul.

Mi-am alimentat curajul, mi-am însuşit tupeul de circumstanță, pentru că lucrurile n-au fost chiar atât de simple cum par la prima vedere, uneori am străbătut sute de kilometri pentru un interviu, am trăit spaima ratării tehnice a unei înregistrări, am făcut corvoadă transcriind zeci de pagini de interviuri. Am trăit amărăciunea ratării unor interviuri, din motive întotdeauna independente de mine.

Nu-mi reproşez insistențele, nu-mi iert amânările care au sacrificat unele dialoguri.

Am realizat dialoguri literare cu sentimentul istoriei literare. Chiar am crezut că fac istorie literară, cu toate că nu m-am gândit de la început la o astfel de perspectivă. De fapt, înainte de 1989, când am realizat grosul dialogurilor literare, nici nu-mi îngăduiam un astfel de vis. Acum, după trecerea anilor, constat că nu m-am înşelat, că nu am visat fără temeiuri, reuşind, în cele din urmă, să adun între coperți de carte un dosar existențial din viețile unor scriitori de relevanță pentru imaginea convulsiilor, frământărilor creative.

O istorie a literaturii române contemporane în interviuri e un demers singular în viața noastră literară şi nu sunt semne că aş avea urmaşi. Şi oricum, actorii scenei literare sunt alții, iar scena e ca vai de lume.

Oricâtă lipsă de modestie ar presupune, dar nu pot să nu afirm că sunt mândru de istoria mea. E "o" istorie, din multele

posibile care s-ar fi putut scrie sau chiar s-au scris. Formula aceasta însă e una inedită şi s-a bucurat de ecouri cu peste măsură. Sunt convins că această istorie va rămâne, având şi şansa de a fi fost tipărită în condiții bune şi-ntr-un tiraj rezonabil. Chiar dacă oferta de a fi achiziționată de toate bibliotecile din țară prin programe de achiziție de carte ale Ministerului Culturii s-a lovit nu de obtuzitatea, cât de mercenariatul celor care atunci când a apărut cartea, în 2005, se credeau Dumnezeii culturii, sfidând bunul simț al responsabilității demnității publice.

Nu puteai cere mai mult de la un pretins compozitor şi slujnicele lui.

-Mircea Eliade, după cum am putut constata din lecturi, aprecia mult spontaneitatea mesajului. Care sunt preferințele D-voastră în cadrul dialogurilor, căci practicați cu succes diverse forme – pe viu, la distanță, cu şi fără întrebări preventive. Chiar ați avut şi mici neplăceri, să zicem cu părintele de la Rohia, cu Adrian Păunescu, timpul însă a fost arbitrul care a putut să vă dea dreptate.

- Fiecare meserie îşi are riscurile ei. De ce ar fi cea de "reporter" mai prejos. Nu m-am lăsat îngenunchiat de obstacole, am mizat pe buna mea credință. Nu m-am lăsat copleşit nici de dificultățile pe care le ridicau întâlnirile literare care aveau ca scop realizarea înregistrării unui dialog.

Visez acele nivele de performanță informatică, dintotdeauna, care să mă scutească de munca de după realizarea dialogului literar. Visez programe care să transforme înregistrarea audio în text scris, pentru că, altfel, greul vine nu din realizarea dialogului, ci din etapele pe care le presupune aducerea lui în carte.

Ca formulă, mă adaptez fiecărei situații. Destest improvizațiile însă. Un dialog literar nu se poate face cu pistolul la tâmplă. El e o bucurie, vine din nevoi profunde, are finalități nobile.

-Astăzi Nicolae Băciuț este mai ocupat decât ieri şi alaltăieri, spun aceasta gândindu-mă la multiplele D-voastră preocupări: şeful Direcției Județene de Cultură, redactor-şef la revista Vatra Veche*, editor, poet, publicist... şi cred că încă lista poate fi completată. Cum vă drămuiți timpul? Ce mai aveți pe masa de scris, care aşteaptă să fie editat?*

- Am exact timpul pe care mi-l pun singur la dispoziție. Punem să ne risipim timpul ce ni s-a dat sau îl putem valorifica maximal. Eu încerc, cel puțin, să nu-mi pierd timpul, să nu-l utilizez în aşteptare. Nu, toată viața e o aşteptare – cineva aşteaptă să ne naştem, noi aşteptăm să creştem, să mergem la şcoală, la facultate, aşteptăm să ne căsătorim, să avem copii, să avem nepoți, apoi aşteptăm senin, împăcați, ori cu teamă, înfricoşare, moartea. Poate că cineva chiar aşteaptă să murim...

Până la o vârstă, recunosc, nu aveam percepția timpului, mi se părea că am în față o veşnicie. Apoi mi-am pus, deloc retoric, întrebarea eminesciană: „Nu e păcat/ Ca să se lepede, Clipa cea repede, ce ni s-a dat?"

A fost o revelație descoperirea în sensurile sale metafizice a unui astfel de corolar existențial. Poate că din acel moment, clipa, pentru mine, şi-a schimbat durata. Am încercat să dilat toate clipele vieții mele, să dau intensitate trăirilor, cam în sensul metoforic al unei urări pusă în circulație, cred, de Geo Bogza: „Vă doresc să trăiți în fiecare an o sută de ani!"

Am încercat să să exploatez fiecare clipă „ce mi s-a dat", ca şi cum ea ar avea mărimea a o sută de clipe. N-am lăsat să treacă timpul pe lângă mine şi nici eu nu l-am tratat cu indiferență.

Poate de aceea am reuşit/reuşesc să fiu mereu implicat în mai multe lucruri deodată. Asta neînsemnând risipă, nici superficialitate (ba sunt scorțos în rigurozitate!), ci diversificare care îți dă mereu şansa să ai prospețime, să nu intri în rutină, să nu te plictiseşti, să nu te formalizezi, să nu fii indiferent, să nu fii singur. Am fost înconjurat mereu, am făcut şi selecție, de

oameni care respectă şi prețuiesc timpul propriu şi timpul altora. Cu unii am făcut echipă şi rezultatele nu au întârziat să apară. Nici ca director, nici ca editor. În fond, ce e *Vatra veche*? E o clipă asumată de mai mulți deodată, într-un parteneriat care vrea să dea durată clipei. Am tipărit circa 1500 cărți în 20 ani, e greu să numeri până la o mie cinci sute. Toate aceste cărți le-am citit, corectat, tipărit, le-am ajutat să intre în lume, să circule, să se întâlnească cu cititorii. Sute de întâlniri literare, dialoguri cu cititorii. Tabere de creție literară, plastică, concursuri literare. Când fac un inventar la toate, uneori mă crucesc: cum Dumnezeu am reuşit să fac atâtea? E deja anecdotică povestea mea cu data de naştere în 1856. Uneori chiar cred că am făcut atâtea de parcă aş fi trăit mai bine de o sută cincizeci de ani. Ba chiar îmi vine să exclam: Oare le-am făcut chiar eu pe toate? Aici nu e loc de lipsă de modestie. N-o să mă prefac că nu am făcut ceva ce am făcut, de dragul de a mima modestia.

Nu mi-e ruşine de ceea ce am făcut, mult, puțin, bine, rău, îmi asum ceea ce am făcut şi vreau să dau seamă pentru asta.

Scriu, citesc în fiecare zi. Poezie, când mă vizitează inspirația, articole de presă pe teme din cele mai diverse. Am destule proiecte editoriale ca să mai cer îngăduință de la Cel de Sus să se mai îndure cu nişte ani pentru mine. Şi-apoi, vine vine o vârstă, vine o vreme, când puterile ne lasă, când nu ne mai aparținem, când abia mai putem trăi din amintiri. Amân cât mai puțin pentru mâine din ceea ce pot face azi.

M-am dus să-mi fac o nouă carte de identitate, căci cea veche mi-a expirat.

Ce poate simți un om când i se spune că e ultima carte de identitate, că timpul are pentru el altă dimensiune?

-Scriitorul este un rezumat sau mai bine zis un stors al lecturilor. Citiți zilnic? Care vă sunt preferințele? Câte ore furați somnului pentru această predilecție de suflet?

- V-am spus citesc zilnic. În primul rând cărțile autorilor pe care-i public, articolele pentru *Vatra veche*, cărțile pe care le primesc de la autori, cărțile pe care mi le cumpăr. Dar recitesc cărți din care am crescut, cărți din primul raft al priorităților: Ibsen, Cehov, Caragiale, plus cei care au cuprins în judecata lor critică nu doar nişte opere, ci şi mentalitățile unor vremuri.

Eu un fur nimic somnului. Oricum, dorm puțin, 3-4-5 ceasuri pe noapte, şi acelea chinuit, adesea în semitrezie. De multe ori renunț la somn, fiindcă un pot sta în pat să număr spicele unui lan ca să adorm.

E o şansă să mă mulțumesc cu foarte puțin somn, fără să însemne această şi o stare permanentă de oboseală. Uneori, ca Făt Frumos, dorm într-o oră cât alții în şapte. Ca să nu mai spun că, uneori, în vis, activitatea mea e intensă. Am visat cărți pe care le-am scris, după rețetele tainice ale imaginarului, şi care dispăreau la lumina zilei, lăsând în urmă disperarea, ciuda de a nu fi putut memora textele scrise în vis.

-Caracterizați succint fenomenul literar modern din zona geografică pe care o reprezentați.

-Spațiul mureşean este atipic. Prin anii şaptezeci, aici îşi desfăşurau activitatea puțini scriitori. Cel mai prezent era doctorul Zeno Ghițulescu, despre care se spunea că e medic în poezie şi poet în medicină.

-De-abia odată cu apariția revistei *Vatra* (1971), viața literară a căpătat relief, iar Romulus Guga şi Mihai Sin au devenit autori reprezentativi. Receptați, ca atare, chiar dacă, după 1990, unele istorii literare au întors spatele nu doar la propriile elogii, ci la întreg spațiul literar mureşean, reducându-l la câteva fraze anemice.

Sunt la Târgu-Mureş din anii optzeci, când era un entuziasm debordant. Se vorbea chiar de Şcoala de poezie de la Târgu-Mureş, cu Lazăr Lădariu, Soril Miavoe, Ion Dumbravă, veteranii locului, dar şi cu o sumedenie de autori grupați în

jurul Cenaclului "Romulus Guga", pe care l-am înfiinţat în 1984, la câteva luni după moartea lui Romulus Guga (17 octombrie 1983).

Au început să apară şi cărţile unor autori care făcuseră mulţi ani coadă la edituri.

1990 a făcut revoluţie în viaţa literară, poziţiile autorilor s-au polarizat, cel mai adesea pe criterii de ideologie literară ori chiar politică. Revista *Vatra* a abandonat treptat programul ei din 1971, oamenii s-au schimbat, poziţiile s-au radicalizat, mergând până la a determina ca un număr important de scriitori, refuzaţi şi ignoraţi de această publicaţie, să se transfere la Asociaţia Scriitorilor din Cluj, simţind că nu se mai regăsesc prin nimic în Asociaţia Scriitorilor de la Târgu-Mureş, confiscată şi deturnată de la linia moralei literare.

Etichetările, jongleriile de culise au făcut adesea aerul irespirabil, până la a se ajunge la situaţii ireconciliabile, iar incompatibilităţile frizând ridicolul

Unii şi-au văzut însă de scris, fiindcă ceea ce rămâne este opera, nu aranjamentele de cumetrie literară.

Nicio justificare nu ţine loc de operă. Viaţa literară trece, cărţile rămân.

-Scriitorii sunt cei mai fideli cititori ai bibliotecilor. Am impresia că Biblioteca Judeţeană susţine o strânsă colaborare cu oamenii de creaţie, exprimată nu numai prin lansările de carte, unii sunt chiar salariaţi ai instituţiei. Dacă ne amintim de M.Eminescu, L.Blaga ş.a., care mai mult impuşi de sărăcie au lucrat în bibliotecă, totuşi s-au ocupat la modul cel mai serios de completarea fondurilor inimaginabil pentru scriitorii de azi. Ce proiecte mai aveţi pentru extinderea colaborării cu Biblioteca Târgu-Mureş din Chişinău şi Uniunea Scriitorilor din Moldova?

-În copilărie, unii dintre noi au fost recompensaţi cu distincţia "Prieten al cărţii". Iar cărţile erau tentante urmărindu-le în rafturile bibliotecilor.

Acum, avem fiecare bibliotecile noastre şi mâhnirile noastre : multe dintre cărţile propriei biblioteci nu vor ajunge la rând la lectură. Cum multe alte cărţi, oricât de severă ar fi selecţia, vor rămâne necitite. Mai în glumă, mai în serios, nu ştiu dacă în Rai există bibliotecă, dar şi iadul ar fi mai uşor de suportat dacă ar avea bibliotecă.

Cât priveşte bibliotecile de pe pământ, noi avem una de suflet, cum se spune, "Biblioteca Târgu-Mureş" din Chişinău, care a crescut an de an şi prin truda noastră şi prin eforturile celor care o gestionează. Claudia Şatravca este un om potrivit la locul potrivit.

Cum o bucătărie e râvnită în funcţie de cât de bine sunt preparate gustările de bucătăreasă, cărţile pot fi râvnite în măsura în care bibliotecarii ştiu să le ofere cititorilor.

Un cititor în bibliotecă se află în labirint. Poate rătăci mult şi să nu ajungă niciodată la destinaţie, iar haltele să fie chinuitoare.

De bibliotecar, stăpân şi frate, ca şi scriitorul, depinde dacă cititorul rătăceşte, iar cartea mucegăieşte.

Fiecare carte îşi găseşte cititorul, cum fiecare sac îşi găseşte peticul.

Viaţa unui cititor nu este cârpită prin lectură ci, dimpotrivă, se îmbracă în ţinută de gală.

Avem proiecte multe în legătură cu Biblioteca "Târgu-Mureş" din Chişinău. Din păcate, Ministerul Culturii nu a avut niciodată în frunte pe ministrul finanţelor. Cât vom putea, însă, nu vom lăsa garda jos. Vom trece Prutul de câte ori va fi nevoie, iar "Târgu-Mureş" va fi binevenit oricând la Târgu-Mureş.

25 aprilie 2010

RAIA ROGAC
Chişinău

Nicolae Băciuț: „Credeți că după Călinescu, mai e cineva care să fi realizat/în stare să relizeze o Biblie a scrisului românesc?

-Cine sunteți, aşadar, domnule Nicolae Băciuț: Omul împătimit de truda culturii? Filologul, redactorul, directorul şi întemeietorul de reviste sau cenacluri, mentorul spiritual, universitarul, mireanul cu privirile îndreptate spre cer, călătorul neliniştit („*Până unde, pâna când, rămân singur, singurând?*”), îndrăgostitul până la lacrimă („*rosteşte-mă fără cuvinte, / să-i fiu iernii tale colind”*), copilul ce se regăseşte *„în închisoarea lui de jucărie*” – la care l-au pedepsit vârstele, cel ce ştie că „*Dumnezeu nu se împarte la doi*” sau, cum spunea Sartre, că: „Infernul sunt ceilalți”. Acestea sunt ipostazele lui UNU sau măşti ce se trădează succesiv, căutându-şi chipul profund? Iar acest chip să fie cel al Poeziei?...

- Cu vreo trei decenii în urmă, atunci când căutam... urma pe care să merg în teritoriile ademenitoare şi fascinante ale literaturii, Romulus Guga, nedreptățitul scriitor din Târgu-Mureşul de altădată, pe atunci redactor-şef al revistei **Vatra** (seria 1971), îmi spunea că nu poți, ca scriitor, să treci pe stradă cu nepăsare pe lângă un năpăstuit al sorții, iar apoi, să te

aşezi la birou şi să faci apologia valorilor morale. Am apucat, apoi, la timp, să-l urmez pe G. Marques: “Am învățat că un om are dreptul să se uite în jos la altul, doar atunci când ar trebui să-l ajute să se ridice!”

Nu poți fi decât unul singur. Detest măştile. Nu accept fariseismul. Mai ieri, i-am spus, după un cor de laude, unui autor de poezie la prima carte, care e şi prefect în funcțiune şi... “şeful” meu, că a greşit lăsându-şi cartea pe mâinile unor amatori într-ale editatului, care i-au mutilat volumul din nepricepere, ignoranță! Cum să-i reduci unei cărți paginile 1 şi 2, cum să înghesui poemele pe 2 coloane numai să-ți încapă pe o pagină, cum să pui o pagină de-a latul când versurile sunt prea lungi, cum să pui aprecierile lui Florin Piersic pe ultima pagină, îngrămădit, deasupra Cuprinsului?

Cum puteam să mint un tânăr poet numai fiindcă are o funcție administrativă importantă. Mi-am asumat acest risc, pentru că nimic nu e mai presus de adevăr, de sinceritate.

Nimic nu e mai presus de UNU!

Orice aş face, rămân acelaşi. Recurg la tot armamentul din dotare, dar nu trag cu cartuşe oarbe. Nu mimez adevărul, nu mă mint pe mine. Şi nici pe cei din jur. Nu sunt un om desăvârşit, am păcate şi greşeli, dar nu m-am trufit, n-am umilit, n-am disprețuit. Sunt un om religios. Îmi iubesc şi duşmanii, oricât de mulți ar fi, oricât de lipsiți de caracter şi de virtuți sunt. Oricât de ignoranți, stupizi sunt când aclamă cu emfază pe cei din gaşcă numindu-i “antevorbitorii anteriori”. Îi privesc cu înțelegere, cu milă creştinească. Atâta ştiu, atâta pot, atâta fac. Pe cine mai pot, unde se mai poate, mai aduc pe calea cea bună. Dar nu poți face bine cu forța!

Nu mi-am trădat prietenii, ba chiar am dus povara duşmanilor lor, care au găsit de cuviință să îndrepte împotriva mea şi adversitățile care au avut ca țintă prietenii mei.

Încerc să mă port cu cuviință şi în “lumea mare” şi în “lumea mică”, să ajut, să mă las ajutat...

Domnule Mănăilescu, salvarea mea vine din faptul că tot ceea ce fac fac cu plăcere, cu entuziasm, cu responsabilitate, că încerc să întorc răul din drum. Chiar dacă, nu de puține ori, cei în care am dat cu pâine s-au conformat, proverbial, dând în mine cu pietre.

Încerc, prin ceea ce fac, să dau de chipul profund. Ce superb spunea Vasile Voiculescu : ”Sapă numai, sapă, sapă,/ Până dai de stele-n apă”.

-Care sunt izvoarele din adâncuri ale poeziei dumneavoastră şi când v-ați molipsit de răcoarea lor?

- Nu ştiu de unde mi se trag izvoarele poeziei. Dincolo de anecdotica începutului, marcată de faptul că am scris poezie fiindcă fratele meu mai mare, deja în liceu, scria poezie, iar eu am vrut să fiu la înălțimea lui, pentru că l-am avut mereu ca reper, cred că poezia mea s-a născut din lacrimă. Moartea mamei mele, după ce de-abia împlinisem 14 ani, m-a înecat în lacrimi. Din acea lacrimă fără de sfârşit s-a adăpat toată poezia mea.

-Ați debutat, în poezie, sub auspicii mai mult decât favorabile: Provenit din grupul de la *Echinox*, Nicolae Băciuț este un poet interesant, îndeosebi prin *finețea scriiturii, elegantă, concisă şi cultivată.* Se poate cita aproape orice. (…) Remarcabilă este ingeniozitatea metaforică. (…) Acuratețea stilistică e neîndoielnică, Nicolae Băciuț fiind în definitiv un calofil, cu emoții discrete, o natură aşa-zicând delicată”. (Nicolae Manolescu, *România literară*, 1986); „Calitățile poetice ale lui Nicolae Băciuț sunt în afară de orice îndoială” (C. Pricop, *Convorbiri literare*, 1986); „Poet instruit şi inteligent, sigur pe mijloacele sale, Nicolae Băciuț se afirmă de la început şi din interior ca o voce originală în lirica tânără”. (Cornel Moraru, *Vatra*, 1987); *“Nicolae Băciuț este unul din acei poeți rari care încă din tinerețe iubeşte şi exprimă esențe, contemplă stări limită şi o face cu calm şi sinceritate*

***emoționantă”*. (Constanța Buzea, Amfiteatru, 1987); „Nicolae Băciuț se relevă a fi *un împătimit al poeziei, înțeleasă nu numai ca modalitate de exprimare a ființei, ci şi ca substanță a acestei ființe* şi, desigur, a exprimării poetice. Poemele sale sunt structurate de un patetism sobru, adesea ținut în frâu, spre a nu sentimentaliza, de ironie sau autoironie”. (Gabriel Rusu, *Tomis,* 1996). Nu credeți că ați fost un risipitor prea generos de talent, prin implicarea în multitudinea de proiecte în care v-ați implicat (în folosul altora, de multe ori)?**

-Dumnezeu ştie ce-am risipit şi ce-am adunat cu folos. Sigur, sunt atâtea pagini de critică măgulitoare, care au însemnat foarte mult cândva, mi-au dat motive şi energie să merg mai departe.

Nu ştiu dacă aş fi scris mai multă poezie dacă îmi drămuiam mai mult şi mai exigent timpul. Am evitat să intru în automatisme, în manierisme, mi-am diversificat continuu existența. În 15 ani de televiziune, la ştiri, am trăit cotidianul la cea mai mare incandescență a sa şi nu am simțit că-mi pierd timpul, dimpotrivă, m-am simțit foarte aproape de drame şi bucurii, de împliniri şi ratări, am cunoscut oameni, destine, a fost o experiență captivantă, cu un ritm trepidant, imprevizibil. Cred că scriitorul are nevoie de viață, ca scrisul său să nu devină searbăd, arid. Unii îşi scriu cărțile din cărți. Eu am optat să mi le scriu din viață. Chiar dacă mi-am făcut din lectură un regim draconic, adesea – în perioada când eram redactor la **Vatra**, înainte de decembrie 1989, citem o carte pe zi !

Nici nu există poeți în stare pură. Şi ei sunt nişte oameni cu o viață mai mult sau mai puțin agitată, cu probleme mari sau mici, cu uzura atâtor circumstanțe existențiale imposibil de evitat.

Am scris în orice condiții, pe orice suport. Mi-ar trebui luni multe să-mi recuperez manuscrise îngrămădite în dosare puse deoparte pentru vremi mai bune.

De regulă, scriu din “prima”, într-o stare de vibrație a ființei. Ce nu iese astfel, atunci, în acele momente miraculoase, ajunge în dosare din care sper să ajung cândva să mai extrag câte ceva.

-Sunteți considerat ca făcând parte din „grupul de la „Echinox”. Credeți în astfel de „categorii” temporale şi „spațiale”, sau destinul scriitorului, chiar aderând la – să-i spunem – un structuralism formal, rămâne unic? Indiferent de răspuns, vreau să mărturisesc, totuşi, că vă invidiez pentru… Transilvania, în care „cetățile” culturale nu s-au prăbuşit sub asaltul „manelelor”, sau nu au fost „retrocedate”, ca drepturi de proprietate, aşa cum s-a întâmplat acolo „de unde răsare soarele” şi, în general în Muntenia.

-**Echinoxul** a însemnat foarte mult pentru mine. Întâlnirea cu această publicație studențească de cultură a venit mai repede decât putea spera orice student filolog clujean, în primele luni de facultate (eu debutasem deja din dimpul liceului), ceea ce mi-a permis să mă implic la realizarea acelui număr aniversar (la 20 ani de la apariție) şi să intru în vârtejul unei stări din care încă n-am ieşit. Am reuşit să-l mai prind pe Emil Hurezeanu în redacție, era secretar de redacție, şi să-i succed la această « funcție », cea mai de sus pentru studenți, conducerea revistei fiind asigurată de « triumviratul » Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic. Grupul **Echinox** nu a impus o anume linie estetică, nu a primit « indicații prețioase », cei mai mulți echinoxişti fiind personalități bine conturate, cu identitate culturală validată/validabilă. **Echinoxul** l-am perceput ca pe o stare de spirit, ca un exercițiu de solidaritate culturală, a fost o punte care te ajuta să treci în lumea celor care... cuvântă cu respect pentru cuvânt. **Echinoxul** n-a fost şcoală în sens simplist, n-a produs autori pe bandă ci, dimpotrivă, a încurajat aspirațiile bine individualizate. Perioada implicării mele redacționale la **Echinox** coincide cu perioada clocotitoare a

optzecismului, gata să dea oricând în foc. Eu însumi, îndrăgostitul de Nichita Stănescu, cu care am şi realizat un interviu pentru **Echinox** în toamna lui 1979, am inițiat ancheta « Dreptul la timp », în care am încercat să antrenez câteva din vocile care se făceau auzite în poezia tânără care se manifesta în mediile studențeşti din Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi. O anchetă care nu şi-a propus să înregimenteze autori, să-i învețe mersul în pluton, companie, regiment... Nu vroia să adune o armată care să cânte în cor, pe diverse voci, acelaşi cântec. Pentru că eu n-am crezut niciodată în mersul în turmă literară, nici măcar la crâşmă.

Scrisul este o aventură pe cont propriu, chiar dacă există coincidențe de traseu pentru mai mulți temerari.

Îi datorez **Echinoxului** totul, pentru că mi-a arătat drumul pe care să merg, scutindu-mă de rătăciri, compromisuri, derapaje. De altfel, la terminarea facultății, am şi intrat "în probe" la revista **Vatra** din Târgu-Mureş, grație lui Romulus Guga, redactorul-şef al revistei, care m-a şi angajat, după un an de purgatoriu în învățământul gimnazial, într-o şcoală în care (atenție, eram înainte de 1989), până la mine limba şi literatura română se preda în... maghiară, cei mai mulți copii, inclusiv cei din clasele IX – X, deci după ani buni de şcoală, se exprimau poticnit în română, cei mai mulți însă neputând să lege în frază propoziții simple!

Poate de aceea unii dintre noi ne-am călit şi ne iubim patria de pământ şi cea de cuvinte altfel decât cei balcanizați în fel şi chip, pentru care valorile naționale, în întreg orizontul lor, sunt produse de tarabă, se pot vinde la mica înțelegere, se pot negocia. Ştiți bine unde s-au împământenit cuvinte precum peşcheş, ciubuc, bacşiş etc.

Revenind, grupările, promoțiile, generațiile, care se succedeau la noi pe bandă rulantă (generația 60, 70, 80...) sunt forme fără fond, instrumente de lucru pentru critica literară. Ce i-ar uni sub semnul generației, din perspectiva creației, pe

Lucian Vasiliu, Bogdan Ghiu, Patrel Berceanu, Ion Monoran, Dumitru Chioaru – ca să iau la întâmplare nume din diverse colțuri de țară, aparținând “generației 80”? Apartenența la o grupare literară are şi învăț şi dezvăț. Nimeni nu vrea să fie perceput ca produs de serie, oricât de mare ar fi coeziunea unui grup.

Deşi am operat cu astfel de concepte, din rațiuni de “administrație literară”, n-am crezut niciodată în ele altfel. La masa de lucru eşti ... singur, singur, singur...

-Nu vreau să stârnim un război cu „capitaliştii”, de aceea să rămânem la „Provincia Culturală” (Ce titlu de revistă ar fi ăsta şi ce descântec pentru deochiul orgoliilor!). Care reviste din țară vi se par importante, în acest moment? Şi care dintre ele (exceptând, evident, „Vatra veche”), vă este cea mai apropiată de suflet?

- Revistele s-au provincializat în sensul cel mai rău al cuvântului. Şi Bucureştiul dă tonul revistelor de provincie, ele nemaiînsemnând nici publicații naționale, nici de Capitală. Sunt naționale publicații care apar la Bucureşti doar în sensul difuzării presei, dacă au şansa să fie incluse în catalogul presei şi comandate de difuzori sau achiziționate de abonați...

În cele mai multe reviste se grupează “noi şi ai noştri”, ele sunt cetăți confiscate de grupuri ale căror interese sunt mai puțin preocupate de literatură şi mai mult de culisele acesteia. Revistele de altădată şi-au cam pierdut tirajul, devenind “locale”, cel puțin în format tipărit, şansa de a fi văzute în lume reprezentând-o formatele electronice ale acestora, care le fac pe toate accesibile, “vizibile”.

Cât de vizitate (nu de citite!) ne-o arată “contorul” fiecărui site de revistă. Nu ştim însă nici dacă sunt citite, ce e citit din ele, cine le citeşte. Ori se urmăresc doar sumarele, să se vadă cine, ce mai scrie!

Toate revistele sunt în... neantul informaticii. Bun al întregului popor vorbitor de limbă română.

Eu nu sunt fanul vreunei reviste. Regret că **Echinoxul** şi **Vatra** nu mai sunt revistele de altădată. Am nostalgii în ceea ce le priveşte, ele îmi sunt la suflet dar numai până la anumite date, când ele au devenit altceva decât trebuiau/puteau să fie.

Poate că ele sunt la sufletul altora şi e foarte bine. La sufletul meu este "Vatra veche", această revistă care dă timpul înapoi şi adună în ea şi spirit echinoxist şi spirit vetrist.

-Sunt atât de multe lucruri de discutat şi atât de puține soluții pentru redresarea culturii autentice, încât nu pot să nu întreb editorul Nicolae Băciuț ce mai înseamnă azi „Editură"? (Cum Dumnezeu să numeşti astfel o „instituție" purtată în buzunarul de la spate al tipului ce se crede director, când „instituția" respectivului n-a publicat nicio carte cu „drepturi de autor", pentru care scriitorii sunt - şi unii chiar sunt! - proştii ăia care dau bani să-şi cumpere jucării de hârtie)

- Eu sunt un editor împătimit. În 1975, am realizat prima carte, într-un singur exemplar, **Cădere în vârstă** se numea, o păstrez ca pe un odor, iar din 1990 încoace am publicat numeroase reviste, multe efemeride, dar şi peste 1500 de cărți, ale unor autori din lumea largă, inclusiv din Paris, Londra... Eu am dat cândva şi drepturi de autor, am publicat şi cărți fără să le iau bani autorilor, le-am dăruit, pur şi simplu. În ultimii trei ani, am publicat în medie câte o sută de autori pe an, cărți diverse – poezie, proză, teatru, istorie literară, traduceri, cărți de specialitate. Aria autorilor, cu mici excepții, s-a restrâns încet, la spațiul transilvan, pentru că "edituri" sunt peste tot, oricine poate tipări, oricând, o carte, dacă are ceva bănuți ori vreun prieten cu bani, pe post de sponsor.

Poate că ar trebui să ne impacientăm, să ne sperie avalanşa de tipărituri, uşurința cu care se pun între coperți toate produsele "creative" ale unor... visători. S-a făcut pârtie largă imposturii, şi editoriale şi scriitoriceşti. Inflația de autori însă nu produce efecte... grave. Sunt lucruri bineştiute – tirajele

cărților sunt la cei mai mulți autori simbolice. Câteva zeci de exemplare, răspândite la prieteni care nu se prea obosesc cu lectura. Ele nu "tulbură" pe cititori, nu produc confuzia valorilor, pentru că nu circulă, iar cuvintele sunt ca banii, nu ne spunea cronicarul acest lucru?

Cele mai multe edituri satisfac orgolii, ambiții mărunte, dau satisfacții târzii unor vise de-o viață. Nu cred că aceste cărți dăunează grav sănătății, nici literaturii, ci mai degrabă acele cărți discutabile ca valoare, dar care sunt promovate agresiv din rațiuni comerciale, creând adevărată derută, confuzie. Ce să creadă cititorul despre literatură, când **De ce iubim femeile** a bătut suta de mii de exemplare, tiraj aiuritor pentru vremurile noastre?! E **Orbitor**, cum ar zice tot Mircea Cărtărescu!

Se aruncă mulți bani aiurea. Că în acest "aiurea" intră şi unele cărți e aproape inevitabil, incontrolabil şi de nestopat. Libertatea de exprimare, nu? În circulație rămân cel mult "canonicii" de ieri şi azi.

Din păcate, mulți "editori" sunt nişte paraşute - şi la propriu şi la figurat. S-au paraşutat într-un teritoriu complet necunoscut şi s-au apucat de lucru. Limba română e facultativă, valoare nu e un criteriu, pentru că sunt incapabili să discearnă valoarea, rigorile editoriale sunt admirabile, sublime...

Astfel de produse editoriale îşi au destinatarii lor, la fel de "exigenți" ca şi autorii şi editorii lor. Sunt ca manelele – îşi găsesc ascultători/cititori pe măsură. Pe cei pe care-i merită.

-Dacă ați fi propriul dumneavoastră critic literar, ce carte ați pune în „raftul" de sus şi pentru care i-ați reproşa autorului N. Băciuț" că…?

-Nu mi-a luat Dumnezeu mințile. Ştiu cine sunt, cât prețuiesc, unde mi-e locul. Dar nu regret, nu-mi reproşez că am tipărit niciuna dintre cărțile pe care le-am pus în raftul meu. E adevărat, sunt multe, pentru că eu mi-am făcut din scris meserie. Am cărți care pot sta mai în față, altele mai în spate,

dar toate sunt ale mele şi, dacă nu credeam în vreuna, nu o publicam. Eu îmi respect cititorul, respectându-mă astfel şi pe mine.

Paradoxal, dacă ar fi să-mi reproşez ceva ar fi tocmai că nu am tipărit şi alte cărți, că m-am "risipit" tipărind şi cărțile altora, că am organizat evenimente literare – concursuri literare, cenacluri, dezbateri, întâlniri cu cititorii, lansări de carte, expoziții de carte etc. Dar toate astea nu țin oare de viața unui scriitor? Cum ar fi scriitorul fără ele, trăind ca o maşină de scris, neştiind să facă altceva? Scrisul e viață, viața e scris! Un adevăr valabil de când lumea!

Nu mă tentează să-mi rescriu vreo carte. Ceea ce vorbeşte de la sine. Nu înseamnă că sunt mulțumit de tot ce am scris, că nu era loc pentru mai bine. Fiecare carte îşi are timpul ei. Nu se mai întoarce, pentru că, odată tipărită, nici nu-i mai aparține autorului.

Indiferent de locul din raft, sper ca fiecare carte a mea să-şi găsească cititorii.

-Dintre criticii literari autohtoni credeți că deține cineva, acum, vocea autoritară a unei „judecății de apoi", fie ea şi provizorie? Şi care dintre ei credeți că v-a „definit" cel mai bine?

- Judecata de apoi a unei cărți e în fiecare cititor! De azi şi de mâine. Istoricii şi criticii literari operează cu instrumentarul propriu, nici nu ştiu dacă mai pot trăi bucuriile simple ale lecturii, ale unui cititor obişnuit.

Ce critic literar se poate considera Dumnezeul literaturii?

Credeți cumva că, după Călinescu, mai e cineva care să fi realizat/ în stare să realizeze o Biblie a scrisului românesc?!

Dacă e să ne luăm după "dumnezeii" criticii literare actuale, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Eugen Barbu, Ioan Alexandru, D.R. Popescu, Dinu Săraru... - lista e foarte lungă – sunt scriitori neglijabili. Alte stele sunt pe cerul

acestor critici. Dar, vorba unui mucalit: “Câte stele sunt pe cer,/ Toate pân’ la ziuă pier./ Numai una ca o proastă/ Şade pe fabrica noastră”! Pe “fabricile” unor critici literari stau astfel de stele.

Instanțele critice de azi nu mai au nici detaşare, nici răbdare, nici timp, nici chef, nici motivații suficiente să străbată jungla literaturii. Privesc de sus un luminiş, un pârâiaş, au propria lor geografie, prestabilită... Unii au scris şi despre cărți pe care nu le-au citit sau, cel mult, doar le-au frunzărit.

E multă ideologie literară şi mai puțină critică.

Unii cred că dețin sceptrul judecății şi dreptății absolute. Definitive. Se cred ca la Judecata de apoi

Ne mulțumim însă cu ce avem. Se publică istorii « mari », groase, istorii parțiale, pe felii.

Asta nu înseamnă că nu sunt şi critici de bună credință, care însă nu se înhamă la construcții faraonice. Judecățile lor, chiar şi pe spații reduse, nu sunt suspectate de injustiții, de nedreptăți flagrante.

Oricine poate greşi. Nimeni nu e Dumnezeu în critica literară, nu?! Una e însă să greşeşti cu bună ştiință şi alta cu bună credință, greşeala fiind omenească.

Nu mă plâng de felul în care critica literară mi-a citit cărțile. Poate am fost chiar răsfățat într-un fel. Doar în ultimii doi ani s-au publicat cinci cărți despre cărțile mele!!! E amețitor! Dan Mucenic, Valentin Marica, Cezarina Adamescu (2, a treia e în pregătire!), Elena M. Cîmpan.

Oricum, cărțile n-au ajuns la toți cei care aş fi fost fericit dacă mi-ar fi citit “producțiile literare”. Dacă volumele mele tipărite înainte de 1989 depăşeau tiraje de 5000 exemplare, cele de acum rareori ating cinci sute...Excepție, cartea de interviuri cu N. Steinhardt, care a trecut de zece mii. Au scăzut de zece ori şansele de a ajunge pe masa criticului literar. N-am obiceiul de a trimite cărțile mele cu dedicații linguşitoare unor critici. E foarte posibil ca la unii să nu fi

ajuns vreodată vreo carte semnată de mine. Ce-aş putea să-i reproşez unui astfel de critic? Că nu a consultat fişa de la Biblioteca Națională unde, teoretic, în temeiul Legii depozitului legal, ar trebui să se găsească toate titlurile pe care le-am tipărit !?

Paradoxul e că sunt scriitori lăudați de critică şi fără cititori şi scriitori ignorați de critica literară, din rațiuni neliterare, dar care nu stau rău la capitolul cititori. Fatalmente, vor rămâne multe cărți nedreptățite şi de critica literară şi de cititori.

Oricum, dincolo de judecățile criticii literare, la masa de lucru numai bunul Dumnezeu ți-e critic literar!

Din păcate, ne dispar cititorii. Cine să citească critică literară, când se răresc şi cei care mai citesc beletristică, ficțiune?...

Cât mai contează, pentru cine contează vocea criticului? Cine ține seama de ea? Autorii, cititorii, făcătorii de manuale, librarii, bibliotecarii, dascălii?

Ce credibilitate are o instanță critică, după ce şterge cu lejeritate de pe harta literaturii nu doar nume, ci şi locuri! Aveți la îndemână istorii literare recente!

-Viorel Chirilă scria în „Familia” (1995) că sunteți familiarizat „cu sensurile grave ale lumii şi, mai ales, cu moartea altoită în trunchiul vieții”. Tocmai de aceea vă întreb, în ce lume trăim: într-un sat global sau într-o comună primitivă?

- Viorel Chirilă m-a ghicit! Am fost împins în viață cu brutalitate, fiind nevoit să-i descopăr destul de repede sensurile grave, încă pe vremea în care cei de-o seamă cu mine se mai jucau în nisip.

„Moare câte puțin cine se transformă în sclavul/ obişnuinței, urmând în fiecare zi aceleaşi/ traiectorii; cine nu-şi schimbă existența;/ cine nu **riscă** să construiască ceva nou;/

cine nu vorbeşte cu oamenii pe care nu-i cunoaşte”- spunea Pablo Neruda.

Am încercat să fac din fiecare zi a vieții mele altă zi, am făcut mereu ceea ce nu am mai făcut, am vorbit cu oameni pe care nu i-am cunoscut – ce altceva sunt cititorii mei? Şi nu m-am speriat dacă muream prin toate aceste câte puțin, fiindcă în toate am pus ceva din viața mea, iar când iei de undeva ceva, trebuie să şi scadă în cealaltă parte, pe principiul vaselor comunicante. Au scăzut, crescând, nişte ani. Am simțit şi globalizarea şi primitivismul multor circumstanțe existențiale. Era atât de uşor să depun armele, să mă declar învins de sistem, să mă satur să mai lupt cu impostura, cu şmecheria, cu parveniții şi să mă retrag undeva, uitat de lume şi să cobor în mine însumi. Am fost la Muntele Athos şi am întâlnit oameni care au avut puterea renunțării totale ca să poată să se cunoască prin ce există în străfundurile ființei lor, ca să se poată ruga pentru alții, pentru lume.

N-am fost atât de puternic, nu am avut suficient curaj şi m-am lăsat pradă unor laşități. N-am scos sabia din teacă de câte ori ar fi trebuit. M-am simțit şi eu uneori obosit, vlăguit să tot lupt cu morile de vânt. Dar nu m-am simțit nici într-un sat global, nici în comuna primitivă, nici măcar atunci când am simțit pe propria piele atitudini primitive, sălbăticie, cruzime, lipsă de scrupule...

Am fost hăituit, mânjit de complexați şi ratați, invidioşi şi neputincioşi să-şi depăşească o condiție mizerabilă. Am mai şi reacționat. I-am dat în judecată pe unii dintre cei care au aruncat cu mizerii în mine. Unii au venit umili, spăşiți, să-mi ceară iertare, ca să nu ajungă după gratii. Nişte iude nemernice. I-am iertat pe toți. Dar am mai avut şi surprize cu instanțele româneşti, care au dat legea pe după degetele lor mânjite şi au iertat ei pe cei pe care numai eu aveam dreptul să-i iert. Oricum, mai sus, la bunul Dumnezeu, judecata nu va mai fi ca

la micii dumnezei de pe pământ. Nici din viață, nici din literatură.

-Înainte de a vă mulțumi pentru privilegiul acordării acestui interviu, vreau să vă întreb cum a reuşit un „trunchi" literar viguros să-şi lase „aşchiile" să sară atât de departe… Un informatician şi un jurist par, cumva, bucurii interzise în casa unui scriitor?

- Un ochi râde şi un altul plânge. Aş fi vrut ca măcar unul dintre urmaşii mei să-mi calce pe urme. N-a fost să fie. Poate că e bine, dacă e să mă prefac că mă bucur, pentru că nu o să mai am concurență în familie, dacă nu cumva aşteptații nepoți ar putea să se răzbune pe părinții care nu şi-au ales căile literaturii.

Pe de altă parte, seria părinți-copii scriitori n-a fost foarte des în favoarea copiilor. Aceştia au purtat mereu "stigmatul" descendenței, au fost puşi mereu în umbra "tatălui"..."mamei" – scriitori.

Cunosc o situație în care am fost şi eu parte. Am debutat în volum un tânăr autor, de nici zece ani(!). Cu o carte surprinzător de matură, cu consistență literară, ce mai, un debut precoce, poate cel mai precoce din literatura română. Tatăl lui, la rândul său, poet, deja cu câteba cărți publicate, cu o oarecare notorietate în provincia noastră literară. Fireşte, aşteptam cu interes evoluția acestui tânăr, foarte promițător la debut. Dar n-a mai urmat nimic. Ba chiar s-a produs o ruptură dramatică şi ireversibilă, o despărțire fără explicații. Unii au suspectat pe tatăl său că i-a "umblat" la prima carte, că a impins lucrurile prea departe şi că fiul era depăşit, şi la propriu şi la figurat, de ceea ce i se întâmpla. La cealaltă extremă, un alt tânăr poet, precoce şi el, Darie Ducan, la 18 ani avea publicate câteva cărți, era membru al Uniunii Scriitorilor. Dacă şi în acest caz tatăl, poetul Răzvan Ducan, era suspectat de multe vinovății în privința cărților fiului său, lucrurile au stat diametral opus. Darie Ducan a dovedit nu doar că şi-a asumat destinul literar pe

cont propriu, dar a devenit unul dintre cei mai productivi autori tineri, extinzându-şi aria literară şi în teritoriile teatrului, prozei...

Unii spun că şi-a depăşit tatăl.

Nu e uşor pentru un părinte scriitor văzându-şi fiul ratând, în schimb, orice tată lasă în teacă orgoliile şi se recunoaşte învins, plin de mândrie, fericit de performanțele fiilor. Aşa aş fi fost eu. Dar n-am avut şansa aceasta.

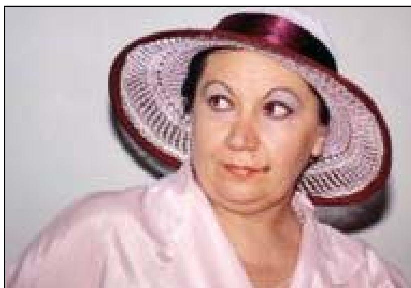
Copiilor mei le rămâne să moştenească dar şi să gestioneze o operă literară a unui tată care a crezut cu îndârjire în scrisul său şi când a fost inspirat şi când nu şi-a găsit ritmul. O operă literară cu bune şi rele pe care sper să n-o lase în uitare, aşa cum s-a întâmplat cu mulți scriitori, a căror operă a fost îngropată odată cu moartea lor fizică.

Târgu-Mureş, 5-6 iunie 2010

LUCIAN MĂNĂILESCU

NICOLAE BĂCIUȚ

"Romulus Guga e perceput ca un descălecător de cultură română la Târgu-Mureş"

-Faptul că ați lucrat la ***Echinox*** *încă din timpul facultății, în calitate de redactor, a fost benefic pentru creşterea Dvs. ca sciitor. Ulterior ați lucrat în redacția prestigioasei reviste "****Vatra****", până ați ajuns la conducrea ei, urmând tradiția Şcolii redacționale a lui Romulus Guga. Practic el v-a provocat să realizați primele interviuri. Nu vă întreb despre influența lui asupra spiritului Dvs., ci despre cum era el ca om, în relație cu tinerii scriitori şi redactori pe care-i îndruma.*

-Înainte de toate, se cuvin câteva precizări, în numele adevărului pe care-l aşteaptă toată lumea de la scriitor, căruia nu i se îngăduie să mintă.

Aşadar, *Vatra veche* nu e *Vatra*, dimpotrivă, face ceea ce nu face o revistă care a devenit privată pe bani publici. *Vatra* continuă să apară, dar câtă vreme *Vatra veche* e percepută ca o continuare a acesteia, e semnul incontestabil că *Vatra* nu şi-a pierdut doar din strălucire, ci şi din vizibilitate, apărând într-un tiraj confidențial şi doar o dată la două luni, ceea ce vorbeşte de la sine despre problemele *Vetrei*. Nu e însă treaba mea, deşi ar trebui să fie, că o publicație altădată reprezentativă pentru viața culturală din zonă şi-a restrâns orizontul de cuprindere, fiind, practic, confiscată de interese care desolidarizează acțiunea literară. Ea nu e ceea ce şi-ar fi dorit cei care au inițiat-o şi din care nu mai e în redacție nimeni. E o echipă nouă, ruptă de

tradiția şi programul revistei *Vatra* pe care eu o ştiam şi din a cărei redacție am făcut parte două decenii.

Urmele *Vetrei* sunt la *Vatra veche*, care îl are pe Mihai Sin, unul dintre fondatorii revistei, seria 1971, ca director de onoare, iar pe mine un înfocat continuator al idealurilor gazetăreşti ale lui Romulus Guga.

Venirea mea la *Vatra*, în 1983, i se datorează lui Romulus Guga, el mi-a pecetluit destinul, el a simțit în mine omul de care revista avea nevoie, prin ceea ce aduceam din spiritul echinoxist în care m-am format în anii de facultate.

Romulus Guga e perceput ca un descălecător de cultură română la Târgu-Mureş, iar adesea se mai afirmă că scriitorii mureşeni de azi, cei care înseamnă ceva, au ieşit de sub mantaua lui Romulus Guga.

Am trăit în ultimul an de viață al lui Romulus Guga în preajma sa, încă înainte de a fi angajat la revistă. În ultimele luni, am fost aproape singuri în redacție, în vara lui 1983, ceilalți erau plecați în concediu, iar atunci, încă înainte de angajare, am început deja să fac tehnoredactarea revistei, să am o contribuție la una dintre rubricile celebre ale revistei, "Vatra dialog", să pot propune materiale.

Guga era bolnav, dar nu se dădea învins. Avea o siguranță extraordinară de sine, reprezenta o autoritate respectată şi la "partid", era respectat pentru tot ceea ce făcea ca scriitor, conducător de revistă.

Îi plăcea să povestească, să facă demonstrații de artă a comunicării, la toate nivelele. Era un actor, intra ades în rolul său, provocând dialoguri la Comitetul Județean de Partid, la Consiliul Culturii şi Educației Socialiste, prin care, simțeam, îmi dădea lecții de arta oratoriei şi a persuasiunii.

Reuşise să facă din *Vatra* una dintre cele mai apreciate publicații de cultură din țară.

Întâlnirea noastră s-a petrecut la un moment în care (avea 44 ani) dorea să facă o infuzie de tinerețe în revistă,

pentru că cei care erau deja vechi vetrişti începeau să pună în prim plan opera lor, lăsând *Vatra* în plan secund. Oricum, Romulus Guga punea mare preț pe tineri, Cenaclul "Vatra" fiind cadrul atâtor susțineri şi promovări literare. Romulus Guga a creat o ambianță literară, culturală distinsă, destinsă, chiar dacă tensiunile redacționale erau greu de estompat. Însăşi lupta pentru ocuparea postului de redactor-şef, după moartea lui Guga, a fost în măsură să scoată în evidență o repoziționare redacțională. Dan Culcer îşi dorea cu ardoare să fie redactor-şef, nici nu se răcise bine Romulus Guga şi îi ocupase scaunul, aşteptând numirea, în timp ce Mihai Sin se simțea la fel de îndreptățit să preia conducerea revistei.

Când doi se bat, câştigă al treilea, Cornel Moraru, care fusese secretarul de partid al *Organizației de bază PCR Vatra.* Partidul a avut această opțiune, fără să reuşesc vreodată să am o explicație a acestei decizii, aparent o alegere a liniei de mijloc, de echilibru.

Guga avea un cult al valorii. El nu susținea tinerețea ca pe o calitate suficientă pentru antrenament literar, era foarte exigent, cu toată diplomația sa, susținută de iscusința cu care respingea impostura, diletantismul. Refuzase alte propuneri anterioare, chiar presiuni, mulți dorindu-şi să ajungă la *Vatra*.

Guga mi-a dat încredere în forțele mele, aşa cum a făcut-o cu mulți tineri scriitori, mureşeni şi nu numai.

La 44 ani, Guga avea o operă, avea un statut, se canonizase, se clasicizase...

Respecta şi impunea respect. Era plăcut să-l asculți, era inepuizabil, viața lui fusese extrordinar de tumultuoasă. Trăise cât pentru două vieți şi scrisese suficient de mult ca să îşi ocupe un loc în primele rânduri ale literaturii române contemporane. E inexplicabilă opacitatea cu care e tratat de unii istorici literari, mai ales că în timpul vieții au făcut suficiente gesturi de apreciere a scrisului lui Guga. E de neînțeles că Teatrul național din Târgu-Mureş nu are în permanență în repertoriu o

piesă de Romulus Guga, sigurul dramaturg mureşean care contează până acum în istoria literaturii române. O dramatizare după "Nebunul şi floare" e prea puțin în două decenii!

Sigur, apropierea lui Guga de D:R. Popescu, Dinu Săraru (pe atunci director la Teatrul Mic, din Bucureşti, unde Guga începuse să fie jucat!), de Marin Sorescu, de... scriitori etichetați ca fiind de "stânga", a marcat posteritatea operei lui Guga, "viața postmortem", cum sună un titlu de roman al său.

Dacă nu l-aş fi întâlnit pe Romulus Guga, cu care realizam în 1981 un interviu, apărut în *Echinox*, destinul meu literar ar fi fost cu totul altul!

*-Revista "**Echinox**" este o revistă a cărei prezență în cultura românească este una de excepție. Sunt sigură că v-a marcat evoluția ulterioară. Dacă n-ați fi avut şansa de a fi redactor al ei încă de pe băncile facultății, credeți că destinul Dvs. literar ar fi fost acelaşi? Dar fără şansa întâlnirii acelor personalități care v-au format? Se poate dezvolta un scriitor fără niciun ajutor, numai pe cont propriu? Ce înseamnă "şansa" pentru un scriitor? Şi care ar fi reperele pentru a şti că se află pe drumul cel bun?*

- Indiscutabil, eu am fost urmărit de şansă! Ce şansă să fi de-abia de câteva luni student şi să fi integrat într-o redacție spre care se privea cu admirație, cu respect, cu teamă!... Ce şansă extraordinară să ai dascăli precum Ion Vlad, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, la catedră, iar la pupitrul redacțional pe Ion Pop, Ion Vartic, Marian Papahagi, iar colegi de redacție pe Emil Hurezeanu, Ion Mureşan...

Cu riscul de a mă repeta, afirm că am adesea sentimentul că am urmat Facultatea "Echinox" mai mult decât Facultatea de Filologie. Deşi lucrurile s-au împletit armonios, reuşind să iau din fiecare parte ceea ce-i trebuia tânărului dornic de afirmare, de manifestare, descoperind nu doar academismul clujean, ci şi o boemie întreținută de celebrele "Arizona", "Croco"...

Simpla acceptare în redacția *Echinox* presupunea şi recunoaştere şi investire, responsabilizare. Am beneficiat de un protectorat ilustru, care a dus la un angajament pe termen lung, deschis de "lecțiile" pe care le primeam la "şcoala" *Echinox*. Acolo mi-am descoperit pasiunea pentru a face reviste, acolo am prins gustul artei literare, acolo am descoperit sensurile prieteniei literare.

Nici nu vreau să mă gândesc ce trasee aş fi urmat, dacă nu exista şansa *Echinox*, şansa *Vatra*, şansa Televiziunea Română, şansa Direcția pentru Cultură... A fost un şir de şanse, iar acestea sunt doar câteva dintre ele, care mi-au marcat destinul literar. Nici nu-mi mai pasă ce urmează în această lume în care disprețul față de valoare şi față de cultură a devenit politică de Stat! Ni se poate întâmpla orice, inclusiv Direcția de Cultură să fie transformată în Inspectorat de Patrimoniu după ce, încet, încet, cultura a fost scoasă din Ministerul Culturii! De către cei ajunşi acolo pe scări politice, cu complexe culturale, foşti asistenți universitari, compozitori, istorici, arheologi... – mai puțini oameni de cultură, după plecarea academicianului Răzvan Theodorescu.

Sigur, poți să-ți iei viața literară pe cont propriu, "din fragedă pruncie", poți să vrei să descoperi singur Americi.... Dar de ce să pierzi vremea, de ce să nu profiți de şansa de a fi contemporan cu anumiți oameni, pe care îi simți aproape, de la care ai ce învăța în linie directă, fără intermediari. Ai nevoie de repere, ca să nu rătăceşti. Iar clipa cea repede ce ni s-a dat poate trece chiar foarte repede, şi nu ne mai rămâne timp să ne dumirim ce ni se întâmplă, iar când reuşim acest lucru, poate că e prea târziu.

Dumnezeu a fost şi bun cu mine, mi-a dat într-o parte, în contul celor pe care mi le-a luat pe de altă parte. Nu e uşor să rămâi orfan de mamă la 14 ani!

Dar şansa nu vine singură. Nu bate la uşă să te roage s-o laşi să intre. Trebuie să mergi în întâmpinarea ei, ori eu cred

că acest lucru l-am făcut. *Vatra veche* e un exemplu în acest sens.

-Puteți să-mi schitați un eventual portret al unui mentor spiritual pe care l-ați avut?

- Nu, n-aş putea să fac, nici nu îndrăznesc să încerc. Eu nu am avut un mentor, eu am avut repere, iar reperele nu au fost doar oameni, au fost şi cărți. Oricum, pe lângă cei invocați până acum, trebuie să-l amintesc pe părintele N. Steinhardt de la Rohia. El mi-a fost mentor discret, prin cărțile sale, prin şoaptele sale de duhovnic, care erau şi binecuvântare pentru mine. Dar eu m-am sprijinit adesea şi pe cei mai tineri decât mine, m-am hrănit din tinerețea lor, din visele lor.

-Ce alți colegi aveați în redacție şi cum era atmosfera de la revistă?

- Sigur, figura proeminentă şi pitorescă o reprezenta Emil Hurezeanu, parte şi a grupării "Şcoala ludică", un fel de apendice al spiritului echinoxist.

În redacție, din aceeaşi generație cu mine, era Silvia Balea, Mircea Bențea, dar şi alții, de la alte secții şi facultăți: Andrei Zanca, Cristina Felea, cărora li s-au alăturat în timp Ion Mureşan, Marta Petreu, Constantin Săplăcan, Helmuth Britz, Ion Milea, Iulian Boldea... Lista e destul de lungă...Cel cu care trăgeam la "galere" a fost însă Dorin Serghie, de la Filosofie, un prozator caustic, rebel, cu care am dus şi greul administrativ al revistei şi pe cel tipografic. Ucenicia din tipografia clujeană, unde "trăgeam" *Echinoxul*, mi-a prins bine toată viața.

Cred că noi am fost ultimul val de echinoxişti autentici, pentru că, la puțină vreme după terminarea facultății, a fost decapitată şi conducerea revistei, ori *Echinox* fără Ion Pop, Marian Papahagi şi Ion Vartic, nu mai putea fi *Echinox*, ci doar un fel de *Echinox* cu năut.

Atmosfera echinoxistă era un amestec de sobrietate, impusă de o anume "rigiditate" a lui Ion Pop, de ludic, impus

de Ion Vartic, şi de verva jovială, rafinată, a lui Marian Papahagi.

Iar noi, fiecare în parte, ne altoiam pe acest trunchi, devenind o echipă, pentru că *Echinoxul* era o echipă, cu individualități însă bine marcate. *Echinoxul* nu a fost niciodată un cor, deşi a avut o voce puternică, singularizată, în peisajul presei culturale.

-Consider un privilegiu pentru un tânăr de a fi angajat la o revistă literară, pentru că-i oferă posibilitatea de a participa activ şi efectiv la acea atmosferă efervescentă existentă într-o redacție. Cu ce s-a schimbat munca redacțională de atunci față de cea de acum? Mai există acelaşi entuziasm, tinerii redactori mai au aceleaşi repere deontologice? Ce-l face pe un tânăr absolvent al Facultății de Filologie ori Ziaristică să aleagă profesia de redactor, de curând inclusă în Nomenclatorul de profesii?

-Nu, profesia de redactor are vechime, ea a dus şi înainte şi după decembrie 1989, autoritate, prestanță, putere, unora le-a adus şi avere, cum au fost destui care au târât gazetăria în noroi, în compromisuri, în mercenariat.

Profesia de scriitor n-a existat în numenclatorul de funții înainte de 1989. Acum există, dar ce folos? Ați auzit pe cineva să angajeze scriitori? Scrisul e o chestiune privată, neremunerată.

Gazetăria de ieri nu mai seamănă prea mult cu cea de azi. E o altă lume, una cu transformări radicale sub ochii noştri. Poți să fii redactor la o publicație şi nici să nu treci prin redacție, decât, eventual, să-ți negociezi leafa cu patronul!

Dar nu vreau să mă refer la gazetăria cea de toate zilele, ci la cea culturală, care ne interesează în primul rând.

Pentru noi, vetriştii, viața redacțională însemna întâlniri zilnice, discuții de multe ori prelungite dincolo de redacție în localuri, la “Grand” ori la “Predeal”, adesea până spre miezul

nopții, cu chelneri care nu ne dădeau afară, chiar dacă ora închiderii la un moment dat era 22,00.

Redacțiile multor reviste culturale de acum sunt ficțiuni, ele nu există decât cel mult fizic, redactorii se întâlnesc întâmplător, în grabă, revistele nu le sunt decât o altă slujbă, leafa din care trăiesc o iau din altă parte...

Vatra, la Târgu-Mureş, parcă nici nu mai există pentru viața culturală. Parte din redactorii ei nici nu i-am văzut în public, la întâlniri literare, la acțiuni de promovare a cărții, a lecturii. Mă şi întreb dacă nu sunt cumva şi ei nişte ficțiuni şi nu există în realitate?

Reviste literare apar şi dispar, ori se tipăresc la voia întâmplării, în funcție de (re)sursele financiare. Împătimiți ai presei culturale de ieri au înființat reviste pe care le tipăresc numai ei ştiu din ce bani şi cu ce eforturi. Cei mai mulți însă sunt veterani, prea puțini sunt tinerii care se înhamă la corvoada editării unei publicații literare.

Variantele electonice aproape că suprimă elanurile de a tipări reviste. Apoi, sunt atâtea formule în care autorii să-şi facă cunoscute producțiile literare încât nu prea mai manifestă interes pentru acestea. Când e atât de simplu să ai blogul tău şi să "bloguieşti" în el orice?!

Eu am luat pe cont propriu editarea revistei *Vatra veche*, cu un entuziasm adolescentin de altădată. Constatarea mea, la nici doi ani de la apariția revistei, e că, totuşi, prestanța unei publicații culturale mai are încă tentațiile ei, că mai sunt încă destui împătimiți care vor să publice în reviste culturale, că provincia revistelor culturale a reuşit să iasă din provincialisme, deschizându-se spre orizonturile largi ale lumii, grație facilităților Internetului, reuşind atragerea de colaborări prestigioase, în paralel cu susținerea şi promovarea valorilor locale.

Nu ştiu ce l-ar putea atrage pe un tânăr absolvent de ziaristică spre o anume redacție?! Oricum, absolvenții unor

astfel de facultăți nu prea ajung la reviste de cultură. Ei sunt (de)formați ca să facă gazetărie cotidiană, de uzură, de senzațional ieftin, omorându-şi şi dramul de resurse creative, marginindu-se la tipare jurnalistice stereotipe şi la un limbaj sărac, adesea maidanez!

-Vă imaginați viața fără reviste literare?

- Nu, eu nu-mi pot imagina cum ar putea arăta viața literară fără revistele ei, ceea ce nu înseamnă că o astfel de perspectivă nu e posibilă. Deşi, Internetul nu va lăsa entuziasmele să moară, iar revistele literare să dispară. Ele vor fi altceva, dar vor exista cât va exista literatură pe lumea asta formule în care scriitori să-şi scoată "marfa" în public...

-Cum arăta în imaginația Dvs. de copil născut şi crescut în Chintelnic, un scriitor adevărat? V-ați închipuit vreodată în vremea aceea, că el este, aparent, un om ca toți oamenii sau l-ați înconjurat de legende? Ce are special un scriitor, față de ceilalți oameni?

- În copilărie, pentru că scriitorii din manualele noastre nu mai erau în viață, îmi imaginam că doar după ce moare cel care scrie ajunge în manuale. Şi, într-un fel, nici moartea nu ajunge! A fost o minune prima întâlnire cu scriitori în carne şi oase, la Bistrița, într-o lună a cărții la... sate.

Pentru mine, copilul, toți scriitorii erau adevărați, altfel nu ajungeau în manuale. Dar, în plus, mi-i imaginam ridicați deasupra tuturor, nişte apostoli ai cuvântului, nişte oameni complet diferiți de ceilalți, cu puteri peste cele îngăduite muritorilor de rând. Aproape credeam că ei sunt nişte sfinți.

Nu mi-a trebuit însă mult ca să descopăr că, dincolo de scrisul lor, de cărțile lor, scriitorii sunt oameni ca toți oamenii, au problemele lor, multe comune cu cele ale oamenilor fără carte, că şi ei trebuie să trăiască, împărtăşindu-se din toate lipsurile celorlalți, că n-au parte de privilegii, de avantaje, că nu-i scuteşte nimeni de nimic – nici primăria de taxe, nici furnizorii de energie electrică, de apă, de gaz, de telefonie de

plata facturilor. Că dacă intră într-un magazin şi ei trebuie să plătească ceea ce cumpără. În plus, față de cei mulți, scriitorul mai are şi "defectul" de a fi un seismograf emoțional care receptează pentru sine suferințele celorlalți, le percepe în toată acuitatea lor ca şi cum i s-ar întâmpla lui.

Mai mult, am descoperit că lumea literară nu doar că nu e un spațiu paradisiac, ba chiar că e un veritabil infern. Că firescul e excepție, cum ar zice, iată, un critic mai ieri de notorietate şi autoritate, iar azi aproape uitat: Mircea Iorgulescu.

-Mie personal, de pildă, mi-ar fi plăcut să lucrez într-o tipografie, să particip efectiv la naşterea cărților, indiferent de munca pe care aş fi făcut-o acolo. Doar să stau în preajma maşinilor de tipărit, să văd pe viu cum se naşte o carte. Într-un fel am lucrat cu obiectul finit, în mijlocul cărților, ca bibliotecară, prilej cu care mi-au trecut prin mână, mai toți scriitorii români şi străini. Nu-mi imaginez viața fără cărți iar din punctul acesta de vedere mă simt privilegiată. Credeți că sunteți un privilegiat, un om care a făcut ceea ce a dorit mai mult în viață?

- Da, mă cred un privilegiat! Mi-am urmat chemarea, am refuzat oferte care poate că mi-ar fi adus o viață îmbelşugată, mulțumindu-mă cu privilegiul de a rămâne crdincios cărții. Înainte şi după naşterea ei.

Biblioteca m-a ținut în viață, casa mea e acum şi bibliotecă şi muzeu de artă – mii de cărți, zeci de picturi, icoane îmi veghează liniştea şi neliniştile.

Am tipărit, ca editor, peste 1500 de cărți. Cum Dumnezeu să nu mă consider un privilegiat?! Atâtea cărămizi pentru templul culturii româneşti. Mai mari sau mai mici, aceste cărămizi întăresc zidul care înfruntă impostura, maidanizarea, manelizarea vieții, pauperizarea spirituală.

Unii cred că se poate trăi fără cărți. Viața ne-a demonstrat chiar că se poate. Dar oare merită?

Cel mai mult mi-am dorit, din liceu, să scriu cărți. Să tipăresc cărți. Am reuşit să fac mult mai mult decât mi-am visat, decât mi-am dorit. Cum să nu mă consider un privilegiat?!

-Ați scris lucrări fundamentale pentru cultura românească. Sunteți un om cu conştiința datoriei împlinite? Dacă n-ați fi făcut jurnalism, ce v-ar fi plăcut să faceți în viață?

- Am scris cărți. Unde se vor aşeza ele în raftul culturii româneşti, nu ştiu. Sper să nu ajungă să le îngroape praful, să-şi găsească mereu cititori.

Cred că am reuşit să-mi achit datoriile, chiar dacă nu mi-am propus cheltuieli pe care să nu le pot plăti.

Am plătit cu viața mea pentru cărțile mele şi ale altora. Din punctul acesta de vedere, am sentimentul datoriei împlinite.

Nu-mi imaginez viața mea altfel decât aşa cum am trăit-o. Decât o alta, mai bine să nu mă fi născut. Această viață mi-am trăit-o până acum în slujba scrisului – publicații, cărți... Scriind, deci creând, ai o fărâmă din forța divină – creezi lumi, te apropii într-un fel de Dumnezeu, îl imiți, după puterile tale scriitoriceşti. Ca jurnalist, depui mărturie pentru lumea pe care ai însoțit-o pe o porține de traseu, atât cât ți-e îngăduit, ca muritor.

-O întrebare personală: în tot demersul Dvs. literar, care presupune obligațiuni, jertfe, dăruire totală, seriozitate maximă, timp pentru documentare, deplasări în diferite locuri pentru a stabili contacte cu scriitorii, ați fost înțeles de cei apropiați şi de cei din jur?

- De cele mai multe ori da. Sprijinit, susținut. Ei mi-au dat încredere, putere, curaj să merg mai departe, să trec obstacolele care n-au fost puține.

Viața de scriitor presupune şi acceptarea unor, n-aş vrea să le spun sacrificii, renunțări, mai degrabă, pentru tine, pentru

alții. Pentru că scrisul, dacă ți-l asumi cu responsabilitate, confiscă. O confiscare pe care ți-o asumi şi pe care nu o percepi ca atare, câtă vreme cei din preajma ta te fac să nu realizezi că i-ai privat de ceva ce li se cuvenea!

-Sunteți un om curajos, Nicolae Băciuț? Ce înseamnă curajul literar? E mai mult decât cel civic?

-Nu sunt un om lipsit de curaj. Nu în măsura în care ar fi trebuit să fiu curajos în multe îmrejurări, în care o mică laşitate, o mică trădare e mai valoroasă decât voinicia?!

Nu merită să fii curajos când duşmanul tău nu intră în luptă cu arme la vedere, când el n-are onoarea luptei adevărate. Curajul are preț doar dacă îl raportezi la noblețe. E prostie şi nu curaj să te lupți cu monştri pe care viața ți-i scoate în cale. E oare laşitate să-i ocoleşti, lipsă de curaj, înțelepciune, adaptare?!

Curajul literar?! Am spus că e un act de curaj să continui să scrii, când vezi cât teren pierde lectura!? Laşitate e să abandonezi scrisul, dezarmat de adversarii cărții, scrisului.

Nu e semn de curaj, ci o biată îndrăzneală să încerci să te impui prin ceea ce scrii, să-ți faci cunoscut scrisul, luptându-te cu toate potrivniciile oricăror tranziții.

E îndrăzneală să încerci partituri literare noi, să experimentezi, cum îndrăzneală e să resuscitezi formule literare care pot părea unora epuizate, expirate. Iar tu să le dai strălucire.

Curajul scriitorului, în regimul comunist, avea alte conotații. N-au fost însă prea mulți curajoşi care să se înscrie în acestea.

-Se ştie că un scriitor, dacă nu-şi dăruieşte şi ultima brumă de timp operei sale, nu ajunge la performanță. Când ați mai avut vreme pentru celelalte obligații civile?

- Doamna Cezarina, eu nu mi-am prea dormit viața aceasta. Şi acum, când vă scriu, e sâmbătă dimineața, la ora 5,00. Câți scriitori sunt la masa de lucru la ora aceasta? La

9,00, la Gurghiu, mă voi întâlni cu un autor şi cărțile sale, la 11,00, mă voi revedea cu cei cu care ieri am participat, la Reghin, la un simpozion despre personalități ale vieții culturale reghinene. Vom vizita singura biserică de lemn din Reghin, o biserică cu hramul "Sf. Nicolae", ridicată de Petru Maior.

După amiază, voi tăifăsui cu Melania Cuc, la Archiud, unde s-a retras peste vară să picteze şi să scrie, şi-i voi duce cartea sa, "Jurnalul de la Păltiniş", pe care i-am tipărit-o.

Spre seară, mă voi întoarce la masa de lucru. Încep să tehnoredactez şi să corectez *Vatra veche* 7. Cam aşa arată zilele mele. Lungi, diverse, substanțiale, rareori în irosiri de timp. Când fac ceva, nu mă lălăiesc, nu mă fac că lucrez pentru că alții se fac că mă plătesc. Eu chiar lucrez, cu drag şi cu spor, fiindcă îmi place ceea ce fac, nu mă plictisesc, iar asta îmi dă energie, mă scuteşte de uzură, inclusiv fizică.

-Ați cunoscut o sumă de scriitori de maximă importanță. Peste o sută au fost incluşi în ***"O istorie a literaturii române contemporane în interviuri",*** *apărută în 2005, la Editura Reîntregirea şi reeditată, iar acum, editată online. Această exprientă v-a îmbogățit? Ați fost dezamăgit de vreuna din aceste personalități?*

-A fost o experiență fundamentală. Mă laud că am avut inspirația să mi-o asum. Regret că n-am plecat din start cu ideea unei astfel de istorii. Alta ar fi fost strategia şi mult mai mulți scriitorii cu care aş fi dorit să dialoghez. Dar cum te puteai gândi, înainte de 1989, că o astfel de istorie ar putea fi tipărită? Dialogul literar nu a fost pentru mine sarcină de serviciu, niciodată, nici când eram la *Echinox,* nici când am fost la *Vatra*. Cu mici excepții, eu am ales pe cei cu care am dialogat. Cu Mihai Beniuc, Ioan Alexandru, am dialogat pentru *Vatra,* la cererea lui Romulus Guga. Mă mai trimisese şi la Constantin Noica, dar nu mi-a fost accesibil. Erau testele pe care mi le-a făcut, înainte de a mă angaja la *Vatra*. De vreme ce m-a angajat, în toamna lui 1983, înseamnă că a fost un test pe

care l-am trecut. Am fost dezamăgit de Adrian Păunescu, dar mi-a trecut. Era pe creasta valului, era în vogă Cenaclul Flacăra, iar viața ne-a întâlnit, eu încă student, ca membri în juriul Festivalului de poezie "Baladele Dunării" de la Galați, unde eu primisem anterior două premii pentru poezie, ale revistei "Luceafărul", acordate de Cezar Ivănescu. A fost revoltat, nefiind de acord cu transcrierea interviului realizat la Galați şi pe care l-am publicat în *Vatra*. Nota lui din *Flacăra*, putea să-mi aducă, pe vremea aceea, neplăceri. Îi trimisesem interviul pentru corectură, a neglijat să-mi retrimită textul corectat, iar Guga l-a publicat fără să mai aştepte textul de la Păunescu, mult prea ocupat cu revista şi cu cenaclul Flacăra. Detaliile acestea sunt şi în "Istoria..." pe care ați invocat-o, o carte frumoasă, în două volume, aproape o mie de pagini. Acum, cu interviurile pe care le-aş adăuga, m-aş apropia de două mii. Câtă viață, atâta literatură e în această "Istorie...". Cu unii scriitori am realizat chiar cărți individuale de dialoguri: N. Steinhardt, Ion Vlasiu, Nicu Caranica, Mihai Sin.

-Pe un scriitor îl cunoşti din suma cărților sale. Considerați că ele vă reprezintă? Au rămas goluri în biografia Dvs. care nu au fost acoperite de experiența unei cărți?

-Cu bune şi cu mai puțin bune, cărțile mele mă reprezintă. Am cărți începute şi nefinisate, am manuscrise pe care le-aş aduna şi le-aş pune între coperți. Eu nu sunt prea optimist în privința posterității. Aş muri fericit dacă îmi va fi îngăduit să trăiesc încât să-mi fac eu rânduială în manuscrise, să nu las bătăi de cap în seama altora. Deşi nu cred că o să-i doară pe urmaşii noştri capul de cărțile şi biografiile noastre. Nu o să aibă timp suficient pentru ale lor treburi. Priviți în prezent şi observați câți scriitori importanți sunt îngropați în uitare, câți scriitori de mai ieri sunt aruncați din rafturi!

Am lucrat la o carte, într-un pelerinaj pe la biserici din Basarabia, Bucovina şi Ucraina, "Crucea între seceră şi ciocan". Am amânat-o şi acum nu-mi mai găsesc nici timp nici

suflu pentru ea. Dar nu rămân dator pentru această experiență, care se alătură altora – pelerinajul la Muntele Athos, în Țara Sfântă, în Palestina, în locuri cu semnificație religioasă din Asia Mică, din Grecia, datorate Î.P.S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, care mi-a rânduit astfel de întâlniri admirabile, cu generozitate şi încredere în aşteptările mele.

-Negreşit, prin natura profesiei de ziarist, ați pus mai multe întrebări decât vi s-au pus Dvs. de către alți colegi de breaslă. Vă îndreptățeşte acest lucru să vă considerați un bun cunoscător al psihologiei scriitorului, având în vedere că ați cunoscut atâtea tipologii de autori?

- Nu asta a fost ținta căutărilor mele, întâlnirilor mele cu scriitorii. N-am vrut să le fac radiografii, nici sociologie literară. Nici n-am prea mers în calitate de ziarist să stau de vorbă cu scriitorii. Tânărul scriitor ce eram a început să intre în dialog cu scriitori care reprezentau ceva pentru viața literară. S-a întâmplat, în câteva rânduri, cu Florin Mugur, cu Laurențiu Ulici, să devin din cel care pune întrebări în cel întrebat. Nu-mi prea amintesc ca unor ziarişti să li se fi întâmplat astfel de răsturnări de situație, atunci când au luat interviuri unor scriitori. Am fost perceput ca un partener de dialog, nu ca un reporter, am provocat dialoguri, nu interogatorii.

-Citindu-vă parte din operă, am sentimentul că vă cunosc dintotdeauna. Ba, uneori, ***mutatis mutandis,*** *am avut strania senzație că eu am scris unele fraze. Considerați că ați atins în scrierile Dvs. – cel puțin în publicistică şi critică şi istorie litrară – problemele fundamentale, valabile pentru orice scriitor?*

- Nu, Doamne fereşte, nici nu mi-am propus aşa ceva. Am abordat probleme din unghiuri diferite, le-am tratat într-o manieră în care, iată, mă întâlnesc pe aceeaşi lungime de undă şi cu dv.

Ni se întâmplă însă adesea lucruri ca acesta în care suntem implicați acum, dialogând, să cunosc pe cineva fără să-l fi întâlnit vreodată.

Ceea ce mi se întâmplă în cazul de față este de-a dreptul straniu, uluitor.

M-am trezit, dintr-o dată, puricat de dv., cu aplecare, cu minuțiozitate, cu pertinență, surprinzându-mă, lăsându-mă fără replică.

Mi-ați devenit apropiată pentru că am simțit că ați intrat în rezonanță cu scrisul meu, că i-ați simțit energiile, devenind nu doar judecător, ci şi ambasador al cărților mele. Dacă ar fi să mă iau doar după numărul postărilor în diverse locuri create pe "liniile" de comunicare ale internetului, de reacțiile celor care au citit ce ați scris despre cărțile mele, unii dintre ei descoperindu-mă cred grație modului în care dv. ați considerat oportun să mă împingeți pe scena cititorilor.

-Vă considerați un original în scriere? V-ați ferit de "cărările bătătorite"? Ce părere aveți de aserțiunea: "Şi dicționarele sunt locuri comune"! Vă descurajează acest lucru sau vă stimulează în găsirea unui limbaj original care, totuşi, să vă definească?

-Am încercat să fiu eu însumi. În bună măsură cred că am reuşit, deşi spunem şi noi adesea "nimic nou sub soare". Uneori rămân imprimate în mintea ta lucruri care te-au impresionat puternic ca apoi, peste timp, acest mod de înregistrare, să producă vibrații proprii, dar care sunt în strânsă conexiune cu ceea ce au spus alții. Nu sunt întru totul ale tale, nu sunt strict originale.

Orice scriitor responsabil încearcă să evite locurile bătătorite, cine se complace în a fi epigonul cuiva, oricât de mare ar fi acest cineva!?

Când scriu, mă raportez la mine însumi, traduc în cuvinte propriile mele trăiri, emoții, fantasme.

-Dacă ar fi să vă faceți un autoportret, cu ce trăsătură de caracter ați începe, şi pe care ați omite-o, din motive lesne de înțeles?

- Sunt un om exigent cu el însuşi. Autoportretul pe care l-aş semna n-ar omite nimic, dar nici n-ar face ierarhii ale trăsăturilor mele de caracter. Nu aş pune vreo trăsătură de caracter la început şi niciuna nu ar fi încheietor de pluton. E democrație în acest sens.

Dacă ar fi să dau curs cu seriozitate întrebării dv., un astfel de "autoportret" ar fi tema unei cercetări laborioase, ştiințifice, care ar trebui să evalueze ceea ce sunt eu în raport cu mine însumi, cu munca mea, cu semenii mei.

Să evaluez cât sunt de sincer, de cinstit, de altruist, de egoist, dacă am spirit de inițiativă, dacă am simț al răspunderii, dacă sunt sârguincios, rutinat, complexat, leneş, optimist, timid, îngâmfat, arogant, modest, lacom, smerit, capricios, încăpățânat, tolerant, sensibil, înfumurat, încrezut, receptiv, exigent, cât sunt de pragmatic, mercantil, capabil să mă integrez, să mă armonizez în mediile în care mă mişc – iată doar câțiva dintre parametri pe care ar trebui să-i iau în calcul ca să vă răspund la întrebarea dv.

Şi-apoi, poate că ar fi necesară şi o perspectivă diacronică, o analiză a evoluției trăsăturile de caracter, pentru că acestea nu sunt un dat, se dobândesc prin educație, sunt condiționate de mediul de manifestare etc.

Ar fi mult prea mult pentru ceea ce presupune un interviu.

-Sunteți un om dificil în relație cu scritorii, cu redactorii, cu prietenii?

-Exigent înainte de toate. Firesc în toate cele. Partener mai apoi, frate cu colegii, cu scriitorii. Devotat cu prietenii.

-Cât de greu se ajunge, Nicolae Băciuț, la sufletul Dvs.?

-Foarte uşor. Nu accept însă pe cei care vor să intre cu cizmele şi alea pline de noroi. Eu îmi pun mereu sufletul pe tavă, vreau să dau mai mult decât primesc, sunt chiar voluntar în sensul acesta.

Numărul de telefon pentru a ajunge în sufletul meu e public şi eu nu închid niciodată telefonul şi nici nu las să i se descarce bateria.

Nu am nimic de ascuns. Unii ştiu despre tine şi ce n-ai făcut, cum să ascunzi ce ai făcut?

-Corespondența Dvs. literară constituie un adevărat Tezaur şi ar putea constitui obiectul unui Epistolar. Sunt documente unicat pe care, oameni, precum Nicolae Steinhardt, v-au făcut privilegiul de a vă considera vrednic de asemenea dar. V-ați gândit vreodată să publicați o eventuală Istorie a literaturii române în scrisori?

-Sincer, nu m-am gândit, fiindcă nu aş avea din ce o face. Îmi rămâne mie bucuria unor scrisori de la oameni dragi, care au însemnat pentru mine sensul de a fi.

De multă vreme lumea nu mai scrie scrisori. Până şi eu am uitat când am scris ultima scrisoare « de mână ». În schimb, am publicat o carte, "Email & email", care cuprinde corespondența mea cu un tânăr autor, critic, eseist, cu care am lucrat la cartea sa de debut. E o carte despre procesul de naştere al unei cărți, un fel de lecție pentru cei care tratează cu superficialitate mecanismele editoriale.

Dar corespondența electronică e altceva, ea e privată de întreg ritualul corespondenței clasice, inclusiv cel temporal. Câtă vreme putem coresponda în timp real, suntem mai superficiali, mai neglijenți... schematici...

Genul epistolar a devenit deja altceva, iar epistolarele electronice pot face istorie, dar nu mai fac prea multă... literatură.

-Dincolo de datele din CV-ul Dvs., care e cu adevărat impresionat şi chiar intimidant pentru o persoană care vine în

contact cu Dvs., care ar fi elementele care ar trebui adăugate şi care scoase din biografia scriitorului, redactorului, publicistului şi poetului Nicolae Băciuţ, pentru a vă oglindi perfect personalitatea?

-Nu e nimic de adăugat, nu e nimic de scos. Chiar dacă au rămas multe lucruri pe dinafară, le-am pierdut şi eu şirul, n-am mai ţinut ritmul cu inventarierea acestora. Oricum, sunt atât de multe lucruri în această biografie încât ar putea ajunge pentru două vieţi.

Dar ce-ar mai face potenţialii cercetători, peste timp, dacă am spune chiar totul despre noi? Să le mai lăsăm şi lor bucuria unor (re)descoperiri!

-V-aţi implicat şi în teatru. Ce a însemnat teatrul pentru Dvs., o pasiune, un câmp de desfăşurare a simţămintelor, o întâlnire cu marii dramaturgi, cu marii actori, sau pur şi simplu o specie a literaturii de care aţi vrut să vă ocupaţi?

-Am "jucat" teatru din fragedă pruncie. Am fost Prinţul Calaf, din *Prinţesa Turandot*, de Carlo Gozzi, prin anii şaizeci, în şcoala primară. Nici nu ştiu dacă visam să fiu actor, dar îmi plăcea să recit, învăţam poezii pe de rost. În 1966, la Centenarul naşterii lui Coşbuc, am "jucat" într-o dramatizare după "O scrisoare de la Muselim Selo". În liceu şi după, o vreme, la Bistriţa, am jucat în trupa de teatru a Casei de Cultură a Tineretului, împreună cu un alt poet, Virgil Raţiu. În anul întâi de facultate, cu o trupă a Casei de Cultură a Studenţilor din Cluj, condusă de Gelu Cârlig, am luat locul I la Festivalul Artei şi Creaţiei Studenţeşti de la Timişoara, cu un montaj liric.

Cu Ion Cristoiu, la un Festival Naţional de Teatru, am realizat publicaţia "Gong"…

Mai bine de un deceniu am predat la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureş, secţia teatrologie…

Teza mea de doctorat la care lucrez este despre Caragiale, Ibsen şi Cehov.

Nici nu-mi vine să cred, acum, când fac acest inventar, cât de aproape am fost de teatru mereu, fără a-mi fi dorit să fiu nici actor, nici regizor. Mi-a dat târcoale textul dramatic, am avut şi un vis ciudat, în care am scris o piesă de teatru, replică cu replică. A fost cumplit, când m-am trezit. Nu m-am ales decât cu nişte resturi de vis, n-am mai putut aduna ceva coerent.

-Dar poezia, reprezintă pentru Dvs., ceva mai mult decât celelalte genuri şi specii literare pe care le-ați abordat? Mai mult decât publicistica, bunăoară?

- Eu respir poezie. Acesta e modul meu de a fi. Trăiesc, locuiesc poetic humea aceasta, cu ar spune Hölderlin. Din când în când, mai şi scriu poezie. Aş vrea să fiu perceput mai întâi ca poet şi pe urmă celelalte!

Publicistica e un exercițiu cotidian, care salvează nevoia de implicare, pe care poezia un o poate satisface.

*-Sunteți o personalitate culturală bine consolidată, nu numai prin activitatea de la "**Vatra**", dar prin tot ce ați scris. Considerați că se mai poate adăuga ceva personalității Dvs. sau ați epuizat întreaga gamă de mijloace de expresie pentru a vă defini?*

- Am mari restanțe. În primul rând, multe manuscrise pe care nu am mai avut timp să le revăd şi pe care le-am pus deoparte pentru vremi mai bune. Mai bune pentru mine şi nu în legătură cu nimic dinafară, ci totul dinlăuntrul meu.

În urmă cu mai bine de două decenii, am predat un volum de proză scurtă Editurii Albatros. Au venit evenimentele din decembrie 1989 şi s-a pierdut urma manuscrisului. Vreau să-l reiau, vreau să finalizez mai multe proze pe care le-am schițat de-a lungul anilor... Aş vrea să mai am timp să-mi termin măcar piesele de teatru pe care le am în ciornă.

Aştept un timp în care să-mi reiau nişte lecturi, încerc să țin pasul cu cărțile care apar, țin să nu las *Vatra veche* să se piardă...

Iar toate acestea, nu de dragul de a „îngrăşa” nu ştiu ce „personalitate”, ci pentru că aceasta este viaţa mea şi eu vreau să trăiesc în timpul vieţii mele, cum ar spune un mucalit, respectându-mi condiţia de om care s-a bucurat de şansa de a gusta din miezul cuvintelor.

-Care ar fi locul Dvs. în ***O istorie a literaturii române contemporane în interviuri,*** *deşi aceasta nu urmăreşte vreo ierarhizare valorică ori de altă factură? Consideraţi că vi se cuvine un loc, ori aveţi încredere în posteritate care va stabili locul fiecăruia?*

- Între ceilalţi, în ordine alfabetică. Restul e dezordine. O societate care a bulversat ierarhiile şi respectul pentru valoare nu putea să nu-şi pună amprenta şi pe viaţa literară. Citiţi istoriile care s-au scris în ultima vreme, aproape nişte comédí ale literaturii.

Valorile se cern, se aşează în timp, dacă va mai avea cineva puterea să facă vreodată ordine în istoria literaturii române. Măcar a celei contemporane, pentru că reconsiderările unor alte perioade sunt dezarmante prin dispreţul manifestat faţă de autorii canonici, trataţi din vârful limbii/ pixului, cu autoritarism stalinist, cu dispreţ suveran de inşi care un au dovedit că ar reprezenta pentru cultura română mai mult decât categoria papiţoi, fanfaroni…

Mie nu mi se cuvine nimic, pentru că nu există cineva care să împartă “indulgenţe” literare. Trăim în plin dadaism moral, cu găşti literare sordide, cu “băieţi deştepţi”, care fac comerţ literar ilicit, fără plata impozitului pe onoare.

Doamna Cezarina, noi suntem nişte visători. Praf şi pulbere se va alege din noi când vom fi oale şi ulcele!

Cine credeţi că ne va mai purta nouă de grijă?!

-Cultura v-a dat soliditate, profunzime în idei şi în exprimare şi o anumită înţelepciune. Credeţi că aţi folosit-o în sensul cel mai înalt? Cu alte cuvinte, câte pietre credeţi că aţi depus la edificiul culturii româneşti?

- Eu am lucrat cu nisip şi am încercat să adaug cât mai mult ciment. Or mai fi rămas şi pietricele în nisipul acela. Ori "Pietre pentru templul meu".

Distinsă doamnă, fireşte, mă gândesc şi la posteritate, dar mi-ar fi de-ajuns ca măcar în timpul vieții mele să mă ştiu că zidesc, că pot clădi ceva în sufletele oamenilor.

Tot ceea ce am făcut m-am străduit să fac cu responsabilitate. Nu mi-am bătut joc nici de munca mea, nici de timpul celor care şi-au rupt din zi şi din noapte să mă asculte, să mă citească, să fie alături de mine ca să ne mântuim, mărturisindu-ne.

-Nichita Stănescu spunea: "Aş minți dacă aş spune că nu regret nimic, dar iarăşi aş minți dacă aş spune că regret ceva." Sunteți mulțumit cu ceea ce ați făcut/ scris până acum? Regretați că nu ați scris ceva?

-Regretele un folosesc la nimic. Eu încerc să nu las loc de regrete şi să dau ce e mai bun din mine. Sigur, niciodată nu o să fiu mulțumit cu cât şi ce am scris.. Mai era loc pentru mai mult, pentru mai bine, dar un regret ce n-am scris, nu vreau să am regrete pentru ce am scris!

-De fapt, cine sunteți Dvs. Nicolae Băciuț, dincolo de omul de cultură?

-Un om între oameni. Cu calități şi defecte, cu împliniri şi neîmpliniri, cu tabieturi neconforme cu legile simandicoşilor. Îmi place să trăiesc simplu, să fiu privit cu sinceritate, să am parte de o viață liniştită, între toate neliniştile veacului, să-mi pot vedea de scris/citit, să nu-mi pierd prietenii, să nu aduc prejudicii sau jigniri, cu bună ştiință, cuiva…

Un om care speră să ajungă… bunic!

Târgu-Mureş, 3 iulie 2010

CEZARINA ADAMESCU

Chestionar privind atitudinea față de cenzura literară

1.Cum concepeți cenzura în domeniul literaturii?

-În literatură, ca şi în viață, cenzura este o lipsire de libertate, e o închisoare a minții şi credinței. O siluire a gândirii. Pentru că cenzura e o vamă, ea distorsionează, mistifică mesajul emițătorului, îl suspicionează. Mai ales că cenzura ideologică, pentru că despre ea vorbim, avea criterii ridicole, în raport cu respectarea demnității umane, a libertății, a convingerilor religioase. Oricum, ea opera haotic, nu exista decât un imperativ vag, care trebuia să protejeze, să apere ce? Orânduirea comunistă? Imagina unor conducători? Morala de partid? Şi, până la urmă, cine erau cenzorii, de la cine primeau ordine, cine-i verifica?

Am trecut prin experiența cenzurii, şi ca redactor de revistă şi ca autor de carte. Au fost “suprimate” cuvinte, pasaje, nume... fotografii. Cele mai multe inocente, fără vreun potențial ofensiv, subversiv. Subiectivitatea cenzorului, prudența lui, frica, supuşenia creau un filtru mai mult decât discutabil. Fiindcă de la nişte principii generale de “îndrumare şi control”, cum se numea în ultimii ani cenzura operată de Consiliul Culturii şi Educației Socialiste asupra tipăriturilor, la termenii punctuali de aplicare a cenzurii era o calea-atât de lungă şi foarte mult arbitrar.

Au fost situații în care cenzorii care îşi desfăşurau activitatea în acelaşi birou şi care nu se consultau întotdeauna între ei comiteau “erori” – ceea ce nu trecea la unul dintre ei putea să treacă la celălalt, dacă un text ajungea într-o altă

publicație, fiecare având revistele pe care le “citeau”. Ce nu trecea de Virgil Poiană trecea de Ecaterina Țarălungă sau Şerban Velescu, care nu erau nişte troglodiți, cum s-ar fi putut părea din exterior. Dar aveau o slujbă şi țineau la ea.

S-a întâmplat un lucru interesant, de manipulare prin simpla existență a cenzurii. Intervenea autocenzura, autorii evitau cu bună ştiință acele zone care n-ar fi avut nicio şansă să capete paşaport. Ori deveneau mai subtili atunci când făceau aluzii...

Se mai putea “negocia” cu cenzorii, se puteau face nuanțări, “compromisuri”. De multe ori se intra cu barda în texte, iar rezultatul cenzurii compromitea idei, puncte de vedere, pentru că nu puteai însoți textul cu mențiunea “Acest articol a fost cenzurat”. De multe ori mesajul devenea de neînțeles, inept.

La *Vatra*, doi dintre autorii care beneficiau de cenzură la sânge erau N. Steinhardt şi Radu G. Țeposu, care mi-au scris că preferă să nu mai fie publicați decât să fie hăcuiți.

Presiunea isterică a cenzurii a menținut opiniile sub control. Nici dizidența nu a fost însă o reacție pe măsura cenzurii. Eram mioritici, nu? Ne-am împăcat cu soarta?!

2. Ierahizați următoarele aspecte ale cenzurii din regimul comunist, în ordinea în care considerați că au fost resimțite mai intens:

a. Lipsa libertății de exprimare

b. Manipularea gândirii

c. Restricționarea accesului la valorile culturale naționale şi universale

d. Impunerea unei ideologii devalorizante

e. Cultivarea unei mentalități colective

-Nu cred că sunt operaționale ierarhiile în acest teritoriu al consecințelor cenzurii. Era un cumul al acestor factori, care puteau să-şi schimbe locurile ca la maraton, când ajungând în

față, când rămânând în urmă. Iar impactul a fost şi el diferențiat. Perceput individualizat, în funcție de personalitatea fiecăruia. Per ansamblu, ca să recurg la chiar parametri chestionarului, lipsa de libertate în exprimare a făcut posibilă manipularea, a restricționat accesul la valorile culturale naționale şi universale, a reuşit să impună o ideolologie devalorizantă şi să cultive o mentalitate colectivă. Rezultatul, omul nou, pe care cei care operau asupra conştiinței îl vedeau parte a ceea ce Ana Blandiana, credea că suntem: „un popor vegetal”.

Lipsa mea de „vigilență”, în cazul Blandiana, putea să aibă urmări asupra destinului meu. Am propus, în „inocența” mea, pentru revista *Vatra*, un interviu şi un grupaj de poeme, într-o perioadă în care Ana Blandiana era interzisă. Cum nu m-a „informat” nimeni în acest sens, am propus pagina Ana Blandiana şi sabia lui Damocles era deasupra capului meu. Un moment de presiunea externă şi demonstrația că nu e cenzură în România a însemnat un „bun de difuzare” pentru o antologie Ana Blandiana în BPT, ori dacă era liber într-o parte, s-a dat liber şi la *Vatra* Anei Blandiana!

3. Care considerați că au fost efectele cenzurii în literatura din perioada regimului comunist?

a.Devalorizarea calității literaturii

b.Platforma orizontului cultural

c. Scăderea interesului pentru lectură

d.Stimularea unei literaturi codate

e.Nu au fost schimbări majore

-Întrebările chestionarului, şi în acest caz, conțin, parțial, răspunsuri. Nuanțe. Pentru că literatura s-a devalorizat în măsura în care „valoarea” ei miza pe latura subversivă mai mult decât pe cea estetică. S-a devalorizat în condițiile în care ea a mizat pe şopârle, pe disputa cu regimul. Restricționându-se, o astfel de literatură s-a devalorizat. Dar cât real trebuie să digere ficțiunea, câtă istorie, câtă politică. Cum ar fi arătat

literatura „obsedantului deceniu" dacă ea ar fi fost sincronă cu realitatea pe care o ilustra. Era nevoie, oricum, de detaşare. De înțelegere a unui fenomen pentru a-l cuprinde în pagină de carte.

Orizontul cultural, paradoxal, n-a scăzut, ba, dimpotrivă. Erau şi atunci două Românii. Una a celor angajați ideologic, dar care se cununau religios pe ascuns, care citeau ori cel puțin ajungeau primii la cărțile în vogă, şi cealaltă Românie, a celor care se luptau pentru accesul la cultură. Bibliotecile, cel puțin după 70 încoace, aveau suficientă carte pentru a potoli setea de lectură. *Europa liberă, Vocea Americii* erau vectori mediatici de largă audiență, inclusiv culturală. Exista acces la informația culturală, chiar dacă distorsionat, marea literatură universală ajunsese în librării, interbelicii, cu excepții puține – scriitorii religioşi etc. – erau şi ei la vedere... Numai cine n-a vrut nu a avut ce citi. Sigur, cultura nu înseamnă doar literatură, dar sălile de teatru, de concerte aveau public, pe lângă cel adus cu japca.

Interesul pentru cultură era ridicat, tocmai pentru că era interzis. Tentațiile fructului oprit, nu?

Libertății de exprimare i-a fost opusă metafora ermetizantă, codată, ceea ce a fost, paradoxal, surprinzător, în avantajul literaturii. I-a făcut pe unii mai rafinați, mai esteți. Deşi, Doamne, ce transparente erau codările, numai orbii nu le puteau vedea şi înțelege.

Iar dosarele cu documente de partid, de propagandă, erau tratate cu lehamite chiar şi de cei care ar fi trebuit să le promoveze. Formalismul era la putere. Redacția revistei *Vatra*, împreună cu corespondeții *Agerpres*, *Scânteia tineretului* şi *Radio*, formam ditai organizația de partid, vreo zece inşi. Lecțiile de învățământ ideologic se desfăşurau ritualic – „responsabilul" cu acest sector, Anton Cosma, citea cu voce tare texte din *Scânteia* şi noi, membrii, Cornel Moraru, Mihai Sin, Ion Calion, Al. Cistelecan etc., fiindcă toți membrii

redacției erau, obligatoriu, membri de partid, ne vedeam fiecare de-ale noastre, cu lecturile.... particulare.

Bancurile cu activişti de partid, milițieni, cu coana Leanța, cu Urechiatul din tablou se spuneau în mod curent în redacție. Deşi nu aveam nicio îndoială că eram ascultați.

Se poate reproşa că nu a existat opoziție, că nu am luat poziție, că nu am avut disidenți?! Acum e simplu să privim (auto)reproşând, acuzându-ne de frică, laşitate... Dar atunci?

Dar, revenind, la literatura codată, oricât de abilă era codarea, accentul rămânea pe primul termen al sintagmei, literatura. Era literatură sau nu!?

3. Ce alegeați să citiți?
a.Romane polițiste
b.Proză psihologică
c. Proză naturalistă
d.Poezie
e. Alte specii literare

-Citeam şi reciteam cu nesaț. Poezie, proză, teatru, istorie şi critică literară, eseu, filosofie, sociologie... Am două episoade antologice: în liceu, mi-am propus să citesc toate cărțile din Biblioteca oraşului, Bistrița, şi am început să împrumut cărți „cu metrul”. M-a potolit Virgil Rațiu. Am trecut la lectura selectivă.

Ajuns la *Vatra*, era să scriu „lăsat la vatră”, după terminarea facultății, mi-am impus o perioadă lungă de lecturi intensive: O carte de poezie pe zi, iar pe lângă, în funcție de ce timp mai rămânea. Sunt lecturi în bună măsură consemnate, cu adnotări, comentarii, într-un jurnal de cititor.

Citeam literatură bună, aveam de unde şi aveam cine să mă îndrume – în facultate, dascălii mei, Ion Vlad, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu... La care se adaugă „profesorii de *Echinox*”, Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic... la *Vatra*, Mihai Sin întreținea direcția lecturilor... Nu de cărți de valoare, fiindcă acesta era criteriul, duceam lipsă ci, ca şi acum, de

timp. Spuneam cândva că şi Iadul ar fi suportabil, dacă ar avea Bibliotecă...

Dincolo de literatura română contemporană – atunci chiar se citeau scriitorii între ei – întoarcerea la clasici era un exercițiu necesar, iar deschiderea spre toate orizonturile literaturii universale a fost suficientă pentru nevoile mele. Aş fi ipocrit să spun că mi-a lipsit o anume carte.

4.Ce reacții v-a provocat faptul că multe nume au fost interzise în perioada postbelică?

a.Nemulțumire
b.Revoltă
c. Indiferență
d.Mulțumire
e. Alte reacții

-Sigur, nu puteai fi decât revoltat în fața oricărei interdicții. Dar marii scriitori români au fost accesibili, iar cei interzişi – primul pe care mi-l amintesc, pentru că l-am regăsit printre colaboratorii *Vetrei* a fost Ben Corlaciu. Au fost mulți scriitori interzişi, orice scriitor plecat în străinătate, legal dar mai ales ilegal, era interzis. Nu se mai putea scrie despre el, nu mai putea fi invocat în presă, ca şi cum n-ar mai fi existat. Cărțile erau retrase din bibliotecile publice, dar în bibliotecile noastre ei au rămas şi erau în circulație, de la unul la altul. Atunci era dureroasă orice extirpare din corpul comun al literaturii, indiferent de valoarea scriitorilor. Azi, dacă e să evaluăm reuşitele din exil ale scriitorilor români, regretele că nu i-am citit atunci se mai potolesc.

Dintre scriitorii rămaşi în țară, condiția de „interzis" nu a fost resimțită decât în parte. Cărțile interzişilor erau în biblioteci private. Interzicerea unor autori, a unor cărți, topirea unor volume după ce au fost tipărite, refuzul de a fi tipărite au creat o atmosferă de teroare, dar țineau de arsenalul dictaturii astfel de măsuri. Retipăririle de după 1990, tipărirea unor cărți topite nu au produs revelații, nu am fost privați de cărți

fundamentale. Cu o singură excepție, din punctul meu de vedere: „Jurnalul fericirii”, al lui N. Steinhardt.

Revoltele noastre pentru toate interdicțiile erau chestiuni private, nu ajungeau în spații publice, cu puține şi nesemnificative excepții. Ne revoltam noi între noi, iar unii ne înecam revolta în vodcă. Rusească!

5.Care au fost autorii pe care ați fi dorit să îi citiți atunci, dar nu ați avut posibilitatea din cauza cenzurii?

a.Ion D. Sârbu
b. Marin Preda
c. Elena Farago
d. Mircea Eliade
e. Constantin Noica
f. Vasile Voiculescu
g.Alți autori

- Ce am dorit să citesc, trăind între oameni cu biblioteci bine dotate, am citit – şi Marin Preda, aşa cenzurat cum a fost, şi Eliade şi Noica şi Voiculescu... Nu i-am citit pe Nichifor Crainic, pe Radu Gyr... Dar am prins multe dintre cărțile Sfinților Părinți, la care ajungeam însă datorită sistemului de pile, cunoştințe şi relații... Dar şi unor prieteni din lumea bisericii.

Ştiți ce e straniu? Înainte de decembrie 1989, mulți nu ajungeam la diferite titluri decât cu greu, dar ajungeam şi aveam şi timp de citit. Azi stau în librării mari cărți, mari autori şi nu se înghesuie lumea la cumpărat. Cu atât mai puțin la citit. Multe nu aveam în perioada comunistă, dar aveam ceva de preț: timp şi tinerețe.

6.Cum reuşeați să vă procurați cărțile interzise de regimul comunist?

a.Cu ajutorul cunoştințelor din librării
b.Cu ajutorul studenților din diferite centre universitare

c. Folosindu-vă de statutul de membru de partid

d. Ale mijloace, Specificați care ……

Mai aveam şi noi, scriitorii, loc pe lângă benzinari, măcelari, coafeze etc., relații pe la librării. Ba chiar eram „discriminați” pozitiv de către unii. Eu nu mă bazam exclusiv pe o singură sursă, pentru că pentru unele titluri bătăliile erau foarte mari, iar noi, în fața altora, care aveau cu ce recompensa librarii, cădeam victime. Diferența dintre noi, cei care ne doream cărțile pentru lectură, era că unii le achiziționau ca pe obiecte de decor, umpleau goluri din bibliotecă, nimic mai mult.

Nu mă pot plânge, am reuşit să-mi achiziționez aproape tot ce mi-am dorit din producția editorială a acelor ani. Din când în când, pentru că mai reconsider necesitățile de (re)lectură, mai renunț la cărți şi le donez unor biblioteci, din țară şi străinătate.

7.Ce vă stimula să căutați mai cu interes unele cărți sau informații din lumea literaturii, cenzurate de regimul comunist?

a.Prietenii

b.Popularitatea scriitorului

c. Informații de la Europa Liberă

d.Informații despre măsurile represive la adresa unor scriitori

e. Nu mă interesa domeniul

- Trăind într-un mediu cultural, discuțiile pe marginea unor cărți interzise erau frecvente, fiind noi înşine destul de des obiect al cenzurii. Repet, nu valoarea literaturii o luam în calcul în primul rând în revolta noastră mută, ci gestul în sine. Nu tot ceea ce era cenzurat avea şi valoare literară deosebită, dar punerea botniței era o măsură medievală inacceptabilă.

Ascultam, cei mai mulți dintre noi, *Europa liberă*, eram la curent cu tot ceea ce se întâmpla în lumea literară, la vedere şi

în culise. Nimic nu putea fi ascuns. Orice măsură a cenzurii devenea mesaj de imagine, agent publicitar.

Era însă de apreciat curajul unora de a nu se cenzura în scrisul lor, de a spune ceea ce gândesc, în limitele literaturii, care nu trebuia să ajungă propagandă, pentru asta existau destule alte mijloace.

Era imposibil să ataci frontal regimul în scrisul beletristic, ar fi fost şi rudimentar, în nefirescul literaturii o astfel de atitudine.

În mod firesc, involuntar, regimul reuşea un efect total opus, prin încătuşările de conştiință. Chair dacă nu manifestă, a existat o solidaritate de breaslă. În multe dintre autografele primite, e şi sintagma „în semn de solidaritate”...

Nimeni n-a înghițit cenzura, cred că nici măcar slugoii, voluntarii regimului (şi au fost destui!) nu acceptau să fie cenzurați. Dar şi laudele, elogiile lor erau „cenzurate” şi completate în superlative. Pentru că nici ei nu mai prezentau garanții, regimul ajunsese să nu mai creadă în nimeni, toată lumea suspecta pe toată lumea. Nici că se putea o regie mai perfidă a terorii.

8. Considerați că ar trebui studiați azi scriitorii înregimentați de ideologia comunistă?

a.Da, deoarece ....

b.Nu, deoarece ....

-Trebuie studiată literatura de calitate. Iar evaluarea literaturii trebuie făcută în integralitatea ei, judecățile de valoare trebuie să vizeze opera, nu autorul. Am un exemplu pe care îl reiterez, pentru că el vizează o conştiință departe de orice fel de suspiciune de morală: N. Steinhardt a recunoscut, a afirmat valoare unor romane de Eugen Barbu, *Groapa, Princepele, Săptămâna nebunilor*, chiar dacă omul Eugen Barbu era de repudiat, tocmai pentru înregimentarea sa ideologică.

Nu accept judecata prin omisiune. E ipocrită, imorală. Şi binele şi răul trebuie judecate cu aceeaşi măsură.

Va veni o vreme când scriitorii vor fi judecați pentru ceea ce au scris, aceasta este moştenirea lor! Ca oameni, au fost şi ei oameni! Sunt atâtea exemple în literatura universală care contrariază. Opere mari, scrise de oameni cu vicii de caracter.

Dar ce înseamnă „înregimentare”? Cine stabileşte gradul de „înregimentare”? Cine a fost înregimentat? Autorul? Opera?

Regimurile trec, operele rămân!

9.Care este rolul cenzurii în literatură azi?

a.Limitează dreptul la expresie

b. Permite promovarea doar a unei literaturi de calitate

c. Nu este pertinentă, deoarece nu promovează mereu valorile estetice şi etic-morale

d. Nu mai există azi cenzură

e. Altă parere. Menționați care ……………………

- Cred că glumiți! Cine să cenzureze azi?! Grave sunt azi lipsa de măsură, de cenzură individuală, dacă vreți. Găsiți-mi un singur autor cenzurat! Un autor poate fi refuzat de o editură, dar se găseşte alta care să tipărească orice carte. Cenzură, azi, când se publică aproape orice? Când pornografia face vânzări, când prostituția intelectuală face carieră?

Există mercenari, moguli, în presă, care fac tot felul de jocuri, dar în literatură se zburdă în voie, iar această libertate prost înțeleasă produce, inevitabil, şi impostori şi subliteratură.

Dar acestea n-au nimic în comun nici cu guvernările, nici cu vreo cenzură!

Literatura adevărată are un regim separat. E protejată de drepturi nescrise.

11. Cine cenzurează astăzi în literatură?

a. Editorii

b. Criticii literari

c. Profesorii

d. Cititorii

e. Nimeni

- Sigurii cenzori care mai funcționează azi pot fi autorii înşişi în raport cu propriul lor scris. "Cenzura" cititorilor e relativă, când cele mai multe cărți se tipăresc în tiraje confidențiale şi se dăruiesc la prieteni. Cenzura editorilor? Ei au tot interesul să tipărească, fiindcă din asta trăiesc! Criticii literari? O carte tipărită nu mai poate fi cenzurată, cel mult ignorată. Nici măcar cenzura economică nu funcționează. Fiecare autor va găsi bani ca să-şi tipărească o carte.

Toate obstacolele sunt de trecut. Rămâne un prim hop – tirajul, difuzarea. Celălalt hop îl decid cititorii, ei aplică o relativă cenzură – te cumpără sau nu tecumpără, te citesc sau nu te citesc. Iar dacă te citesc, cum te citesc?

10. Pe ce criterii se relizează cenzura?

a. Economice

b.Politice

c. Ideologice

d. Axiologice (teoria valorilor)

e. Altele

- Cenzura în economia de piață, în capitalism, instituțional, a murit.

În diverse forme în care ea agonizează nu mai impresionează pe nimeni.

Respectarea valorilor moral-creştine dechide toate orizonturile. Nu te tipăreşte nimeni? Îți faci un site şi-ți postezi acolo scriiturile. Şi din întâmplare şi tot te va descoperi cineva.

13. Care vă este părerea referitor la faptul că, în anul 2005, revista *Viața Românească* a fost blamată, iar redactorul de număr, Stoiciu Liviu Ioan a fost destituit de conducerea Uniunii Scriitorilor Români, deoarece a

publicat câteva pagini din *Jurnalul 2005* al lui Paul Goma, scriitor-desident exilat, jurnal acuzat de „conținut antisemit”?

-E incalificabil (ori descalificant) ceea ce i s-a întâmplat lui Liviu Ioan Stoiciu. Iar Goma poate fi acuzat de multe rele, nu de antisemitism. Dacă era atât de grav, de ce nu au sesizat organele competente? Există legislație care sancționează propaganda, mesajul antisemit?

Liviu Ioan Stoiciu e un scriitor incomod, greu de aliniat, de înregimentat, de slugărnicit unor interese de grup, de gaşcă literară.

A fost pedepsit, de fapt, cred eu, Paul Goma, pentru opiniile lui nu tocmai măgulitoare la adresa multor scriitori români, inclusiv a celor care gravitează în jurul *Vieții româneşti*.

Responsabilitatea, într-un regim firesc al editării, în practica curentă, „împinge” responsabilitatea juridică înspre autor, a cărui responsabilitate rămâne cea morală, de opțiune.

Dacă era vorba de o vinovăție, contravenție sau cercetare penală, atunci ar fi trebuit să-şi spună cuvântul justiția. Sună „ca dracu’”, vorba unui politician, substituirea unei astfel de competențe.

Dacă instanța ar fi dat câştig de cauză „reclamantei”, s-ar fi putut dispune măsuri, până atunci autorul, inclusiv redactorul trebuiau protejați de prezumția de nevinovăție.

Altfel, responsabilitatea şi pedeapsa se aplică în solidar autorului textului, redactorului responsabil de număr, secretarului de redacției, redactorului-şef...

Altfel, l-am pedepsit pe acarul Păun!

CRISTINA SAVA

6 mai 2010

Ancheta CONTA / numărul 2 / 2010

Istoriile literare apărute în ultimii ani au fost şi sunt imperfecte, nedrepte în evaluarea multor scriitori români, mai ales a celor contemporani. Nici una dintre istoriile literare (şi numim aici pe cîțiva dintre titulari: Nicolae Manolescu, Alex Ştefănescu, Ion Rotaru, Al. Cistelecan, Ioan Holban, Marian Popa etc.) nu a reuşit să mulțumească pe toată lumea. Critica literară românească există, se manifestă, e activă, dar nu reuşeşte, din cauza incoerenței circulației cărților, din cauza insularizării culturale a țării, să aibă o privire evaluatoare asupra fenomenului literar actual. De aceea, vă rugăm să vă exprimați asupra modului în care sunteți prezenți/ prezentați în istoriile literare recente, cum ați fi vrut să vă fie prezentată opera, cum vă definiți locul operei dvs. în contextul literaturii române. Ce ați fi vrut să se spună despre opera dvs. într-o istorie literară care să fie considerată de toată lumea drept infailibilă?

*

Pe cine interesează istoriile literare, dicționarele, cui folosesc, cui i se adresează? Cine face istorii literare, cine e autorizat, îndreptățit să elaboreze astfel de lucrări? V-ați pus aceste întrebări? Şi-au pus autorii de istorii literare măcar aceste întrebări?

Ne-am tot căinat că nu avem istorii literare, dicționare, iar când le avem, constatăm că ele nu sunt utile pe măsura aşteptărilor, pentru că mai ales mistifică, cu bună ştiință sau din carențe de editare, documentare...

Nu există istorii literare infailibile. Obiective... Fiindcă sunt scrise de oameni, nu de roboți.

Ca să ajungi într-o istorie literară trebuie să fi citit. Faceți un calcul – câte cărți ar trebui măcar răsfoite, dacă nu citite, de un istoric literar? Chiar dacă, în timp, aceştia au făcut

şi cronică literară şi au mai parcurs dintre titluri măcar o parte. Dar una e un text de cronică despre o carte şi alta un text despre o... operă literară, în ansamblul ei. Cărțile nu sunt egale între ele. Dacă un critic/istoric a scris entuziast sau dezamăgit despre o carte, are el dreptul moral să tragă o concluzie pentru o operă? Dar dacă după o capodoperă vine un eşec, ori după un eşec o capodoperă?!

Dar, să admitem că, într-un secol de literatură, au apărut doar zece mii de cărți, deşi, în realitate, numărul lor e mult mai mare. Doar Uniunea Scriitorilor are cam 3500 membri. Dacă numai o treime dintre aceştia ar tipări pe an câte o carte, numai în zece ani ar apărea câteva mii de titluri. Ce supraom, fie şi istoric literar, ar putea parcurge un aşa teritoriu editorial?

Dar să admitem că un critic ar putea citi o carte pe zi, la modul ideal. Câte ar putea citi într-un an? De cât timp ar avea nevoie ca să scrie despre cărțile citite?

Apoi, în cât timp ar putea fi redactată o istorie a literaturii, redusă numai la perioada contemporană? În cinci ani? Păi în cinci ani, fatalmente, istoria ar fi depăşită, ar trebui actualizată...

Dar să luăm în calcul un alt parametru: sursa de informare. De unde se informează un critic literar? Teoretic, la Biblioteca Națională ar trebui să se găsească toate titlurile apărute, dacă editurile respectă Legea depozitului legal şi trimit tot ce publică. Repetatele somații trimise la edituri de către Biblioteca Națională sunt grăitoare pentru spațiile albe existente în inventarele acestei instituții, fie şi numai comparând cifrele ISBN-urilor atribuite cu numărul de titluri ajunse la Biblioteca Națională.

Apoi, consultați fişele de bibliotecă ale celor care au scris istorii literare şi veți trage concluzii uluitoare.

Şi-atunci, care au fost sursele de informare ale istoricilor literari? Cronicile altora din reviste?

Să ne mai mire că din istorii lipsesc nume importante? Ori că unele au fost tratate din vârful limbii?

Să mai vorbim şi de interese, grupuri, ideologii literare? Căci istoricii literari nu sunt nişte sfinți şi nici nu vor ajunge sfinte moaşte, sunt şi ei oameni, cu ambiții, aspirații, chiar de preşedinte de republică! Au şi ei simpatii şi antipatii, nu sunt nişte roboți, nici nişte maşini de citit şi judecat, în care la un capăt să introduci cărți, iar la celălalt să iasă cronici de carte!? Ori istorii literare!

Nu erorile de judecată sunt cele mai grave, cât erorile din omisiuni (voluntare/involuntare). Moralitatea criticului şi istoricului literar nu e facultativă!

Istoriile literare nu trebuie să mulțumească pe cineva, ele trebuie măcar să dezamăgească pe cât mai puțini. Istoricii literari nu sunt instanțe supreme, nu sunt Dumnezei. Nici nu dețin singuri dreptul şi capacitatea de a judeca opere literare. Înainte de a fi critici/istorici literari au avut/au gusturi literare. Subiectivități!

Eu nu sunt nici mulțumit, nici dezamăgit despre ce s-a scris despre mine, nici n-am manifestat un interes anume pentru astfel de lucrări. Istoriile literare sunt ca şi imperiile, cresc şi descresc, apar şi dispar, dacă ele nu sunt clădite pe respectul valorii. Pe adevăr!

Dacă două instanțe critice judecă la poli diferiți o operă, nu oricare, să luăm cazul lui Nichita Stănescu, cine e de vină, opera ori instanțele, cine are dreptate, cine rămâne în istorie, judecățile critice, opera?

Până şi Călinescu a comis erori de judecată.

Credeți că un scriitor va scrie mai mult, mai puțin, mai rău, mai bine, în funcție de cum se regăseşte opera lui într-o istorie literară sau alta?

Un cârcotaş ar reduce lucrurile, anecdotic, la „Câinii latră, caravana trece”!

Mai rămâne loc, când/cât mai e timp, şi pentru revizuiri.

„Sentințele”, nici în literatură, nu sunt definitive. Dacă nu prin operele scrise, măcar prin cele care vor veni, la cei care vor mai veni, se va putea face recurs (în anulare), se va putea solicitarejudecarea!

Poate se înființează un „CEDO” şi pentru istoria literaturii!

NICOLAE BĂCIUȚ

9 mai 2010

Ancheta REVISTEI ROMÂNE

Ce înseamnă A FI ROMÂN... PRETUTINDENI

1.Într-un interviu provocat de Carmen Veronica Steiciuc şi găzduit de revista **Dacia literară**, cunoscutul dramaturg Matei Vişniec, răspunzând unei întrebări a interlocutoarei, enumeră o serie de **avantaje** şi **dezavantaje** ale vieţuirii sale în Franţa. **Mutatis mutandis,** care sunt avantajele şi dezavantajele vieţuirii Dv. în ţara în care vă aflaţi ?
2.Ce v-a determinat să vă stabiliţi în această ţară? Veţi rămîne definitiv ? Vă veţi întoarce temporar, eventual în vacanţă, spre a revedea locurile natale, rudele şi prietenii? Există, cu adevărat, o nostalgie a acestor locuri, un **dor**, sau acestea au devenit clişee ale mass-media, folosite spre a induce anumite răspunsuri ?
3.Cum sunt percepuţi românii în ţara şi în comunitatea unde trăiţi ? Dar Dv. personal ? Vă simţiţi izolat(ă) de comunitate sau, dimpotrivă, (oarecum) integrat(ă)? Prin ce anume i-aţi „cucerit" (dacă e cazul) ? Prin ce v-au „cucerit" sau dacă vă ţin la (oarecare) distanţă cei în mijlocul cărora convieţuiţi ?
4.Mai ţineţi legătura cu Ţara, vă informaţi despre ceea ce se întîmplă acasă? Care e (presupunînd că există) imaginea României în mediul în care trăiţi?
5.CE INSEAMNĂ A FI ROMÂN... IN AREALUL ROMÂNESC ? (Basarabia, Nordul Bucovinei, Ţinutul Herţa, Banatul Sârbesc) CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN...ÎN ROMÂNIA (judeţele Harghita, Covasna, Mureş ş.a.)

*

Ancheta *Revistei române* nu face decât să ne semnaleze o stare de criză a condiţiei de român. În spaţiul românesc şi aiurea în lume, pentru că nu ştiu să fie multe naţiuni atât de împrăştiate prin lume ca românii.

Eu însumi, puteam fi transfug, după ce în 1989 eram la răscrucea unei decizii, ajungând în pragul disperării terorii ideologice. Am amânat plecarea sub presiunea familiei.

Puteam să fiu american, pentru că în 1990, după o experiență ca bursier al Magazin Publishers of America, mi s-a făcut o ofertă nu doar refuzată ci şi contrariantă pentru ofertanți, de a lucra la o companie de presă: „Sunteți singurul român care ar fi putut refuza aşa ofertă!”, - mi s-a spus!

Oricum, nu puteam să fiu ceea ce sunt nu doar în perimetrul limbii române, ci şi în geografia de pământ a limbii române.

Aşadar, eu am ales toate avantajele şi toate dezavantajele, într-un loc şi o perioadă în care limba română s-a simțit din ce în ce mai inconfortabil la ea acasă. Şi nu e vorba doar de agresiunea inculturii, ci şi de cea a unei dispute istorice, cu numeroase însângerări, la propriu şi la figurat.

Eu nu recurg la nicio sursă, nu exploatez informații de presă, nu fac jocuri de partid (nefiind membru!), ci recurg la o experiență trăită, ca profesor într-un sat românesc, în care, până la mine, limba română se preda în ...limba maghiară. Şi asta înainte de decembrie 1989.

Şi vorbesc şi despre condiția limbii române, pentru că ea înseamnă, implicit, condiția de a fi român. Cine-şi pierde limba îşi pierde şi identitatea şi condiția de român. Şi şi-au pierdut această condiție la ei acasă românii. Fac o paranteză. Eram reporter de televiziune şi doream să fac un reportaj cu un cantor de biserică monument istoric dintr-un sat mureşean, Nicoleşti, iar biserica avea hramul „Sf. Nicolae”.. Eram însoțit de protopopul Târgu-Mureşului, pr. Gh. Şincan. L-am întrebat pe cantor cum îl cheamă şi s-a uitat nedumerit la mine „Nem tudom romanul!” („Nu ştiu româneşte!”). Am schimbat registrul lingvistic cu „Hogy hiveak?”(„Cum te cheamă?”) „A, zice interlocutorul nostru, Dascăl Alexandru!”. Dascăl Alexandu nu mai ştia româneşte după ce această zonă a trecut

prin dualismul austro-ungar (1867 – 1918), prin cumplita perioadă horthystă (1940 – 1944) şi nu mai puțin confortabila Regiune Mureş Autonomă Maghiară, care le-a luat rămânilor de aici maximul posibil: limbă, identitate, tradiții. Oare întâmplător, românii numesc Valea Nirajului din județul Mureş „Valea plângerii”? Au mai rămas aici doar crucile din cimitir, cu nume româneşti.

La fel de dramatic am văzut că se întâmplă lucrurile şi în cimitire din Bucovina de Nord. La Cernăuți, în pelerinaj la mormântul lui Aron Pumnul, ghidul nostru, Dimitrie Covalciuc, ne-a spus că dispar până şi crucile cu nume româneşti, iar peste morții noştri, români, sunt aşezați, „pe veci” (?), alții, cu alte identități, de altă etnie...

Dar, să revin. M-am mulțumit cu condiția de român, am refuzat avantajele şi dezavantajele de a fi american şi m-am mulțumit cu avantajele şi dezavantajele de a fi român. Eu, însă, nu voi vedea niciodată decât avantajele, şansa de a mă fi născut în limba română şi de a-i fi acesteia slujitor, de a fi ce-au fost ai mei, dintotdeauna, români, chiar dacă în Chintelnicul meu, în perioada 1141 – 1161, aici au fost colonizați locuitori din Flandra, Lotingen şi Luxemburg.

Au devenit şi ei, până la urmă, români, aşa cum îşi schimbă în timp, încet încet, condiția, cei care ajung să trăiască aiurea în lume, părăsindu-şi locul natal, indiferent de cauze.

E un avantaj pentru mine că pot spune tot ceea ce simt în limba română, că nu văd nicio graniță care să o limiteze întru a fi, că nu e nicio vamă care să poată să-i ia cei al ei, că nu o vor putea îngenunchia cei care o borborosesc, neajungând să-i simtă profunzimile, energiile.

E un avantaj pentru mine că pot să mă lupt ca să-mi apăr limba, nu doar de cei incapabili să o vorbească curat, corect, dar o apăr şi de cei care ar vrea-o limbă străină în propria-i țară.

Mi-ar fi uşor, ar fi simplu să dau bir cu fugiţii, să abandonez lupta. Deşi nu de luptă poate fi vorba atunci când te baţi să amplasezi într-un spaţiu public din Târgu-Mureş bustul lui Grigore Vieru, pe care te-ai luptat să-l obţii fără plată pentru oraşul tău... Nu de luptă e vorba atunci când într-un post public se ajunge nu prin cântărirea competenţei, ci prin apartenenţa etnică.

Iar a face compromisuri care atentează la demnitatea condiţiei de român şi a limbii române nu se cheamă tolerenţă, ci prostie.

Şi nici patetism şi nici lamentaţie nu se cheamă când spui că nu-i uşoară crucea pentru românii din Harghita, Covasna mai ales, dar nici pentru cei din Mureş.

Am fost ani buni pe frontul limbii române, ca jurnalist TVR, în judeţele Harghita şi Covasna. Vorbesc în cunoştinţă de cauză.

Iar toate trăirile noastre, „avantajele şi deavantajele" de a vorbi româneşte, de a trăi în cultul românismului, au făcut ca la Chişinău, pe Bulevardul Moscova, noi, cei din Mureş, să înfiinţăm Biblioteca „Târgu-Mureş", să facem donaţii de carte, să scurtăm distanţele între cele două capete de pod. De flori şi de cărţi.

„Voi, cei din Târgu-Mureş, ne înţelegeţi mai bine", ne-au spus, ne spun adesea cei din Chişinău. Cei care scriau limba română cu alfabet rusesc!

A fi român însă, ca filosofie a existenţei mele, nu înseamnă a-l determina pe celălalt să fie tot român, chiar dacă el e altceva: ungur, german...

Am avut ca operator, în echipa mea de la TVR, un maghiar, Füzesi Dominic/Domokos, în acte.. De la prima noastră întâlnire, ca „şef", i-am spus: „Eu sunt român, şi mă voi purta întotdeauna ca român. Tu eşti ungur şi eu n-o să-ţi cer niciodată să fii altceva decât ungur. Dar să ne respectăm

reciproc, pentru că noi suntem o echipă!” Am fost daţi mereu ca model de relaţii româno-maghiare.

Poate că aceasta e esenţa condiţiei de a fi român: să fim respectaţi în aceeaşi măsură în care respectăm şi noi pe alţii! Oriunde în lume – nu doar în România, ci şi în teritorii în care limba română nu mai e la ea acasă, în Basarabia, Nordul Bucovinei, Ţinutul Herţa, în Banatul Sârbesc, precum şi peste tot în lume unde sunt români.

2 mai 2010

NICOLAE BĂCIUŢ

CUPRINS

Nicolae Băciuț: „Omul anului 2010 trebuie să se dezvețe de tot ceea ce însemnă manelizare în cultură (...) Improvizația şi nonvaloarea fac mult rău", de Alexandra Jinga/5

Dialog epistolar, Luxul lecturii, azi, de Dan Mucenic/9
Unde eşti, copilărie, de Nicolae Băciuț/13

NICOLAE BĂCIUȚ: "Anotimpurile copilăriei sunt pline de poezie", de Mirela Corina Chindea/16

Estroverso **sau literatura română pentru copii în italiană (Mirela Corina Chindea), de Nicolae Băciuț/22**

Noi taifasuri în bibliotecă. Vatra veche dialog cu poetul NICOLAE BĂCIUȚ, de Liliana Moldovan/27

Nicolae Băciuț:"**Rămâne în urma mea o bibliotecă. Se vor găsi cititori şi pentru ea", de Menuț Maximinian/38**

NICOLAE BĂCIUȚ: "Ministerul Culturii nu a avut niciodată în frunte pe ministrul finanțelor", de Raia Rogac/49

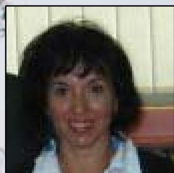
Nicolae Băciuț: „Credeți că după Călinescu, mai e cineva care să fi realizat/în stare să relizeze o Biblie a scrisului românesc?, de Lucian Mănăilescu/63

NICOLAE BĂCIUȚ:"Romulus Guga e perceput ca un descălecător de cultură română la Târgu-Mureş", de Cezarina Adamescu/78

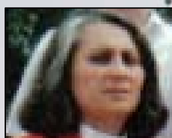
Chestionar privind atitudinea față de cenzura literară, de Cristina Sava/100

Ancheta CONTA / numărul 2 / 2010/112

Ancheta REVISTEI ROMÂNE .Ce înseamnă A FI ROMÂN... PRETUTINDENI/116

Nicolae Băciuț

VAMĂ PE VALOAREA ADĂUGATĂ

Dialoguri literare

EDITURA NICO

Să mai vorbim şi de interese, grupuri, ideologii literare? Căci istoricii literari nu sunt nişte sfinţi şi nici nu vor ajunge sfinte moaşte, sunt şi ei oameni, cu ambiţii, aspiraţii, chiar de preşedinte de republică! Au şi ei simpatii şi antipatii, nu sunt nişte roboţi, nici nişte maşini de citit şi judecat, în care la un capăt să introduci cărţi, iar la celălalt să iasă cronici de carte!? Ori istorii literare!

NICOLAE BĂCIUŢ